

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
VASA YRKESHÖGSKOLA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Sari Jokela & Miia Ylinen

KIUSAAMISTA VAI EI?

Päiväkodin kasvatushenkilökunnan näkemyksiä lasten välisistä
ristiriitatilanteista

Sosiaali- ja terveysala
2014

TIIVISTELMÄ

Tekijät	Sari Jokela & Miia Ylinen
Opinnäytetyön nimi	Kiusaamista vai ei? Päiväkodin kasvatushenkilökunnan näkemyksiä lasten välisistä ristiriitatilanteista
Vuosi	2014
Kieli	suomi
Sivumäärä	94 + 3 liitettä
Ohjaaja	Ahti Nyman

Tutkimuksen tarkoituksena oli saada tarkempaa tietoa konkreettisten tilanneesimerkkien avulla päiväkodin kasvatushenkilökunnan näkemyksistä ja toimintatavoista lasten välisissä ristiriitatilanteissa, sekä selvittää tapahtuuko niissä kasvattajien mielestä kiusaamista. Tavoitteena oli ottaa selvää, eroavatko henkilökunnan ajatukset ja toimintatavat tilanteissa toisistaan, mitkä seikat kasvattajien mielestä tekisivät tilanteesta kiusaamista sekä miten sitä voitaisiin ennaltaehkäistä. Lisäksi esimerkkitalanteista saatuja tutkimustuloksia vertailtiin keskenään.

Aineisto tutkimusta varten kerättiin kyselylomakkeilla neljän vaasalaisen päiväkodin kasvatushenkilökunnalta. Tutkimukseen osallistui 26 henkilöä. Tutkimus on sekä kvalitatiivinen että kvantitatiivinen. Tutkimusaineisto analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Teoreettisessa viitekehyksessä tarkastellaan kiusaamisen määrittelyä, sen ennaltaehkäisyä ja siihen puuttumista. Lisäksi kuvataan päivähoidon ja kasvattajan roolia lapsen sosiaalisen kehityksen tukemisessa.

Tutkimuksesta kävi ilmi, että kiusaamista on joskus vaikea määritellä. Kasvattajat kokivat osan esimerkkitalanteista hyvinkin eri tavalla. Tilanteet, joissa tapahtui syrjintää ja fyysistä voimankäyttöä, olivat helpommin määriteltävissä kiusaamiseksi. Melkein kaikki tutkimukseen osallistuneet kuitenkin puuttuivat niihinkin tilanteisiin, joissa eivät nähneet kiusaamista. Vastaajien mukaan tilanteen toistuvuus ja lapsen oma kokemus tilanteesta määrittelisivät tilanteen kiusaamiseksi. Tutkimustulosten perusteella kasvattajat toimisivat lasten välisissä ristiriitatilanteissa paljolti sanallisesti ohjaamalla. Kiusaamisen ennaltaehkäisyssä eniten esiin nousivat lasten kanssa keskustelu, välitön puuttuminen tilanteeseen ja aikuisen läsnäolo.

ABSTRACT

Authors	Sari Jokela and Miia Ylinen
Title	Bullying or Not? Early Childhood Educators' Views of Conflict Situations between Children
Year	2014
Language	Finnish
Pages	94 + 3 Appendices
Name of Supervisor	Ahti Nyman

The purpose of this research was to gather more detailed information through situation examples about the childhood educators' views and actions in conflict situations between children. The purpose was to learn if they see bullying in these situations. The aim of the study was to find out if the views and actions differ in the same situation, and which factors would turn the situation into bullying and how it could be prevented. In addition, the research findings from different situation examples were compared with each other.

The research material was collected with a questionnaire for the early childhood educators of four daycare centers in Vaasa. The study was participated by 26 persons. The study is both qualitative and quantitative. The collected material was analyzed by using data based content analysis. The theoretical frame of reference deals with the definition of bullying, its prevention and intervention. It also describes the role of day care and the educators in supporting a child's social development.

The study shows that bullying is sometimes difficult to determine. Early childhood educators experienced some of the situation examples in very different ways. Situations, where discrimination and physical force took place were easier to define as bullying. However, almost all of the participants in the study intervened in the situations even if they did not see bullying in it. According to the respondents, frequency of the situation and child's own experience about it would define a bullying situation. Based on the results, educators would intervene in conflict situations between children often by guiding them verbally. The most prominent answers of how to prevent bullying were conversation with the children, immediate intervention, and the presence of an adult.

Keywords Bullying, children, daycare, prevention, early childhood educator

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	7
2	VARHAISKASVATUS	8
	2.1 Päiväkodin tehtävä	10
3	LEIKKI-ikäISEN SOSIAALINEN KEHITYS	13
	3.1 Vertaissuhteet.....	15
	3.2 Leikki	16
4	KIUSAAMINEN	17
	4.1 Kiusaamisen määritelmät.....	17
	4.2 Kiusaaminen pienten lasten keskuudessa	19
	4.3 Ennaltaehkäisy ja puuttuminen	21
5	KASVATTAJAN ROOLI	24
	5.1 Asenteet.....	26
	5.2 Yhteisöllisyys.....	27
	5.3 Tiimityö.....	30
	5.4 Sosiaalisten suhteiden tukeminen	31
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	33
	6.1 Tutkimusmenetelmät.....	33
	6.2 Aineistonkeruumenetelmä	35
	6.3 Aineiston analysointi	35
	6.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	36
7	TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	38
	7.1 Esimerkkitalanne 1	38
	7.1.1 Tilanteen herättämät ajatukset.....	38
	7.1.2 Toiminta tilanteessa	40
	7.1.3 Kokemus kiusaamisesta tilanteessa	42
	7.1.4 Tilanteesta kiusaamista tekevät tekijät.....	43
	7.1.5 Kiusaamisen ennaltaehkäisyn keinot	44

7.1.6	Yhteenveto esimerkkitalanteesta 1	46
7.2	Esimerkkitalanne 2	47
7.2.1	Tilanteen herättämät ajatukset.....	47
7.2.2	Toiminta tilanteessa	49
7.2.3	Kokemus kiusaamisesta tilanteessa	51
7.2.4	Tilanteen kiusaamiseksi tekevät tekijät.....	51
7.2.5	Kiusaamisen ennaltaehkäisyn keinot	52
7.2.6	Yhteenveto esimerkkitalanteesta 2	55
7.3	Esimerkkitalanne 3	55
7.3.1	Tilanteen herättämät ajatukset.....	55
7.3.2	Toiminta tilanteessa	57
7.3.3	Kokemus kiusaamisesta tilanteessa	59
7.3.4	Tilanteen kiusaamiseksi tekevät tekijät.....	59
7.3.5	Kiusaamisen ennaltaehkäisyn keinot	60
7.3.6	Yhteenveto esimerkkitalanteesta 3	62
7.4	Esimerkkitalanne 4	63
7.4.1	Tilanteen herättämät ajatukset.....	63
7.4.2	Toiminta tilanteessa	65
7.4.3	Kokemus kiusaamisesta tilanteessa	66
7.4.4	Tilanteen kiusaamiseksi tekevät tekijät.....	67
7.4.5	Kiusaamisen ennaltaehkäisyn keinot	68
7.4.6	Yhteenveto esimerkkitalanteesta 4	70
7.5	Esimerkkitalanne 5	70
7.5.1	Tilanteen herättämät ajatukset.....	71
7.5.2	Toiminta tilanteessa	72
7.5.3	Kokemus kiusaamisesta tilanteessa	74
7.5.4	Tilanteen kiusaamiseksi tekevät tekijät.....	74
7.5.5	Kiusaamisen ennaltaehkäisyn keinot	76
7.5.6	Yhteenveto esimerkkitalanteesta 5	77
7.6	Esimerkkitalanne 6	78
7.6.1	Tilanteen herättämät ajatukset.....	78
7.6.2	Toiminta tilanteessa	79

	3
7.6.3 Kokemus kiusaamisesta tilanteessa	82
7.6.4 Tilanteen kiusaamiseksi tekevät tekijät.....	82
7.6.5 Kiusaamisen ennaltaehkäisyn keinot	84
7.6.6 Yhteenveto esimerkkitalanteesta 6	85
7.7 Esimerkkitapausten vertailu.....	86
7.7.1 Tilanteiden herättämät ajatukset	86
7.7.2 Toiminta tilanteissa	87
7.7.3 Kokemus kiusaamisesta tilanteissa	88
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	90
9 POHDINTA.....	92
LÄHTEET.....	94
LIITTEET	

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuvio 1.	Kielteinen kehä ja sen vahvistuminen kasvattajan ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa .	s.28
Kuvio 2.	Myönteinen kehä ja sen vahvistuminen kasvattajan ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa.	s.29
Kuvio 3.	Toiminta esimerkkitalanteessa 1.	s.40
Kuvio 4.	Kokemus kiusaamisesta esimerkkitalanteessa 1.	s.42
Kuvio 5.	Esimerkkitalanteesta 1 kiusaamista tekevät tekijät.	s.43
Kuvio 6.	Toiminta esimerkkitalanteessa 2.	s.49
Kuvio 7.	Kokemus kiusaamisesta tilanteessa 2.	s.51
Kuvio 8.	Esimerkkitalanteesta 2 kiusaamista tekevät tekijät.	s.52
Kuvio 9.	Toiminta esimerkkitalanteessa 3.	s.57
Kuvio 10.	Kokemus kiusaamisesta esimerkkitalanteessa 3.	s.59
Kuvio 11.	Esimerkkitalanteesta 3 kiusaamista tekevät tekijät.	s.60
Kuvio 12.	Toiminta esimerkkitalanteessa 4.	s.65
Kuvio 13.	Kokemus kiusaamisesta esimerkkitalanteessa 4.	s.67
Kuvio 14.	Esimerkkitalanteesta 4 kiusaamista tekevät tekijät.	s.67
Kuvio 15.	Toiminta esimerkkitalanteessa 5.	s.72
Kuvio 16.	Kokemus kiusaamisesta esimerkkitalanteessa 5.	s.74
Kuvio 17.	Esimerkkitalanteesta 5 kiusaamista tekevät tekijät.	s.75
Kuvio 18.	Toiminta esimerkkitalanteessa 6.	s.79
Kuvio 19.	Kokemus kiusaamisesta esimerkkitalanteessa 6.	s.82
Kuvio 20.	Esimerkkitalanteesta 6 kiusaamista tekevät tekijät.	s.83

Kuvio 21.	Esimerkkitilanteiden herättämät ajatukset.	s.86
Kuvio 22.	Toiminta esimerkkitilanteissa.	s.87
Kuvio 23.	Kokemus kiusaamisesta esimerkkitilanteissa.	s.88
Taulukko 1.	Esimerkkitilanteen 1 herättämät ajatukset.	s.38
Taulukko 2.	Ennaltaehkäisy esimerkkitilanteessa 1.	s.45
Taulukko 3.	Esimerkkitilanteen 2 herättämät ajatukset.	s.47
Taulukko 4.	Ennaltaehkäisy tilanteessa 2.	s.53
Taulukko 5.	Esimerkkitilanteen 3 herättämät ajatukset.	s.56
Taulukko 6.	Ennaltaehkäisy esimerkkitilanteessa 3.	s.61
Taulukko 7.	Esimerkkitilanteen 4 herättämät ajatukset.	s.63
Taulukko 8.	Ennaltaehkäisy esimerkkitilanteessa 4.	s.69
Taulukko 9.	Esimerkkitilanteen 5 herättämät ajatukset.	s.71
Taulukko 10.	Ennaltaehkäisy esimerkkitilanteessa 5.	s.76
Taulukko 11.	Esimerkkitilanteen 6 herättämät ajatukset.	s.78
Taulukko 12.	Ennaltaehkäisy tilanteessa 6.	s.84

LIITELUETTELO**LIITE 1.** Tutkimuslupa**LIITE 2.** Täydentävä tutkimuslupa**LIITE 3.** Kyselylomake

1 JOHDANTO

"Mietin kiusataanko tätä yhtä poikaa vai onko leikki vielä leikkiä" toteaa eräs tutkimukseemme vastanneista. Kuten toteamuskin osoittaa, kiusaamista on monesti vaikea tunnistaa ja määritellä. Kasvattajien kokemukset kiusaamisesta voivat vaihdella eri henkilöiden välillä paljonkin. Kiusaamista pienten lasten parissa on aikaisempien tutkimusten mukaan todettu tapahtuvan, mutta se on vaikeammin tunnistettavissa kuin koulukiusaaminen.

Pientenkin lasten on todettu tekevän varsin pysyviä arvioita toisistaan. Kun lapselle on muodostunut tietty maine, on se usein hyvin pysyvä eli suositut lapset pysyvät suosittuina ja epäsuositut epäsuosittuina. (Salmivalli 2005, 129.) Kiusaamisella on kauas kantoisia vaikutuksia kiusatun elämälle. Usein lapset siirtyvät kouluun päiväkodista tuttujen lasten kanssa. Päiväkodin henkilökunnalla voisi olla erittäin hyvät mahdollisuudet ennaltaehkäistä kiusaamista ja puuttua siihen jo varhain. Kiusaamisen ennaltaehkäisyyn tulisikin panostaa enemmän jo päivähoitoikäisten lasten kohdalla.

Aihe on erittäin tärkeä ja ajankohtainen. Onkin hyvä, että aiheesta on viime vuosina käyty enenevässä määrin keskustelua. Aiheesta on kuitenkin edelleen aika vähän tutkimustietoa. Koemme, että päiväkodin rooliin kiusaamisen ehkäisyssä ja siihen puuttumisessa tulisi kiinnittää vielä enemmän huomiota.

Tarvitaan havainnollisia esimerkkejä siitä, miten kiusaaminen näyttäytyy ja millainen toiminta nähdään kiusaamisena. Kun henkilökunta saa lisää tietoa kiusaamisesta, voi tämä johtaa siihen, että toimintaa voitaisiin tarkastella uusin ja aikaisempaa kriittisemmin silmin. (Kirves & Stoor-Grenner 2011, 16.) Opinnäytetyösämme halusimmekin konkreettisten esimerkkitalanteiden avulla selvittää henkilökunnan näkemyksiä aiheeseen, koska kiusaamiseen tulisi aina puuttua ja kasvatushenkilökunnalla on ensisijainen vastuu puuttua kiusaamiseen lapsen ollessa päiväkodissa. Yksinkertaista tämä ei kuitenkaan työntekijän näkökulmasta aina ole, siksi tietoa aiheesta tarvitaan lisää. Toivomme, että opinnäytetyö toisi uutta tietoa päiväkodin henkilökunnalle ja kaikille pienten lasten parissa työskenteleville kiusaamisen ehkäisyyn ja siihen puuttumiseen.

2 VARHAISKASVATUS

Kaikkeaa yhteiskunnan järjestämää varhaiskasvatusta ohjaavat varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Kunnat arvioivat tämän pohjalta varhaiskasvatuksen palvelujensa toteutumista. Varhaiskasvatuksen eri toimintamuotojen sisällöt ja toiminnan tavat kunnat konkretisoivat omassa varhaiskasvatussuunnitelmassa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 8.)

Jokaisesta lapsesta tehdään vähintään vuosittain yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma eli vasu. Yksilöllisessä suunnitelmassa painotetaan päivähoitossa olevan lapsen yksilöllistä, yhteistyössä vanhempien kanssa viitoitettua kasvupolkua. Sen tavoitteena on hyvinvoiva lapsi päivähoitossa. (Kyrönlampi-Kylmänen, 2007, 21.)

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on lasten tasapainoisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistäminen. Se on lasten eri elämämpiireissä toteutuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta. Lapsen kannalta hyvä kokonaisuus saadaan vanhempien ja ammattilaisten kiinteään yhteistyön ja kasvatuskumppanuuden kautta. Henkilöstön tietoisuus ja ammattitaito ovat olennaisia asioita varhaiskasvatuksessa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 7-8.) Keskeisimpiä varhaiskasvatuspalveluita ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito ja erilainen avoin toiminta. Kunnat, yksityiset palveluntuottajat, seurakunnat sekä järjestöt tuottavat varhaiskasvatuspalveluja. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11.)

Kallialan (2012, 180) mielestä olisi ensin varmistuttava siitä, että meillä on yhteinen käsitys varhaiskasvatuksen tehtävästä. Tulisi osata asettaa asiat tärkeysjärjestykseen ja pystyä tekemään päätös siitä, miten varhaiskasvatuksen tehtävänä on ensisijaisesti edistää lapsen kasvua, kehitystä, sekä oppimista. Aika pitäisi käyttää lasten kanssa tehtävään työhön ja turhasta tekemisestä pitäisi luopua. Kalliala esittää, että tarvittaisiin myös yhteinen käsitys korkeatasoisesta varhaiskasvatuksesta ja sen merkityksestä, koska laadukas varhaiskasvatus rakentaa kauas tulevaisuuden kantavaa hyvää lapsuutta ja tarjoaa lapsille arvokkaita kokemuksia.

Lapsen kokonaisvaltainen hyvinvoinnin edistäminen on ensisijaisen tärkeää varhaiskasvatuksessa. Lapsella on hyvä pohja hyvään kasvuun, oppimiseen ja kehittymiseen, kun hän voi hyvin. Turvallisessa ja kiireettömässä ympäristössä hyvinvoiva lapsi voi keskittyä oppimiseen, leikkiin ja arjen toimintoihin. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 15.) Kiusaamisen vastaisessa työssä turvallisen ilmapiirin merkitys onkin ratkaisevan tärkeää. Lasten välisiä riitoja ja konflikteja on turvallisessa ryhmässä vähemmän kuin turvattomassa ryhmässä. (Repo 2013, 122.)

Lapsuuden vaaliminen, lapsuuden itseisarvoinen luonne sekä lapsen ohjaaminen ihmiseksi kasvamisessa ovat merkittäviä painotusalueita varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005, 13) tärkeiksi kasvatuspäämääriksi mainitaan itsenäisyyden lisääminen vaiheittain, henkilökohtaisen hyvinvoinnin lisääminen, ja toiset huomioonottavien toimintatapojen ja käyttäytymisen vahvistaminen. Nämä ihmisenä kasvamisen kolme päämäärää nousevat kiusaamisen ehkäisyä ajatellen merkittäviksi.

Tärkeää varhaiskasvatuksessa on sellaisen arvoilmapiirin edistäminen, missä tasa-vertaisuuden, tasa-arvon ja moraalin ymmärretään olevan ihmisoikeuksien ja demokratian pohja. Kiusaaminen muodostuu tämän ihmisyyteen ja vastuullisuuteen kasvamisen esteeksi niin kiusatulle kuin kiusaajallekin, mutta samoin lapsille, jotka joutuvat näkemään toisen ihmisen kunnioituksen puutteen tai ihmisarvon loukkaamisen. (Repo 2013, 33.)

Vaasan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma (2006) painottaa kiusaamisen ehkäisyyn kannalta tärkeitä arvoja. Nämä arvot ovat terve itsetunto, vuorovaikutustaidot ja toisen kunnioittaminen sekä turvallisuuden tunne.

2.1 Päiväkodin tehtävä

Lapsen kehitykseen vaikuttamisessa koululla ja päivähoitolla on hyvät mahdollisuudet, koska lapsi viettää niissä ison osan lapsuudestaan ja ne tavoittavat lähes kaikki lapset. Päiväkoti ja koulu ovat merkittäviä kehitysympäristöjä, sekä tärkeässä osassa lastensuojelussa ja ennalta ehkäisevässä lastensuojelussa. (Taskinen 2010, 40.)

Laki lasten päivähoitosta (25.3.1983/304 2§) määrittelee päivähoidon tavoitteet seuraavasti:

"Päivähoidon tavoitteena on tukea päivähoitossa olevien lasten koteja näiden kasvatustehtävässä ja yhdessä kotien kanssa edistää lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä.

Päivähoidon tulee omalta osaltaan tarjota lapselle jatkuvat, turvalliset ja lämpimät ihmissuhteet, lapsen kehitystä monipuolisesti tukevaa toimintaa sekä lapsen lähtökohdat huomioon ottaen suotuisa kasvu ympäristö.

Lapsen iän ja yksilöllisten tarpeiden mukaisesti päivähoiton tulee yleinen kulttuuriperinne huomioon ottaen edistää lapsen fyysistä, sosiaalista ja tunne-elämän kehitystä sekä tukea lapsen esteettistä, älyllistä, eettistä ja uskonnollista kasvatusa. Uskonnollisen kasvatuksen tukemisessa on kunnioitettava lapsen vanhempien tai holhoojan vakaumusta.

Edistäessään lapsen kehitystä päivähoiton tulee tukea lapsen kasvua yhteisvastuuseen ja rauhaan sekä elinympäristön vaalimiseen."

Päivähoidon henkilökunnan vastuu kohdistuu pieniin lapsiin ja rajoittuu lapsen päivähoitossa olo aikaan, eroten näin vanhemman ja huoltajan vastuusta. Ei kuitenkaan ole perusteltua puhua vanhempien ensisijaisesta ja ammattihenkilöiden toissijaisesta vastuusta. Asetelma voi olla jopa päinvastainen. Päivähoidon ammattihenkilöstön vastuu on sen sijaan aiheellista eritellä kolmeen eri alueeseen. Nämä osa-alueet ovat psyykinen kasvatusvastuu, fyysinen läsnäolovastuu ja välitön valvontavastuu. Nämä kolme ovat yhteydessä toisiinsa, mutta myös hallinnollisiin järjestelyihin, henkilöstön kelpoisuuteen sekä henkilöstön soveltuvuuteen ammattiin. (Mahkonen 2013, 57.)

Päivähoidon toiminnassa hoidon, kasvatuksen ja opetuksen osa-alueet ovat joskus läsnä samanaikaisesti. Rajaa eri osa-alueiden välille onkin vaikea vetää. Lasten

hoitoon kuuluu perushoito ja hoiva. Hoito sisältää huolehtimisen lapsen perustarpeista eli ulkoilusta, vaateuksesta, siisteydestä, ravinnosta, riittävästä levosta sekä läheisistä ja turvallisista ihmissuhteista. Hoitoon pitäisi kuulua myös hoivaelementtejä. Niissä tavoitteena on kaikinpuolisen hyvinvoinnin ja turvallisuuden saavuttaminen lämpimässä vuorovaikutuksessa. Tapa, miten lasta hoidetaan, painotuu hoidossa. (Koivunen 2009, 12.)

Yksi päivähoidon perustehtävistä on nykyään myös lastensuojelun tukitoimet. Päivähoidon tukimuotoihin kuuluu päiväkotiryhmä ja siellä annettava varhaiskasvatus ja esiopetus. Lastensuojelun työntekijöiden toimesta perheelle voidaan suositella tai heidät voidaan velvoittaa viemään lapsi päivähoitoon. Näin varmistetaan lapsen perustarpeiden tyydyttäminen. Päivähoitossa oleminen on yksi tapa tukea kotikasvatusta. Niukoista ja yksipuolisista oloista tulevien lasten kohdalla tukitoimien merkitys korostuu erityisesti. Päiväkotien toiminta on haasteen edessä syrjäytymisen ehkäisyssä, kuten oppimisvaikeuksien varhaisessa havaitsemisessa ja korjaavassa toiminnassa. Päiväkoti ehkäisee syrjäytymistä tehokkaimmin, kun se keskittyy siihen mitä osaa parhaiten eli omaan perustehtäväänsä. Syrjäytymisvaaran riskitekijät on tärkeä tunnistaa, vaikka pienen lapsen ollessa kyseessä ei vielä puhuttaisikaan syrjäytyneestä lapsesta. (Koivunen 2009, 16.)

Lapsen ja aikuisen välinen suhde on oleellinen päiväkotiryhmässä. Lasten keskinäiset ystävyyssuhteet parhaimmillaan tukevat lapsen itsetuntoa, sosiaalista kehitystä ja hänen kokemustaan omasta kompetenssistaan. Varhaiskasvatuksessa on kuitenkin tutkittu tätä puolta aika vähän ja lastenvälisiä ystävyyssuhteita ei aina kunnioiteta ryhmiä muodostettaessa. (Kanninen & Sigfrids 2012, 61.) Päivähoiton vastuu lapsen sosiaalistajana on merkittävä, koska lapsi viettää suuren osan lapsuudestaan päivähoitossa. Hyvä ympäristö kannustaa lasta tutkimaan, toimimaan, liikkumaan, leikkimään sekä itseilmaisuun ja luonteva toiminta vahvistaa hänen itsetuntoaan, hyvinvointiaan sekä lisää lapsen osallistumismahdollisuuksia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2003, 15-18.) Tavoitteiden päivähoitossa odotetaan toteutuvan oman lapsen kohdalla. Päivähoitosta lapsi saa hyvät lähtökohdat kouluun. (Huhtanen 2005, 8.)

Ohjaavana periaatteena päiväkodissa on lapsilähtöisyys ja kaiken toiminnan kohteena tulisi olla lapsi yksilönä ja subjektina. (Huhtanen 2005, 9.) Kalliala (2008, 22) toteaa, että kysyttäessä, mitä lapsilähtöisyys aikuisen toiminnan kannalta sitten tarkoittaa, muuttuu puheen tasolla saavutettu yksimielisyys lapsilähtöisyyden vaatimuksesta epäselväksi.

Päivähoito on kotikasvatuksen tukemista. Päivähoidossa kasvattajan tehtävä on toimia lapsen kanssa hyvin lapsen hoidossa olon ajan. Kasvattajan tulee osata neuvoa perhettä avunsaannissa, mikäli vanhemmat ilmaisevat tarvitsevansa apua. (Koivunen 2009, 17.) Vanhempien ja kasvattajien jakautunut kasvatusvastuu edellyttää tiivistä ja toimivaa vuorovaikutusta sekä yhteistyötä. Tarvitaan keskinäistä luottamusta ja tietoa toistensa rooleista, että yhteistyö voi onnistua. (Koivunen 151,152.)

3 LEIKKI-ikäISEN SOSIAALINEN KEHITYS

Lapsen sosiaalinen kehitys määritellään kahden kehityspsykologian teorian pohjalta. Ensimmäisessä käsityksessä puhutaan kiintymyssuhdeteoriasta. Tässä teoriassa korostetaan pienen lapsen ja hänen ensimmäisen hoitajansa välistä sidettä, jossa syntyvät lapsen sosiaalinen ja persoonallisuuden pohja. Toisen käsityksen mukaan vertaissuhteet eli toiset lapset ovat persoonallisuuden ja sosiaalisen kehityksen taustalla. Tämän käsityksen mukaan toisten lasten merkitys on melkein pävoimakkaampi kuin vanhempien, ja lapsen kehityksen myötä siitä tulee yhä tärkeämpi. Nykyhetken käsityksen mukaan kiintymyssuhteet vanhempiin ja vertaissuhteet ovat molemmat tärkeässä arvossa lapsen sosiaalisen kehityksen muotoutumisessa. (Nurmiranta, Leppämäki & Horppu 2009, 46.)

Sosiaalisella kehityksellä tarkoitetaan iän mukana tapahtuvaa yksilöllistä kehittymistä vuorovaikutussuhteissa, ja yksilön kehittymistä erilaisten ryhmien sekä sosiaalisten yhteisöjen jäseneksi. Sosiaaliset suhteet muuttuvat ja laajenevat sosiaalisen kehittymisen myötä. (Nurmiranta ym. 2009, 45 ; Eronen, Kanninen, Katainen, Kauppinen, Lähdesmäki, Oksala & Penttilä 2001, 12.)

Keltikangas-Järvisen (2010, 17) mukaan sosiaaliset taidot ja sosiaalisuus ovat tärkeitä käsitteitä, mutta tarkoittavat eri asioita. Sosiaalisuus tarkoittaa halua olla ihmisten kanssa ja on synnynnäinen temperamenttipiirre. Sosiaalisilla taidoilla puolestaan tarkoitetaan kykyä olla muiden ihmisten kanssa, ja ne tulevat oppimalla. Nämä kaksi käsitettä voivat olla riippumattomia toisistaan: Ihminen voi olla kyvykäs, mutta haluton muuten olemaan muiden kanssa. Ihminen voi myös olla riippuvainen muiden seurasta, mutta kyvytön tulemaan toimeen heidän kanssaan.

Jokaisella ihmisellä on synnynnäinen temperamentti, joka tekee meistä yksilöitä ja selittää yksilölliset erot ihmisten välillä. Temperamenttiin kuuluu erilaiset käyttäytymis- ja toimintatyyliä ja yksilölliset tavat reagoida asioihin. Sosiaalinen vuorovaikutus ja ympäristö kehittävät ja muokkaavat ihmisen temperamenttia. (Nurmiranta ym. 2009, 23.) Temperamentti voi säädellä lapsen tapaa lähestyä kavereita: arka lapsi solmii kontaktit varoen, aggressiivinen lapsi rajusti ja rauhallinen lapsi

harkiten. Temperamentti vaikuttaa lapsen tapaan osallistua lapsiryhmän toimintaan ja leikkeihin. (Keiski-Salonen, Keskinen & Keskinen 2005, 95.)

Vanhempien lisäksi muut aikuiset ja lapset hoitopaikoissa, puistoissa ja naapuristossa ovat osa leikki-ikäisen sosiaalista maailmaa. Lapsi miettii omaa arvoaan suhteessa muihin lapsiin. On tärkeää, että lapsi oppii viestimään omia tarpeitaan ja tulemaan toimeen toisten kanssa. Lapsi ottaa mallia muiden toiminnasta pyrkien osallistumaan siihen. Sosiaalinen oppiminen on muiden käyttäytymisen havainnointia ja jäljittelyä. Kun lapsi omaksuu sosiaaliset pelisäännöt, auttaa tämä häntä kehittymään yhteisön jäseneksi. Sosiaalistumisen myötä lapsi sisäistää lähiympäristönsä hyväksymät käyttäytymistavat. (Eronen ym. 2001, 72.)

Lapsen sosiaalisuus ei takaa hyvää kehitystä, vaan hyvä kehitys riippuu siitä, miten aikuiset vastaavat lapsen sosiaalisuuteen, eli lapsen persoonallisuuden rakentuminen riippuu ympäristön reaktioista. Kasvattajan käsissä on, tuleeko lapselle tästä temperamenttipiirteestä voimavara vai haitta. (Keltikangas-Järvinen 2010 38,39.) Sosiaalisten taitojen kokoaminen on helpompaa lapselle, joka saa osakseen paljon myönteisiä tunteita, kuten kiintymystä, turvaa, rakentavaa vuorovaikutusta ja yhteenkuuluvuutta. (Juusola 2011, 32.) Aivojen kypsymisen seurauksena lapsessa tapahtuu myös iän mukana tuomaa omaehtoista kehitystä eli kaikki ei tapahdu opettamalla (Keltikangas-Järvinen 2010, 45).

Leikki-ikässä lapsi haastaa aikuisen ohjaamaan, selittämään ja opastamaan mutkikkaassa maailmassa. Lapsi käsittää, että hän voi ohjailla omaa käytöstään ja toisen käytökseen voi vielä vaikuttaakin. Lapsi ottaa vastaan tietoa päivittäin ja kysyy paljon. Lapselle on tärkeää olla ihailtavana, saada huomiota aikuiselta ja olla tämän kanssa. Mielikuvitustaidot heräävät ja lapsella voikin olla fantasiarooli, joka voi helpottaa pienuuden kokemista. Ystävyys-suhteita tavoitellaan, harjoitellaan valtaa ja toisen tahdon sietämistä sekä riitaa ja sopimista. (Cacciatore 2007, 92.)

Lapset alkavat leikkiä roolileikkejä mielikuvituksen vahvistumisen myötä. Erilaiset sosiaaliset roolit, kuten lohduttaja, hauskuttaja, johtajatyyppejä, vetäytyjä, jakautuvat lasten kesken. Myös lapsen itsehillinnän kyky alkaa kehittyä tässä iässä. Ne

joilla on eri syistä johtuvia ongelmia ystävyysuhteiden solmimisessa ja ryhmään sopeutumisessa, alkavat erottua joukosta. (Juusola 2011, 45.)

3.1 Vertaissuhteet

Vertaissuhteilla tarkoitetaan samalla tasolla kehityksessään olevien lasten välisiä sosiaalisia suhteita (Koivula 2010, 31). Lapsen sosiaalisten taitojen oppimisessa ja persoonallisuuden kehityksessä, vertaisryhmän merkitys on suuri. Vertaisryhmä tarkoittaa suunnilleen samanikäisten, sosiaalisessa vuorovaikutuksessa keskenään olevien lasten ryhmää. (Eronen ym. 2001.) Lapset ovat tasa-arvoisia keskenään vertaisryhmässä, tämä antaa mahdollisuuden neuvotella yhdenvertaisista näkökulmista. Vastavuoroisuus vertaisryhmässä lisää sosiaalista kyvykkyyttä tunne-elämän sekä ajattelun alueilla. (Eronen ym. 2001,75.)

Ystävyysuhteisiin sitoudutaan eri tavalla ja ne ovat vertaissuhteita läheisempiä. Molemminpuoliset myönteiset tunteet ja vastavuoroisuus ovat ystävyysuhteiden tärkeä ominaisuus. (Salmivalli 2005, 35.) Pienten lasten kohdalla voidaan puhua kuitenkin enemmän toveruudesta kuin ystävyysuhteista. Neljävuotiaana lapsi alkaa käyttää ystävä-sanaa ja pitää ystävänsä kulloistakin leikkikaveriaan. Toverisuhteiden olennainen piirre on tässä iässä leikkitoiminta. Esikouluiässä lapsella voi olla jo pysyviä toverisuhteita. Lapsen mielestä leikkitoverin tulee olla kiva ja hauska. Lapsi ei vielä ymmärrä että toisen tulkinta samasta tilanteesta voi erota hänen omastaan, ja suhteet toisiin lapsiin ovatkin vielä hyvin itsekeskeisiä. Ristiriitatilanteissa leikki-ikäinen vastaa yleensä hyvään hyvällä ja pahaan pahalla. (Nurmiranta ym. 2009, 59.) Eri-ikäisille lapsille ystävyysuhteiden tehtävät ja merkitykset ovat erilaisia. Leikki-ikäisenä lapsi oppii ystävien kanssa esimerkiksi oman vuoron odottamista, tunteiden säätelyä ja jakamista. (Salmivalli 2005, 36-37.)

Vertaissuhteiden kautta lapset oppivat itsestään, toisistaan sekä sosiaalisesta maailmasta. Sosiaaliseseen kasvamiseen liittyvät konfliktit, erimielimielisyyksien selvittely, toisen lähellä oleminen ja kokemusten jakaminen. Ystävyysuhteiden muodostaminen ja ylläpitäminen saattaa olla toisille lapsille vaikeaa, kun taas toisille se on helppoa. (Koivula 2010, 31.) Salmivallin mukaan jo yksikin ystävä suojaa

lasta. Jokaisella ihmisellä on ryhmään ja yhteisöön kuulumisen perustarve. Lapsi muodostaa käsitystä itsestään saman ikäisten seurassa ja ystävillä onkin merkittävä vaikutus lapsen kehitykseen. (Helsingin Sanomat 28.3.2013.)

3.2 Leikki

Leikki on olennainen osa lapsen kehitystä ja side todelliseen maailmaan. Usein myös kuulutaan sanovan, että leikki on lapsen työtä. Leikissä lapsi harjoittelee tulevia ihmissuhteita ja elämäntilanteita. Lapsen kieli, ajattelu ja ongelmanratkaisukyvyt kehittyvät leikin kautta. (Eronen ym. 2001, 80; Vilkko-Riihelä & Laine 2012, 56.) Leikin avulla lapsi kehittää sosiaalisia taitoja ja leikin kautta lapsi oppii sääntöjä. Ajattelu ja mielikuvitus kehittyvät leikissä sekä lapsi voi työstää kipeitäkin asioita leikin avulla. Lapsi voi hallita kokemuksiaan ja tunteitaan paremmin, kun hän käsittelee niitä leikeissään. Sen vuoksi leikillä onkin niin suuri merkitys lapsen tunne-elämälle. Satujen ja seikkailujen avulla lapsi kokeilee myös omia tunteitaan. Leikki on lapsen motivoija, palkitsija ja viihdyttävä, joka voi viedä lapsen joskus täysin mukanaan. (Vilkko-Riihelä & Laine 2012, 56, 59; Nurmiranta ym. 2009, 59.)

Leikki on lapselle vapaaehtoista ja tuo lapselle mielihyvää. Leikin avulla lapsi tunnustelee ympäristöään, sekä saa sen kautta ympäristönsä toimintatapoja ja ominaisuuksia. (Nurmiranta ym. 2009, 59.) Yhteisleikit tulevat mahdollisiksi neljän- viiden vuoden iässä. (Vilkko-Riihelä & Laine 2012, 56.) On tärkeä havaita, kykeneekö lapsi toimimaan ryhmän jäsenenä ja onko hänellä riittäviä taitoja halutessaan liittyä muiden joukkoon. Jos lapsi meneekin välillä omasta halustaan leikkiin mukaan ja osaa leikkiä muiden kanssa, ei tarvitse olla huolissaan siitä, jos hän leikkii toisinaan yksin. On hyvä tarkkailla kumminkin, onko lapsi omasta halustaan yksin vai onko siinä kiusaamisesta kyse. Hyvin varhain alkava kiusaamisen muoto on leikistä eristäminen. Pienellä lapsella ei ole kykyä ymmärtää tilannetta, eikä mitään keinoja kiusaamista vastaan, puhumattakaan että lapsi pystyisi kertomaan tästä aikuisille. Kiusaamisen yllykkeenä muille lapsille saattaa toimia lapsen synnynnäinen varautuneisuus. Aikuisen vastuu on katkaista tämä alkava kierre. (Keltikangas-Järvinen 2010, 4.)

4 KIUSAAMINEN

Kaikilla on omiin kokemuksiinsa perustuen jonkinlainen käsitys siitä, mitä kiusaaminen on tai voi olla. Näin ollen eri ihmisten käsitykset kiusaamisesta vaihtelevat. Voidakseen toimia ilmiön suhteen johdonmukaisella tavalla, tulisi samassa työyhteisöissä työskentelevillä olla samanlainen ymmärrys ilmiöstä. Kiusaamisen havaitsemista ja siihen puuttumista ohjaavat ymmärrys ja määritelmä kiusaamisesta. Siksi yhteisöissä olisikin todella tärkeää yhdessä keskustella siitä, mitä kiusaamisella tarkoitetaan. (Hamarus & Kaikkonen 2011, 66.) Yhteisen ymmärryksen edellytyksenä on keskustelu, ja taustalla yhteiset arvot (Hamarus 2008, 16).

Kiusaamisen vaikutukset voivat jatkua pitkälle aikuisuuteen. Tutkimuksessa kiusaamisen vaikutuksista tarkasteltiin sekä kiusattuja että kiusaajia ja myös niitä, jotka ovat molempia eli niin sanottuja kiusaaja-uhreja. Näistä kolmesta ryhmästä kiusaaja-uhreilla oli tutkimuksen mukaan suurempi todennäköisyys muun muassa sairastua psyykkisiin häiriöihin tai vakaviin sairauksiin kuin niillä, jotka eivät olleet osallisena kiusaamisessa. Vaikutukset kiusaajien tulevaisuuteen puolestaan olivat vähäisiä. Sosiaalisten suhteiden muodostamisessa ja niiden ylläpitämisessä, työpaikan pitämisessä ja rahan säästämässä todettiin olevan vaikeuksia kaikkien ryhmien kohdalla. (Association for psychological science, 19.8.2013.)

4.1 Kiusaamisen määritelmät

Eri tutkijat ovat jaotelleet kiusaamisen eri tavoin. Kiusaaminen on puolustuskyvyttömään kohdistuvaa tahallista, järjestelmällistä ja toistuvaa psykologista tai fyysistä aggressiota. (Laine & Neitola 2002, 23-24.) Se on kiusaajien kiusattuun kohdistamaa, pitkäaikaista, toistuvaa henkistä, ruumiillista tai sosiaalista väkivaltaa. Tämä on ehkä yleisin tutkimuksissa käytetty määritelmä kiusaamisesta. Määritelmiä kiusaamisesta on olemassa erilaisia. Se miten kiusaamisen ymmärrämme, olisi puuttumisen kannalta tärkeää. (Hamarus 2008, 13.) Koulukiusaamista tutkineiden keskuudessa kiusaamista määritteleviksi piirteiksi on yleisesti sovittu kiusaamisen toistuvuus ja vallan epätasapaino, jossa uhri on haavoittuvammassa tai heikommassa asemassa kiusaajaan nähden. (Monks & Coyne 2011, 3.)

Hamarus & Kaikkonen (2011, 61) kirjoittavat Björkin (1999) sanoneen sosiaalisessa vuorovaikutuksessa olevan aina valtaa ja vaikutusta, ja kiusaamisessa onkin kyse valtataistelusta. Vallan jakautuminen on rutinoitunut ja ohjatussa yhteydessä selvää, eikä aiheuta ongelmia. Tilanne kehittyy kiusaamiseksi, kun syntyy epävarmuutta vallasta.

Kiusaaminen jaotellaan usein epäsuoraan kiusaamiseen ja suoraan kiusaamiseen. Suoralla kiusaamisella tarkoitetaan tekojen kohdistamista suoraan uhriin (lyöminen, haukkuminen, töniminen), kun taas epäsuoraa kiusaamista on esimerkiksi porukan ulkopuolelle sulkeminen, selän takana puhuminen tai juorujen levittäminen. (Repo 2013, 74.) Ongelmaksi kiusaamisen tutkimuksessa on noussut se, että tutkimuksien kohteena on ollut ainoastaan suora kiusaaminen. Tyttöjen kiusaaminen, joka useammin on epäsuoraa kiusaamista, onkin näin jäänyt usein tutkimuksissa havaitsematta. Ongelmaksi on noussut myös se, että ehdotetut puuttumisen ja ehkäisyn toimintaohjelmat eivät ole toimivia tyttöihin liitetyn käyttäytymisen kohdalla. Tyttöjen kiusaamista ei voida myöskään arvioida, eikä siihen voida puuttua samoin keinoin kuin useammin poikiin liitettyyn fyysiseen kiusaamiseen. (Frånberg & Wrethander 2011 32-33.)

Kiusaamisen määrittely nykyisen kaltaisena on kohdannut myös kritiikkiä. Toiset ovat sitä mieltä, että ollakseen kiusaamista, käyttäytymisen ei tarvitse olla toistuvaa. Yksikin tapaus voi vahingoittaa kohdetta niin, että hän joutuu elämään tapahtuman toistumisen pelossa. (Monks & Coyne 2011, 3.) Hamaruksen (2008,13) mukaan pitäisikin miettiä, kauanko kiusaamista täytyy tapahtua, ennen kuin voidaan sanoa, että teot ovat muuttuneet kiusaamiseksi ja kuinka usein kiusaamiseen liittyviä tekoja pitäisi tapahtua niin, että niitä voidaan nimittää kiusaamiseksi.

Tärkeää on yksilön eli kiusatun, kiusaajan tai muiden oppilaiden oma kokemus kiusaamisesta eli se, miten kiusattu itse asennoituu kiusaamiseensa ja miten yhteisön muut jäsenet suhtautuvat kiusattuun. Koska kiusaamisessa on toiminnan lisäksi kyse asenteesta, on sitä ilmiönä vaikea mitata ja määritellä. (Hamarus & Kaikkonen 2011, 62.) Hamarus (2008, 14-15) muistuttaa kiusaamisen kokemuksen olevan riittävä syy tilanteen selvittämiseen. Joku kokee tietyn teon kiusaamisena, kun taas toinen voi ottaa sen leikkinä tai olla välittämättä siitä.

Kiusaamisen määritelmä on perinteisesti lähtöisin tutkimuksesta. Yhteisön ja niissä ilmenevien ongelmien noustua vahvasti keskusteluun, pitäisi pystyä luomaan yhteisöjen ennaltaehkäisevästä toiminnasta nouseva kiusaamisen määritelmä. Tutkimuksessa hyvin toimiva määritelmä voi estää varhaista puuttumista kiusaamiseen. Saatetaan ajatella esimerkiksi, että teot eivät ole jatkuneet pitkään eli ei ole kysymys kiusaamisesta. (Hamarus & Kaikkonen 2011, 66.) Repo (2013, 38) toteaa, että kiusaamisen määrittelyä pohdittaessa olisi hyvä tarkastella kiusaamiselle ominaisia piirteitä yhtäaikaisesti ja pohtia tekoja niiden kautta. Tämä auttaisi muiden konfliktien erottamisen ja tunnistamisen kiusaamisesta. Tekojen kautta määrittely on kuitenkin ongelmallista, koska toiselle tietty teko voi tarkoittaa eri asiaa kuin toiselle. Tarkastelun ei tulisi olla teosta lähtevää, vaan lapsen kokemuksesta lähtevää.

4.2 Kiusaaminen pienten lasten keskuudessa

Kirjallisuus aiheesta on yleensä koskenut yli kahdeksan-vuotiaita lapsia. Viime aikoina tutkijoiden huomio on kuitenkin kohdistunut myös nuorempiin ikäryhmiin. Tarkoituksena tutkijoilla on tunnistaa käyttäytymisen alkuperä. Jo pienten lasten keskuudessa esiintyy vertaisiin kohdistuvaa aggressiota, joka ei kuitenkaan kohtaa koulukiusaamisesta koskevassa kirjallisuudessa käytettyä määritelmää. Tutkimusten mukaan näyttää siltä, että pienten lasten vertaissuhteissa tapahtuva syrjintä eroaa myöhemmässä lapsuudessa, nuoruudessa ja aikuisuudessa tapahtuvasta "kiusaamisesta". Aggressiivinen käyttäytyminen tässä iässä ei näyttäisi kohdistuvan toistuvasti samaan yksilöön, vaan laajempaan joukkoon ikätovereita. (Monks & Coyne 2011, 5, 29.) Näin ollen kiusaamisen määritelmän rajaaminen toistuvaksi vain kiusaamisen kohteen näkökulmasta, onkin ongelmallista. Vaikka kohde vaihtuukin, tulee toistuvia tekoja kuitenkin pitää kiusaamisena. Tilanne vaatii aina huolellista tarkkailua, jos lapsella on usein ristiriitoja toisten kanssa. (Repo 2013, 39.)

Salmivallin mukaan lapsia ulkopuolisuudelle altistavia tekijöitä ovat; lapsen häiritsevä, aggressiivinen ja ärsyttävä käytös, vetäytyvä ja arka käyttäytyminen tai hyvin erikoinen käyttäytyminen. Esimerkiksi lapsi voi olla kiinnostunut aivan eri

asioista kuin muut saman ikäiset tai lapsi voi olla poikkeuksellisen älykäs. Lapsi voi kehittää tapoja välttää muiden seuraa ulkopuolisuuden tunteen vuoksi. Jos ei näitä käyttäytymismalleja pureta jossain vaiheessa, voivat ne rajoittaa elämää lapsuudessa ja vielä aikuisenakin. (Helsingin Sanomat 28.3.2013.)

Kirves & Stoor-Grenner (2011, 8) kertovat Perrenin (2000) päiväkotikäisten lasten parissa tehdyn tutkimusten tuloksista seuraavaa: Kiusaaminen oli tutkimustulosten mukaan päiväkodissa tavallinen ilmiö. Tutkimukseen osallistuneissa päiväkotiryhmissä oli useimmissa ainakin yksi lapsi, jota kiusattiin tai joka kiusasi muita useita kertoja viikossa. Niiden lasten osuus, jotka olivat jollain lailla osallisena kiusaamiseen eli uhrina, kiusaajana tai molempina, oli tutkimuksen perusteella suuri. Lapset ja päiväkodin henkilökunta raportoivat tutkimuksen mukaan vain kaikkein vakavimmista kiusaamisen tavoista ja näin ollen pimennossa olevaa kiusaamista on paljon.

Kyrönlampi-Kylmäsen (2007) akateemisen väitöskirjan tutkimus tuloksissa todettiin lasten turvattomuuden tunteiden päiväkodissa liittyvän vertaisryhmän ulkopuolelle jättämiseen, kiusaamiseen sekä siihen, kun lapsi odotti viimeisenä päiväkodin pihalla vanhempansa. Vertaisryhmän tai leikin ulkopuolelle jääminen sai lapsessa aikaan kiusatuksi tulemisen tunteen. Epävarmuutta omasta paikasta ryhmässä lapset kokivat esimerkiksi pienen kokonsa vuoksi. Nimittely ulkoisesta olemuksesta, kuten ruumiinrakenteesta tai vaatteista koettiin inhottavaksi. Vertaisryhmätoiminnan todettiin olevan lapsille haastavaa. Tulokset kertoivat myös, että lapsi ei ymmärrä kasvattajan määräyksiä ellei kasvattaja huomioi sitä minkälaisista merkitysverkostoista lapsen tajunta on rakentunut. Lapsen merkitysverkosto ei muutu, jos kasvattajan tuomat merkitysverkostot ovat lapsen tajunnalle täysin vieraita, eikä niihin vaikuteta vuoropuhelun kautta. Useimmiten päiväkodin henkilökunta ja lapsi kohtasivat toisensa lapsen toiminnan ohjaamisessa tai ristiriitatilanteissa. Kyrönlampi-Kylmäsen mukaan aikuiset tarvitsevatkin malleja ja käytännön oppeja kehittämään havainnointiaan järjestelmällisemmäksi ja lapsilähtöisemmäksi voidakseen ottaa huomioon sen antaman tiedon lapsen elämismailman tarkentumisessa.

Kirves & Stoor-Grenner (2010) pyysivät tutkimuksessaan lapsia kuvailemaan kiusaamista. Erilaiset fyysiset teot ja verbaalinen väkivalta nousivat usein esiin lasten kuvailuissa. Päiväkodissa lapsille tuli paha mieli leikeistä ulos sulkemisesta tai kavereiden puutteesta ryhmässä. Tutkimuksessa haastatellut lapset osasivat myös kertoa, kuka sotkee muiden leikit, kenen kanssa kaikki haluavat leikkiä tai kuka jää ryhmän ulkopuolelle. Kiusaamistilanteiden todettiin tapahtuvan enimmäkseen sisällä tai ulkona, vapaan leikin yhteydessä, kun aikuinen ei ollut läsnä. Kuitenkin kiusaamista todettiin tapahtuvan myös niissä tilanteissa, kun aikuinen oli paikalla. Henkilökunnalta saadun aineiston mukaan, pienetkin lapset ovat tietoisia teoistaan. Henkilökunnan mukaan päiväkodissa tapahtuvaa kiusaamista on fyysinen väkivalta, haukkuminen, lahjonta, ilkeät kommentit, vallankäyttö, juonittelu, leikistä pois sulkeminen ja syrjäyttäminen. Kiusaamistilanteita selvitettyä todettiin lapsen kokemuksen kiusatuksi tulemisesta olevan tärkeä lähtökohta. Sekä lapsia että aikuisia puhututti eniten leikistä ulkopuolelle jääminen ja ryhmästä pois sulkeminen.

Kirveen mukaan kiusaamisessa on iästä riippumatta kuitenkin kysymys samasta asiasta ja ongelmana on asenneilmapiiri, jossa kiusaaminen on pärjäämisen ja oman aseman vahvistamisen keino ryhmässä. Kiusaamiskeskustelu tulisikin Kirveen mielestä ulottaa koko yhteiskuntaan. Lapsille tulisi opettaa, että ne jotka kunnioittavat toisia ja kohtelevat heitä hyvin, pärjäävät. Näiden asioiden opettaminen lapsille on aikuisten vastuulla. (Opettaja 2012.)

4.3 Ennaltaehkäisy ja puuttuminen

Laadukas varhaiskasvatus edellyttää kiusaamiseen puuttumista ja ehkäisyä. Se on välttämätöntä yksittäisen lapsen kehitykselle. (Kirves & Stoor-Grenner 2010, 44.) Salmivalli (2003, 55) kirjoittaa, että kiusaamisen ennaltaehkäisyä ja puuttumista ajatellen päästäisiin parempiin tuloksiin vaikuttamalla koko ryhmään ja kaikissa rooleissa oleviin lapsiin, ei siis ainoastaan kiusaajaan. Ryhmään vaikuttamisen taustalla on ajatus kiusaamisesta ryhmäilmiönä. Salmivallin mukaan sen vähentämisessä olisi siirryttävä yksilökeskeisistä menetelmistä ryhmäkeskeisempään työskentelyyn. Pienten lasten parissa tehdyt tutkimukset ovat kuitenkin osoitta-

neet, että kiusaaminen ei pienten lasten parissa olisi ryhmäilmiö, samoin kuin isompien lasten kohdalla. (Monks & Coyne 2011, 30.)

Kiusaamisen ehkäisemisen perusta on, että lapselle opetetaan uusia toimintatapoja ja tuetaan vääristä toimintatavoista poisoppimista. Lasten hyvinvoinnin lisääminen ryhmässä, vertaissuhdetaitojen sekä ystävyysuhteiden solmimisen ja ylläpitämisen taitojen opettaminen ovat kiusaamisen ehkäisemisen tavoitteena. (Repo 2013, 150.) Vastuu kiusaamistilanteista, niiden ennaltaehkäisystä sekä niihin puuttumisesta on aikuisella. Kiusaamisen ehkäisy perustuu siis myös aikuisten omien asenteiden tarkistamiseen, siihen miten aikuinen suhtautuu lapsiryhmään, jokaiseen lapseen yksilönä sekä työyhteisöön. (Kanninen & Sigfrids 2012, 64-65.)

Kirves & Stoor-Grenner (2010, 40) tutkimuksesta kävi ilmi, että päiväkodin työntekijöiden ja lasten käsitykset konfliktitilanteiden selvittämisestä erosivat toisistaan. Henkilökunnan kertomuksissa kiusaamistilanteiden ja konfliktien ratkaisemisesta painottuivat keskustelun ja ennaltaehkäisyn keinot, kun taas lapset mainitsivat suoraan ja konkreettisesti konfliktia seuraavia asioita.

Kirves & Sajaniemi (19.10.2012) kirjoittavat Helsingin sanomien pääkirjoituksessa kiusaamiseen puuttumisen olevan tärkeää. Puuttumisen keinoista kuitenkin olisi syytä käydä keskustelua. Pienten lasten parissa rangaistukset kuten jäähyenkäki, lapsen eristäminen muista, lapselta mieluisan asian kieltäminen tai pienten ryhmään siirtämisellä uhkailu ovat varhaiskasvatuksessa käytettyjä kurinpitotoimia. Nämä eivät kuitenkaan ole vähentäneet kiusaamista, vaan väärät kurinpitokeinot voivat jopa aiheuttaa lisää ongelmia ja lisätä lapsen syrjäytymisriskiä. Niissä päiväkodeissa, joissa nämä keinot eivät ole käytössä vaan lapsia ohjataan yhdessä tehden ja keskustellen, on kiusaamista selvästi vähemmän. Usein käy valitettavasti niin, että muusta ryhmästä eristetyt tai jäähyenkäki istumaan määrätyt lapset ovat erityistä tukea tarvitsevia lapsia, jotka juuri tarvitsevat apua ryhmässä toimimisessa sekä ystävyys- ja vertaissuhteissaan. Kasvulleen, kehittymiselleen ja oppimiselleen erityistä tukea tarvitsevia lapsia on runsaasti sekä kiusattujen, että kiusaajien keskuudessa. Aikuiset voivat omalla ammattitaidollaan lisätä lasten hyvinvointia ja ehkäistä syrjäytymistä. Kiusaamisen ehkäiseminen ja varhainen ha-

vaitseminen, sekä vaihtoehtoisen toiminnan mallintaminen ovat hyvän ammattitaidon kulmakiviä.

Varhaiskasvatuksen puolella ei esiopetusta lukuun ottamatta ole varsinaista vaatimusta lasten suojaamiseksi kiusaamiselta. Perusopetuslaissa edellytetään kirjallisen suunnitelman tekemistä oppilaiden suojaamiseksi häirinnältä, väkivallalta sekä kiusaamiselta. Varhaiskasvatuksen puolelle on olemassa kuitenkin Mannerheimin lastensuojeluliiton ja Folkhälsanin laatima suositus kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelman laatimisesta myös varhaiskasvatuksen puolelle. (Repo 2013, 94.)

Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelmalla tarkoitetaan sitä, että työyksikössä laaditaan yhteiset säännöt kiusaamiseen puuttumisesta, työn arvioinnista, siitä mitä pidetään kiusaamisena sekä miten kiusaamista juuri kyseisessä yksikössä sillä hetkellä siellä olevien lasten kanssa ehkäistään. Jokainen saa olla osallisena suunnitelman laatimista edellyttävässä arvokeskustelussa. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä vanhempien kanssa. Suunnitelman tekemistä voidaan pitää yhtenä varhaiskasvatuksen ympäristössä toimivana kiusaamista ehkäisevänä menetelmänä. (Repo 2013, 219.) Suunnitelmassa pitäisi näkyä ainakin seuraavat asiat; kuten päiväkodin arvot ja näkemys kiusaamisesta, kiusaamisen puuttumisen ja ehkäisyn keinot, mitä kiusaaminen on, kiusaamisen huomaaminen ja tunnistaminen, yhteistyö vanhempien kanssa, dokumentointi, suunnitelman arviointi, päivittäminen sekä siitä tiedottaminen. Suunnitelmassa tulisi näkyä myös se, mitä valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma ja laki sanovat lapsen oikeudesta turvalliseen päivähoitoon. (Kirves & Stoor-Grenner 2011,12.)

5 KASVATTAJAN ROOLI

Kasvattaja on sellainen ihminen, joka pyrkii edistämään tarkoituksellisesti toisen ihmisen kehitystä. Kun kasvattaja on aktiivinen ja tavoitetietoinen, hänellä voi olla kasvatus tapahtumaan merkittävä osuus. Toimiva ja kestävä kasvatussuhde syntyy kahdenkeskisestä vuorovaikutuksesta. Hyvillä ominaisuuksilla tai tahdonvoimalla ei pelkästään tulla hyväksi kasvattajaksi, vaan kasvattajan asema ikään kuin ansaitaan jokaisen kasvatettavan kanssa erikseen. (Hirsjärvi & Huttunen 2001, 46,47.)

Päiväkodissa työskentelee moniammatillinen kasvattajayhteisö. Ammattitaitoinen ja yhteistyökykyinen henkilöstö on varhaiskasvatuksen keskeisin voimavara. Kasvatushenkilöstön koulutuksen, toimenkuvien ja tavoitteiden kirjo on suuri. Kuitenkin joka kolmannella päiväkodin hoito- ja kasvatustehtävissä toimivalla tulee olla lastentarhanopettajan pätevyys, sekä muilla työntekijöillä on kouluasteen tutkinto kuten lähihoitaja, lastenhoitaja. Myös päiväkotiapulainen, henkilökohtainen avustaja saattaa kuulua henkilöstöön. Eri ammattiryhmien työntekijät tuovat oman asiantuntemuksensa ja koulutuksensa mukaisen panoksen tiimityönä lapsiryhmään. Keskeisessä asemassa ovat lastentarhanopettajat, jotka vastaavat kasvatuksen, hoidon ja opetuksen kokonaisuudesta. Hyvä ja laadukas varhaiskasvatus toteutuu, kun henkilöstö on osaava, oikein mitoitettu ja hyvinvoiva. (Reunamo 2007, 102-103 ; Kupila 2011 , 305 ; Vaasan varhaiskasvatussuunnitelma 2005.)

Kasvatusvuorovaikutuksessa on kyse ajattelusta, tunteista ja toiminnasta. Kasvatustietoisuus lähtee kasvattajan ajattelusta, joka muodostuu kasvatuksen tavoitteista, arvoista ja päämääristä sekä lapsuutta, lapsen kehitystä ja oppimista koskevista uskomuksista, olettamuksista ja käsityksistä. Kasvatus on myös tunnetyötä, jonka lähtökohtana on omien tunteiden tunnistaminen ja työstäminen. Niiden avulla sopivat rajat löytyvät vuorovaikutukselle erilaisissa kasvatusvuorovaikutussuhteissa. Kasvatus tapahtuu konkreettisina toimintana ja tekoina. (Nummenmaa & Karila 2011,18.)

Kaikki kasvattajat ovat erilaisia. Jokaisella on omat vahvuutensa, puutteensa ja ominaisuutensa. Merkittävä tekijä lasten kanssa työtä tehtäessä onkin kasvattajan

oma persoonallisuus. Voidakseen arvioida ja kehittää omaa persoonallisuuttaan ja minäkäsitystään, olisi kasvattajan hyvä tiedostaa omat persoonallisuuden piirteensä. Kasvattajan pitää myös tuntea omat vuorovaikutustaitonsa niin, että hän kykenee arvioimaan lasten vuorovaikutustaitoja. Samoin hänen tulee tiedostaa oma kasvatustyyhinsä tai oppimiskäsityksensä ja sen vaikutus lapseen, jotta hän voi arvioida lapsen oppimista. Kasvattajan toimintatapojen vaikutus lasten käyttäytymiseen ryhmässä on suuri. Sen vaikutus voi olla sekä myönteinen että kielteinen. Omalla rauhallisuudellaan, keskittymisellään lapsiin ja hyvällä vuorovaikutuksella kasvattaja onnistuu luomaan turvallisen ilmapiirin. Vuorovaikutustaidot tarkoittavat ennen kaikkea toisen kuulemistä, kuuntelemista, empatiakykyä, tilannetajua ja ymmärtämistä, eivät siis pelkkää puhumista. (Koivunen 2009, 122, 123.)

On tärkeää, että kasvattajalta löytyy sitoutuneisuutta, herkkyyttä ja kykyä reagoida lasten tunteisiin ja tarpeisiin. Kasvattajat toimivat hyvän ja turvallisen ilmapiirin mahdollistajina. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 16.) Lasten täytyy saada tuntea olonsa ryhmässä turvalliseksi ja voida luottaa siihen, että aikuisilla on vastuu, he ovat läsnä ja tarvittaessa apuna. Loukkaavaa käyttäytymistä ja kiusaamista tapahtuu helpommin turvattomassa ryhmässä, jossa valta on siirtynyt lapsille. Hyväksyttävän ja ei-hyväksyttävän käyttäytymisen määrittäminen on aikuisen tehtävä. (Repo 2013, 122.)

Kiusaamistilanteissa lapsilla on vähemmän epä tietoista suhtautumista ryhmässä, jossa yhteenkuuluvuuden tunne on vahva ja ristiriitoja käsitellään yhdessä lasten kanssa (Kalliomaa 2012, 69). Oppimisen, kehityksen ja kasvun kannalta ihanteellinen ympäristö on ryhmä, jossa kasvattajat ovat lasten toiminnassa koko ajan läsnä. He eivät keskustele keskenään, vaan jakavat toiminta-alueet yhdessä ja osallistuvat kaikkeen toimintaan lasten mukana, myös vapaaseen puuhasteluun. Tärkeää on, että kasvattajat tiedostavat, mitä ryhmässä oikein tapahtuu ja mitä lapset siellä tekevät. Parhaat mahdollisuudet lapsen tai ryhmän havainnoimiseen on vapaissa leikkitilanteissa, joissa tulee yleensä eteen ristiriitatilanteita. Kasvattajan läsnäolo on hyvin merkityksellistä vapaan leikin aikana, koska lapset tarvitsevat tukea leikkitaitoihin, rajojen asettamiseen, toiminnan ja keskittymisen ohjaukseen. (Koivunen 2009, 123.)

5.1 Asenteet

Asenteita on mahdollista muuttaa vaikkakin se on vaikeaa. Ne ovat kaavamaisia opittuja ajattelutapoja ja käyttäytymistäipumuksia. Kasvattajan omat asenteet vaikuttavat vuorovaikutuksen laatuun sekä siihen millaisena kasvattaja lapsen näkee. Yksilöllisellä tutustumisella lapseen on vaikutuksia lapsen kasvattajassa herättämiin tunteisiin. Kielteiset tunteet ja asenteet on mahdollista muuttaa myönteisiksi asenteitaan arvioimalla. Asenteiden muutoksella taas on vaikutusta kasvattajan käyttäytymiseen ja lapsen kanssa toimimiseen. Muutos vaikuttaa kasvattajan käyttäytymiseen ja siihen, miten hän lapsen kanssa toimii. (Koivunen, 2009, 125.) Aikuistenkin käsitykset lapsista ovat usein pysyviä. Suhtautuessaan lapseen tietyn odotuksen voi aikuiselta jäädä huomaamatta ennako-odotusten vastainen käytös. Kerran omaksutusta sosiaalisesta roolista tai maineesta voi olla vaikea päästä eroon. Kuten usein koulukiusattujen kohdalla voidaan todeta. Harmittomana alkaneen kiusaamisen jatkuessa aletaan kiusattu vähitellen nähdä yhä erikoisempana, arvottomampana, epämiellyttävämpänä ja jopa kiusaamisensa ansaitsevana. Aikuinen voi suuresti vaikuttaa lapsen tulevaan kehitykseen onnistuessaan estämään kiusaamisen ja vaikuttamaan ryhmän sääntöihin. (Salmivalli 2005, 129.)

Kun kasvattajilla on stereotyyppisiä käsityksiä esimerkiksi pojista ja tytöistä toimijoina, toimintaa olisi hyvä miettiä toisin. Hiljaisille pojille ja tytöille tällöin annetaan aikaa kertoa ja tuoda omia ajatuksiaan esiin. Heidän tietoaan kunnioitetaan ja sanomisiaan kuunnellaan. Poikien ja tyttöjen kohdalla, joilla on vaikeuksia osoittaa empaattisuutta, tuetaan heidän kykyään osoittaa välittämisen tunteita sekä ohjataan leikkeihin, joissa huolehditaan toisista. Molempia sukupuolia siis kohdellaan samassa tilanteessa, samalla tavalla. (Ylitapio-Mäntylä 2012, 184.) Yleinen ajattelutapa on että poikien elämään kuuluu "muksiminen", koska he ovat poikia. Kuitenkin unohdetaan jokaisen lapsen oikeus suojaan väkivallalta. Tyttöjen kohdalla taas ajatellaan kolmannen osapuolen sulkemisen ulos leikeistä olevan normaalia tyttöjen käytöstä. Tämä aikuisten ajatusmalli välittyy lapsille sallien pois-sulkemisen. (Opettaja 2012.)

Sillä mitä aikuiset sanovat lapsille ja mitä heistä sanovat, on suuri merkitys. Lapsi ottaa aikuisen sanoista vaikutteita omaksuen ne omiksi asenteikseen. Pienellä lap-

sella ei vielä ole mitään, mihin hän voi aikuisen sanomiset suhteuttaa, vaan hän kokee asenteemme totuuksina. Lapsesta tulee sitä, mitä aikuiset sanovat hänen olevan, esimerkiksi lapsesta joka kuulee olevansa riitapukari, tulee sellainen. Kielteiset asenteet ja arvostukset voivat välittyä lapselle monin tavoin. Lapsi voi kuulla, kun hänestä puhutaan tai sitten hänelle sanotaan asioita suoraan. Voimme välittää viestejä esimerkiksi ilmehtimällä, huokailemalla tai ravistamalla päätämme. (Höistad 2003, 34.) Kannisen & Sigfridsin (2012, 64) mukaan aikuinen voi itse vaikuttaa kiusaamisilmiön olemassaoloon. Kiusaamisen ehkäisy perustuukin aikuisen omien asenteiden tarkistamiseen sekä suhtautumisen lapseen, lapsiryhmään ja työyhteisöön. Myös aikuisen ymmärrys omasta vaikutuksestaan ilmiön olemassaoloon on tärkeää. Siihen mitä aikuisten ja lastenvälisessä vuorovaikutuksessa tapahtuu, vaikuttaa se, millaiset arvot ja lapsen kehitystä, kasvua ja lapsuutta koskevat käsitykset kasvatusta ohjaavat, sekä yhteisön sallimat menettelytavat. Kasvattajat neuvottelevat näistä asioista keskenään. (Nummenmaa 2006, 80.)

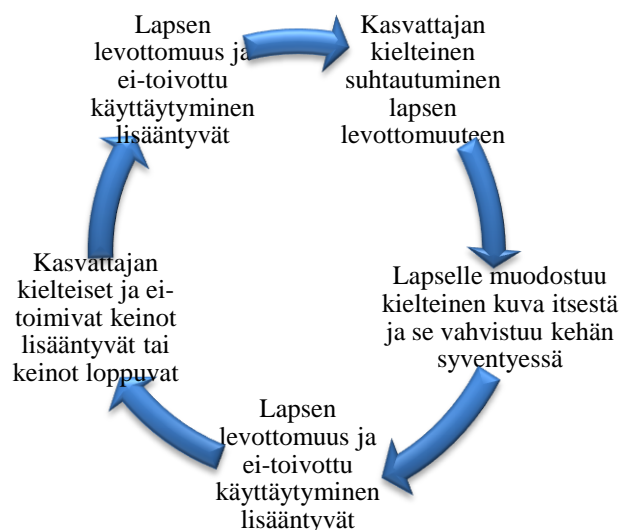
5.2 Yhteisöllisyys

Pienen lapsen elämässä yhdeksi keskeiseksi kasvuyhteisöksi muodostuu päivähoido ja esiopetus. Lapsi saattaa olla suuren osan valveillaoloajastaan päivähoidossa ja etenkin kokopäivähoito onkin merkityksellinen kasvuyhteisö. (Välimäki 2013, 167.)

Yhteisöllisyyttä ei yleensä ole tarkasti määritelty tai kuvattu. Siihen liitettyjä myönteisiä merkityksiä ovat esimerkiksi yhteistyö, toisista välittäminen, yhteisyyden tunne ja harmonia. Päiväkotimaailmassakin usein käytetty sana yhteisöllisyys, on kokemukseen perustuva tunne yhteisön jäsenyydestä. Sillä tarkoitetaan myös yhteisön merkitystä yksilölle ja hänen tarpeidensa toteutumiselle. Lapsilla yhteisön jäsenyyden tärkeys ilmenee heidän tarpeestaan muodostaa kahdenkeskiisiä ystävyysuhteita laajempia pieniyhteisöjä. Ryhmän jäsenten keskinäinen kiintymys, vahva henkinen yhteys, toisten auttaminen ja heistä välittäminen ovat yhteisöllisyyden merkkejä. Yhteisöllisyys tulee esille myös toiminnan kautta. Yhteinen mielekäs ja arvokas toiminta vahvistaa yhteisöä, ja antaa kokemuksen yhteisöön kuulumisesta. Leikkitoiminnalla onkin lasten yhteisöjen rakentamiseen mahdollisesti tärkein yhteys. Yhteisöllisyys tulee esille päiväkodissa parhaiten lasten

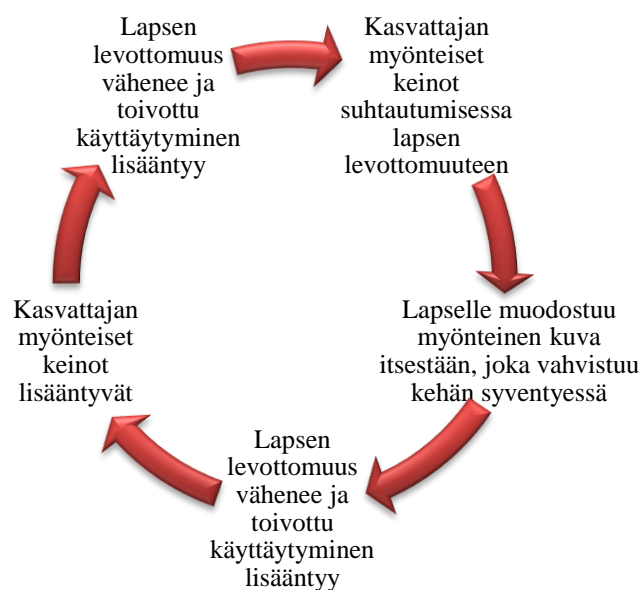
yhteisessä toiminnassa, kuten kiintymyksen ilmauksissa, ystävyyssuhteissa, pyrkimyksissä pienyhteisöjen rakentamiseen ja ylläpitämiseen tai toiminnan sujuvuudessa ristiriidoista huolimatta. Sosiaalisten taitojen kehittyminen ja yhteisöön liittymisen harjoittelu ovat keskeisessä asemassa pienten lasten kohdalla, ja siksi yhteisöllisyyden rakentamisen taitojen harjoittelu onkin hyvä aloittaa ohjatusti tässä iässä.

Yhteisöllisyyden kehittämisessä on kasvattajan toiminnalla merkitystä. Vapaan leikin aikana voivat kasvattajat omalla vuorovaikutuksellaan tukea lasten välisiä suhteita, leikkiä ja pyrkiä antamaan positiivista palautetta. (Ikonen 2006 ; Koivula 2013.) Käyttäytyessään levottomasti tai sopimattomasti, lapsi saa usein negatiivista palautetta ja tällaisen lapsen kehumiseen pitäisikin ehdottomasti panostaa. (Teräs 2013, 104-105.) Kun yritetään ymmärtää lapsen käyttäytymisen syitä, on tärkeää tietää, että lapsi ei tahallaan tai kiusallaan ole tottelematon. Pystyäkseen toimimaan toisin tarvitsee lapsi kasvattajan apua. Lapsen ja kasvattajan välisessä vuorovaikutuksessa alkaa toistua kielteisesti sävyttynyt kehä, kun lapsi saa toistuvaa kielteistä palautetta toiminnastaan (ks. kuvio 1). Pyrittäessä ohjaamaan levottoman lapsen käytöstä, on lapsen ja kasvattajan välisen vuorovaikutuksen laadulla erityisen suuri merkitys. Tärkeää on kasvattajan pyrkimys muuttaa tätä kielteisyyden kehää myönteiseksi.

Kuvio 1. Kielteinen kehä ja sen vahvistaminen kasvattajan ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa. (Koivunen 2009, 74)

Lapsen saama positiivinen palaute vahvistaa lapsen itsetuntoa. Kasvattaja voi lasta kehumalla ohjata lapsen havaintoja ja samalla välittää hänelle tietoa siitä, mitä arvostetaan ja millaiset toimintatavat ovat toivottavia (ks. kuvio 2) (Teräs 2013, 104-105.) Oikeassa suhtautumisessa lapseen, kasvattajaa auttaa tieto lapsesta ja hänen levottomuutensa syistä. Lasta havainnoimalla voidaan selvittää levottomuutta aiheuttavia ja siihen liittyviä tilanteita. Käytettyjen menetelmien arviointi ja pohtiminen auttaa kasvattajaa löytämään toimivat menetelmät ja hylkäämään ne, joista ei ole ollut apua. (Koivunen 2009, 76.)

Kuvio 2. Myönteinen kehä ja sen vahvistuminen kasvattajan ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa. (Koivula 2009, 76)

Koivusen (2009, 166) tutkimuksessa todettiin yhteisöllisyyden tunteen kehittyvän hitaasti. Tärkeää olisikin kiinnittää huomiota lasten ryhmäytymiseen ja yhteisöllisyyden tukemiseen pitkäkestoisemmin, eikä ainoastaan toimintavuoden alussa. Ryhmäytymistä ja yhteisöllisyyttä voitaisiin tukea pitemmän aikaa esimerkiksi yhteisten keskustelujen ja leikkien avulla, sekä puhumalla yhteisöllisyydestä ja sen merkityksestä lapsille. Koivulan mukaan on tärkeää puhua ystävyyssuhteista ja toisten kohtelusta, sekä saada lapset tietoisiksi hyvin toimivan ryhmän merkityksestä.

Turvallisessa ryhmässä lapset voivat kokea tulevansa hyväksytyksi ja lapsi voi olla oma itsensä. Ryhmäytyminen auttaa turvallisen ja luottamuksellisen ilmapiirin syntymistä ryhmässä, ja ryhmäyttämällä käynnistetään prosessi, jossa kokemus turvallisuudesta ja tuntemaan oppiminen, sekä luottamuksellinen ilmapiiri auttavat avoimempaan omien tunteiden ja ajatusten ilmaisuun. (Opettaja 2012, 33.) Aikuisen rooli on edistää yhteisöllisyyttä ja toimia roolimallina. Omaksuttuaan yhteisöllisyyden kannalta keskeiset taidot jo varhaisessa vaiheessa, auttaisi tämä yhteisöllisyyden siirtymistä lapsen mukana uusiin yhteisöihin, kuten kouluun. (Koivula 2013, 23-24.)

5.3 Tiimityö

Tiimillä tarkoitetaan pientä ryhmää, joilla on yhteiset suoritustavoitteet ja toimintamallit, ja ovat sitoutuneita yhteiseen päämäärään sekä pitävät itseään yhteisvastuussa suorituksistaan. Hyvin toimiessaan tiimityö varmistaa sen, että päivähoitossa olevat lapset saavat oikeudenmukaisen ja asetettujen tavoitteiden mukaisen kasvatuksen ja kehityksen. Tiimityö antaa mahdollisuuden kehittyä ja toimia ja toimii realistisena peilinä työntekijöille. Jos tiimityö toimii huonosti, se ei tuota tulosta ja vie työntekijöiden voimavaroja ylenmääräisesti. Tiimityössä tärkeintä on vuorovaikutus. Sen laatu näkyy koko ryhmän ilmapiirissä. Lapsen kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle on merkittävän keskeistä, että ilmapiiri on positiivinen ja suopea. Tiimissä sovitaan, mitä tehdään ja pidetään niistä kiinni. Jos työyhteisöilmapiiri on huono, se ei ole silloin lapsillekaan hyvä kasvuilmapiiri. (Opas 2013, 143.) Areniuksen (2011) pro gradu-tutkielmassa kasvatushenkilökunta luokittelee hyvän tiimityön rakentuvan pääosin luottamuksen, kommunikaation ja sitoutumisen pohjalle. Luottamusta kuvattiin ymmärryksen ja tilan antamisena toiselle. Kommunikointi nähtiin monitasoisena keskusteluna, jossa on pyrkimys ymmärtää toisen ajatusmaailmaa, mutta myös puhumattomuus oli kommunikointia. Sitoutuminen miellettiin yhteisen ymmärryksen saamiseksi kasvatustyöhön sekä sitoutumiseksi samoihin sopimuksiin ja sääntöihin.

Hyvä ja toimiva tiimi tuntee ja tietää tiimin perustehtävän. Sen toteutuminen vaatii jokaiselta tiimin jäseneltä ammatillisuutta ja halua kannustaa tiimikaveria tekemään parhaansa. Erilaiset tiedot, taidot ja kokemukset yhdistyvät tiimissä, niitä

onkin hyvä hyödyntää. Kun työntekijät saavat osallistua oman työnsä suunnitteluun, toteutumiseen ja arviointiin, niin he ovat motivoituneita tekemään työnsä sitoutuneesti. Tiimi kehittyy jatkuvasti, kun he pohtivat ja tarkastelevat perustettavaa, tunteitaan ja ilmiöitä, sekä tiimin jäsenten erilaisia valmiuksia ja heidän välistä vuorovaikutusta. (Opas 2012, 144, 146.)

Nummenmaa ja Karila (2011, 81, 82) toteavat, että kasvattajien keskinäiset keskustelut ovat todella tärkeitä haitallisten tilanteiden välttämiseksi. Sen vuoksi on hyvä kiinnittää huomiota keskustelujen sisältöihin, sen kulkuun ja vallitseviin käytäntöihin, joiden puitteissa keskusteluja käydään. Säännölliset tiimikeskustelut edellyttäisivät koko työyhteisöön selkeää rakennetta ja mahdollisuutta viikoittaisiin tiimipalavereihin kaikille kasvattajatiimeille. Tiimipalaverissa tulisi käsitellä merkityksellisiä asioita kasvattajatiimin toiminnan kannalta, kuten lapsiryhmän kasvatuskäytännöt, lapsiryhmän varhaiskasvatussuunnitelmien sisältöjen vieminen lapsiryhmäkohtaiseen suunnitelmaan, havainnot yksittäisten lasten ja lapsiryhmien toiminnasta, sekä niiden merkitys ryhmän kasvatuskäytäntöjen ja toiminnan näkökulmasta. Näiden asioiden aikatauluttaminen tuo suunnitelmallisuutta.

Nummenmaan ja Karilan (2012, 86) mielestä yhtenä tiimikeskustelujen kehittämishaasteena ovat keskustelu käytännöt, niitä kehittämällä voidaan tiimin yhteisiä neuvotteluja syventää. Monesti esimerkiksi asiat jäävät tiimikeskusteluissa keskeneräisiksi. Yhtenäisistä käytännöistä tai tulkinnoista ei läheskään aina sovita selkeästi, eikä esille tulleista näkökulmista tehdä yhteenvetoja, joka johtaa siihen, että joudutaan palaamaan samoihin asioihin jatkuvasti uudelleen. Välillä onkin tarpeen palata asioihin ja arvioida niitä, mutta tavoitteena on muutoin käsitellä asiat loppuun saakka. Kasvattajatiimin toimintaan se tuo varmasti rauhaa ja jatkuvien neuvotteluiden tarve vähenee.

5.4 Sosiaalisten suhteiden tukeminen

Pienen lapsen vertaisryhmä on lapsen päivähoitopaikka ja kiusaamista esiintyy siellä, missä lapset toimivat vertaisryhmissä. Tärkeää on, että lapsen asemaa ryhmässä vahvistetaan ja torjunta estetään. Positiiviset kokemukset vuorovaikutuksesta toisten kanssa vahvistavat hänen sosiaalisia taitojaan. Etenkin riskiryhmässä

olevat lapset tarvitsevat aikuisen tukea ja ohjausta saadakseen onnistumisen kokemuksia. Aikuisen osallistuminen lasten leikkiin on hyvä keino opettaa toimimista ryhmässä ja vertaissuhteissa. (Repo 2013, 116, 147.)

Mustajärven (2012) tutkimuksessa selvitettiin vetäytyvän lapsen toimintaa sosiaalisia suhteita sekä tuen tarvetta päiväkodissa. Vaikeuksia vetäytyvällä lapsella havaittiin tutkimuksessa olevan uusiin tilanteisiin sopeutumisessa ja muiden lasten kanssa olemisessa. Koska vetäytyvä ja arka lapsi mahdollisesti välttää sosiaalisia tilanteita, eivät hänen sosiaaliset taitonsa myöskään saa vahvistusta tai harjoitusta. Repo (2013,148) toteaa, että tutkimusten mukaan lapset joilla on puutteita onnistuneessa liittymisessä leikkiin, ovat vaarassa joutua ryhmän torjumaksi. Aikuinen voi auttaa lasta pääsemään mukaan leikkiin esimerkiksi ohjattujen leikkien avulla tai arpomalla leikkijöitä. Joskus aikuisen pitää lähteä mukaan leikkiin varmistaakseen, että liittyminen leikkiin onnistuu.

Ryhmänmuodostuksen prosessia voidaan osittain ennakoida ja aikuisen tavat toimia ohjailevat sitä, ja aikuisten olisikin tiedostettava toimintansa vaikutukset. Myös lapset ohjaavat toisiaan. Kuitenkaan lasten keskinäisten suhteiden ei voida odottaa muodostuvan ilman aikuisen tukea. Tukea tarvitaan, ettei yksikään lapsista jää yksin tai ettei hänestä tulisi muiden silmätikkua. Kasvatuksessa ainakin yhtä tärkeää kuin toiminnan sisältöjen suunnittelu, on lasten pienoisyhteiskunnan merkitys. (Helenius & Korhonen 2008, 53- 54, 59.) Aikuisten tehtävä on auttaa lasten ystävyysuhteiden muodostumisessa. Aikuisen tulee katsoa, ketkä leikkivät hyvin keskenään ja tukea heidän ystävystymistään. Vaikka leikki ei kaikkien kanssa sujukaan yhtä hyvin, voi tavoitteena kuitenkin olla se, että kaikki leikkisivät kaikkien kanssa. Leikkitilanteiden ohjaaminen on juuri sosiaalisten taitojen opettelua. (Keltikangas 2010, 47.)

Hakkaraisen (2012) pro gradu-tutkielmassa selvitettiin sitä, millaisina näyttäytyvät lasten itsesäätelyn pulmat päiväkodin vertaissuhteissa sekä mitkä ovat kasvatustajien keinot tukea näitä lapsia. Tutkimuksen aineistosta esiin nousseet vertaissuhteiden tukemista estävät tekijät päiväkodissa olivat, ammattiroolin tuoma toimenkuva, kiire sekä tekemisen paljouden että vapaan leikin ajankohdan vuoksi ja puitteet tilojen hajanaisuuden ja aikuisten lukumäärän suhteen.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimuslupaa (LIITE 1) anottiin keväällä 2013 Vaasan kaupungin varhaiskasvatustoimintajohtajalta ja ensimmäiset kyselylomakkeet kerättiin saman touko-kesäkuun aikana. Täydentävä tutkimuslupa (LIITE 2) saatiin elokuussa, jonka jälkeen kerättiin loput lomakkeista. Aineisto kerättiin yhteensä neljän Vaasalaisen päiväkodin kasvatushenkilökunnalta. Päättökysymyksenä tutkimuksessa oli saada tarkempaa tietoa henkilökunnan ajatuksista mahdollisista kiusaamistilanteista ja puuttumisen malleista.

Alatutkimusongelmiksi nousivat seuraavat kysymykset:

1. Onko samasta tilanteesta heräävien ajatusten välillä eroja päiväkodin kasvatushenkilökunnan näkemyksissä?
2. Onko tilanteisiin puuttumisen tavoissa/malleissa eroavaisuuksia samanaikaisesti tilanteiden kohdalla?
3. Mitkä seikat tekevät henkilökunnan mielestä tietystä tilanteesta kiusaamistilanteeksi?
4. Miten tilanteita voitaisiin paremmin ehkäistä?

Lisäksi halusimme tilanteita vertailemalla selvittää tutkimustulosten eroavaisuuksia ja samankaltaisuuksia tilanteiden välillä. Opinnäytetyön tarkoituksena on myös tuoda mahdollisesti uutta näkökulmaa kiusaamisen ennaltaehkäisyyn ja siihen puuttumiseen liittyvään keskusteluun.

6.1 Tutkimusmenetelmät

Tutkimus on sekä kvalitatiivinen eli laadullinen, että kvantitatiivinen eli määrällinen. Laadullisten ja määrällisten menetelmien yhdistämistä on aikaisemmin pidetty mahdottomana. Nykyään eronteko näiden kahden välillä ymmärretään enemmänkin käytännön eroiksi ja niitä on alettu yhdistellä. (Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-ylänne, Paavilainen 2011, 47.) Nämä kaksi tutkimustapaa kiinnittävät huomion eri asioihin ja yksinkertaisesti sanottuna erot niiden välillä ovat lähtöisin aineiston havaintoyksiköiden tai -tapauksien määrästä. Kvalitatiivinen tutkimus

operoi kielellä ja tekstillä, kvantitatiivinen puolestaan mitattavuudella ja numeroilla. (Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-ylänne, Paavilainen 2011, 47, 80.)

Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Todellisen elämän kuvaaminen on kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohta ja se suosii ihmistä tiedonkeruun lähteenä. Pyrkimyksenä kvalitatiivisessa tutkimuksessa on paljastaa odottamattomia seikkoja ja lähtökohtana aineiston yksityiskohtainen ja monitahoinen tarkastelu. Tutkimuksessa käytetään menetelmiä, joissa kohdejoukon ääni ja näkökulmat tulevat esille. Kvalitatiivinen tutkimus on joustavaa ja suunnitelmat saattavat muuttua olosuhteiden mukaan. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2011, 161,164.) Laadullinen tutkimus pyrkii muun muassa tietyn toiminnan ymmärtämiseen, teoreettisesti mielekkääseen tulkintaan jostain ilmiöstä tai kuvailemaan ilmiötä tai tapahtumaa. Henkilöillä joilta tietoa kerätään, tulisi mielellään olla kokemusta asiasta tai tietää tutkitavasta ilmiöstä mahdollisimman paljon. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 88.)

Yleisimmät aineistonkeruumenetelmät kvalitatiivisessa tutkimuksessa ovat kyseily, haastattelu, erilaisiin dokumentteihin perustuva tieto ja havainnointi. Nämä eivät ole ainoastaan kvalitatiivisen tutkimuksen menetelmiä, vaan niitä voidaan käyttää myös kvantitatiivisen tutkimuksen aineistoa koottaessa. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 73.)

Pyrkimys tutkimusaineiston ymmärtämiseen ja tulkitsemiseen kuuluu laadulliseen tutkimukseen. Ymmärrys ilmiöstä pyritään viemään alkuperäistä käsitteellisemmälle tasolle. (Ronkainen ym. 2011, 83.) Laadullisessa tutkimuksessa tutkija saa johtolankoja ja vihjeitä ihmisten kuvaamien kokemusten ja käsitysten avulla. Saatujen vihjeiden avulla pystytään tekemään tulkintoja eli ratkaisemaan arvoituksia. (Vilka 2005, 98.)

Kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus. Siinä hyödynnetään määrällisyyttä eli määrien muutoksia, eroja ja jakautumia, joiden avulla tutkittavaa ilmiötä tulkitaan ja kuvataan. (Ronkainen ym. 2011, 83.) Aiempien tutkimusten johtopäätökset, käsitteiden määrittely, aiemmat teoriat ja hypoteesit ovat keskeisessä asemassa kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Keskeistä tutkimuksessa on myös aineiston saat-

taminen tilastolliseen muotoon sekä taulukot, tulosten kuvailu prosenttitaulukoin sekä tulosten merkitsevyyden tilastollinen testaus. (Hirsjärvi ym. 2007, 136.)

6.2 Aineistonkeruumenetelmä

Aineisto tutkimusta varten kerättiin kyselylomakkeiden (LIITE 3) sekä kirjallisuuden avulla. Yleensä määrällisessä tutkimusmenetelmässä käytetään juuri kyselylomaketta aineiston keräämiseen. (Vilka 2005,73.) Kyselylomakkeilla kerätään tietoa käyttäytymisestä ja toiminnasta, arvoista, tiedoista, tosiasioista, asenteista ja uskomuksista, käsityksistä sekä mielipiteistä. Lomakkeissa voidaan pyytää myös perusteluja tai arviointeja mielipiteille, vakaumuksille tai toiminnoille. (Hirsjärvi ym. 2009,197.) Yleisimpänä haittana kyselylomakkeen käytössä on pidetty vastausprosentin alhaisuuden riskiä, jolloin voidaan puhua tutkimusaineiston kadosta. (Vilka 2005, 74.)

Kyselylomake sisälsi sekä avoimia että monivalintakysymyksiä. Pääasiallisesti kysymykset olivat kuitenkin avoimia kysymyksiä. Kyselylomakkeet sisälsivät konkreettisia, mutta kuvitteellisia tilanne-esimerkkejä mahdollisista kiusaamistilanteista. Ajatuksena oli, että konkreettisten esimerkkien kautta henkilökunnan olisi helpompi pohtia omaa toimintaansa tilanteessa. Lomakkeet kerättiin menemällä itse paikan päälle. Kasvatushenkilökunnalla oli tarkoitus olla sama aika vastata kysymyksiin. Tämä ei kuitenkaan täysin toteutunut. Osassa päiväkodeja oli vaikeaa järjestää tiettyä yhteistä aikaa kyselylomakkeiden täyttämistä varten. Näistä päiväkodeista palautetut lomakkeet haettiin kuitenkin saman päivän aikana.

6.3 Aineiston analysointi

Aineiston analysointia on mahdollista suorittaa monella eri tavalla. Pääperiaate on, että tutkija valitsee tutkimuksen ongelmaan tai tutkimustehtävään parhaiten vastauksen tuovan analyysitavan. Laadullisen tutkimuksen osalta vaikeaksi koetaan varsinkin analyysi. Tiukkoja säättöjä ei ole ja varaa valita eri vaihtoehdoista on paljon. Alustavia valintoja tehdään jo aineistoon tutustumisen ja sen teemoittelun aikana. (Hirsjärvi ym. 2009, 224.)

Aineisto analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla, jossa tutkimusaineistosta pyritään luomaan teoreettinen kokonaisuus. Tutkimuksen tarkoitus ja tehtävänasettelu vaikuttaa analyysiyksiköiden valintaan ja niiden ei tule olla etukäteen harkittuja tai sovittuja. Analyysi on aineistolähtöistä, joten aikaisempien tietojen, havaintojen ja teorioiden ei tulisi olla missään yhteydessä analyysin toteuttamisen tai lopputuloksen kanssa. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 97.)

Aineiston analysoinnissa edettiin yksi tilanne-esimerkki kerrallaan. Ensin kysymyslomakkeet luettiin läpi huolellisesti useita kertoja ja tehtiin alustavia merkinlöyjiä. Saman kysymyksen vastaukset kerättiin yhteen jokaisen esimerkin kohdalla. Yhden henkilön vastauksesta saatettiin löytää monta ilmaisua. Vastauksista ryhmiteltiin samantyyppisiä ilmaisuja yhteen omiksi teemoikseen eli alaluokiksi. Tämän jälkeen teemat jaoteltiin laajempiin kokonaisuuksiin eli pääluokkiin. Jokaiseen teemaan kuuluvien ilmaisujen määrä laskettiin yhteen eli suoritettiin kvantifiointi. Tuloksia selvennettiin lukijalle erilaisin taulukoin ja kuvioin sekä kyselylomakkeista poimittujen suorien lainausten avulla. Samalla tavalla käytiin läpi jokainen esimerkkitalanne. Lopuksi esimerkkitalanteita vertailtiin keskenään.

6.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen luotettavuutta on tärkeä pyrkiä arvioimaan tutkimusta tehtäessä, että välttyttäisiin virheiltä. Tutkimuksen laatua ja luotettavuutta arvioidaan yleensä validiteetin ja reabiliteetin avulla. Validiteetilla viitataan siihen, että tutkimuksessa on tutkittu juuri sitä, mitä on luvattu tutkia. Reabiliteetilla viitataan taas tutkimustulosten toistettavuuteen. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2009, 231.) Tämä tarkoittaa, että analysoitaessa aineistoa, luokittelu edellyttää johdonmukaisuutta ja tarkkuutta. (Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-Ylänne, Paavilainen 2011, 132.) Tutkijan tulee arvioida tutkimuksen luotettavuutta jokaisen tekemänsä valinnan kohdalla, koska hänen tekemät teot, valinnat ja ratkaisut ovat arvioinnin kohteena. (Vilka 2005, 158-159.) Tutkimusta arvioidaan kokonaisuutena, jolloin sen sisäinen johdonmukaisuus on tärkeää. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 135.)

Tietoa tutkimusta varten kerättiin kyselylomakkeiden avulla paikan päällä päiväkodin henkilökunnalta ja tarkoituksena oli, että henkilökunta täyttäisi kyselylo-

makkeen sillä hetkellä, kun ne jaettiin. Tällä pyrittiin vaikuttamaan vastauksien luotettavuuteen siten, että vastauksia ei pohdittaisi liikaa, vaan kasvattajan oma mielipide sekä välitön reaktio esimerkkitalanteeseen tulisi esiin. Lisäksi ajatuksena oli, että näin voitaisiin saavuttaa mahdollisimman hyvä vastausprosentti ja tutkimustuloksia voitaisiin yleistää paremmin koskemaan koko kasvatushenkilökuntaa. Kysymykset pyrittiin muotoilemaan mahdollisimman selkeiksi, että vastaajat ymmärtäisivät ne samalla tavalla kuin tutkijatkin. Tutkimusaineiston analysointi toteutettiin tarkasti ja johdonmukaisesti.

Tutkijan eettiset ratkaisut ja tutkimuksen uskottavuus kulkevat käsi kädessä. Tutkimuksen uskottavuus täyttyy, kun tutkijat noudattavat hyvää tieteellistä käytäntöä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 122, 129.) Ennen kyselylomakkeiden jakamista vastaajille kerrottiin kyselylomakkeen sisällöstä ja mistä tutkimuksessa on kyse. Tämän tarkoituksena oli välttää väärinkäsityksiä kyselylomakkeen täyttämässä.

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Kysymyslomake toimitettiin henkilökohtaisesti neljään vaasalaiseen päiväkotiin. Kasvatushenkilökuntaa päiväkodeissa oli yhteensä 54. Kyselyyn vastasi 26 kasvattajaa eli noin puolet (48 %) koko henkilökunta määrästä. Seuraavassa käydään läpi ja avataan kyselylomakkeen tuloksia yksi tilanne-esimerkki kerrallaan, jonka jälkeen vertaillaan eri tilanteiden tuloksia keskenään. Yhden kasvattajan vastauksesta on voitu poimia useampia ilmaisuja kaikissa muissa kohdissa paitsi kohdassa, kokemus kiusaamisesta tilanteesta. Kyselylomakkeista poimittuja vastauksia on käytetty tekstissä selventämään tutkimuksen tuloksia lukijalle.

7.1 Esimerkkitalanne 1

5-vuotiaat Mikko ja Jussi ovat hyviä ystäviä ja leikkivät yhdessä päivittäin. On vapaan leikin aika ja pojat leikkivät yhdessä autoilla. Mikko päättää mitkä autot Jussi saa ja määrää muutenkin leikin säännöt. Näin on yleensä aina Jussin ja Mikon leikeissä.

7.1.1 Tilanteen herättämät ajatukset

Päiväkodin kasvatushenkilökuntaa pyydettiin kysymyslomakkeessa kertomaan esimerkkitalanteesta 1 herääviä ajatuksia. Kysymykseen vastasi 25 vastaajaa. Yksi henkilö jätti kokonaan vastaamatta kysymykseen. Ilmaisuja tuli yhteensä 48 ja ne jaettiin pääluokkiin roolit (28 ilmaisua) ja tunteet (20 ilmaisua), jotka jaettiin vielä alaluokkiin (ks. taulukko 1).

Taulukko 1. Esimerkkitalanteen 1 herättämät ajatukset.

KASVATTAJIEN VASTAUKSET		48 ilmaisua	
Roolit		Tunteet	
Vahvatahtoinen	9	Epäoikeudenmukaisuus	13
Johtaja	6	Harmitus	2
Sopeutuja	6	Normaalia toimintaa	2
Alistuja	5	Lapsen tunteet tilanteessa	2
Itsekäs	1	Sääli	1
Ainoa lapsi	1		
Yhteensä	28	Yhteensä	20

Roolit (28 ilmaisua). Roolien alaluokiksi muodostuivat: vahvatahtoinen (9 ilmaisua), johtaja (6 ilmaisua), sopeutuja (6 ilmaisua), alistuja (5 ilmaisua), itsekäs (1 ilmaisua), ja ainoa lapsi (1 ilmaisua).

Alaluokassa vahvatahtoinen, Mikko nähtiin vahvempitahtoisena (9 ilmaisua), joka yleensä ohjaa leikkiä ja määrää leikin säännöt.

”..Yleensä joku on aina vahvempi ja ottaa ohjat käsiin, että leikki saa alkaa.”

Hänen ajateltiin olevan myös johtajatyypinen (6 ilmaisua).

”Mikko on ottanut johtajan roolin leikeissä...”

Alaluokassa sopeutuja (6 ilmaisua), Jussi nähtiin tilanteeseen sopeutuneena. Tyypillisiä ilmaisuja olivat:

”Jussi on näemmä sopeutunut siihen, että Mikko vie leikkiä eteenpäin.”

Jussi nähtiin myös alistujana (5 ilmaisua).

”...jos Jussi ei pane koskaan vastaan, hän hyväksyy alistumisen, eikä osaa pitää puoliaan.”

Mikko nähtiin myös itsekkäänä (1 ilmaisua) ja pohdittiin hänen olevan mahdollisesti ainoa lapsi (1 ilmaisua).

Tunteet (20 ilmaisua). Tunteiden alaluokiksi tulivat: epäoikeudenmukaisuus (13 ilmaisua), harmitus (2 ilmaisua), normaalia toimintaa (2 ilmaisua), lapsen tunteet tilanteessa (2 ilmaisua) ja sääli (1 ilmaisua).

Tunne tilanteen epäoikeudenmukaisuudesta (13 ilmaisua) nousi esille. Tyypillisiä vastauksia olivat:

“Epätasa-arvoinen tilanne, myös Mikon tulisi saada sanoa mielipiteensä.”

”Mikko käyttää valtaa Jussiin ja koen sen olevan kiusaamista.”

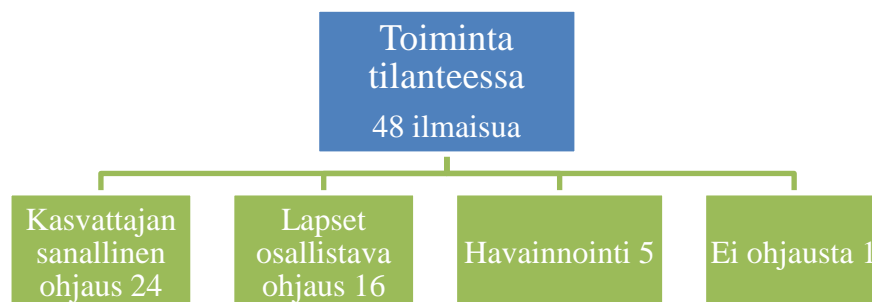
Tilanne herätti vastaajissa myös harmitusta (2 ilmaisua). Toiset kokivat tämän normaaliksi toiminnaksi (2 ilmaisua) lasten kesken, jota tapahtuu päiväkodissa usein. Tunteiden kohdalle luokiteltiin myös vastaukset joissa pohdittiin lapsen tunteita ja kokemusta tilanteesta (2 ilmaisua).

“Miten Jussi kokee tilanteen?...Tyytyykö Jussi aina tilanteeseen, vai yritetäänkö hän saada oman mielipiteensä esiin.”

Myös säälin tunne Jussia kohtaan mainittiin (1 ilmaisu).

7.1.2 Toiminta tilanteessa

Seuraavaksi haluttiin selvittää, miten päiväkodin kasvatushenkilökunta toimisi kyseisessä tilanteessa eli miten tilanteeseen puututtaisiin. Kaikki 26 vastaajaa vastasivat tähän kysymykseen. Ilmaisuja tuli yhteensä 48 ja ne jaettiin neljän eri pääluokan alle (ks. kuvio 3).

Kuvio 3. Toiminta esimerkkitilanteessa 1.

Pääluokiksi tulivat: kasvattajan sanallinen ohjaus (24 ilmaisua), lapset osallistava ohjaus (16 ilmaisua) ja havainnointi (5 ilmaisua) sekä ei ohjausta (1 ilmaisu). Pääluokkien alla on tekstissä avattu niiden alaluokat.

Kasvattajan sanallinen ohjaus (24 ilmaisua). Alaluokiksi muodostuivat kasvattajan sanallisessa ohjauksessa: lelujen jakaminen (13 ilmaisua), aikuinen neuvoo (7 ilmaisua), jako pienryhmiin/leikkikaverin vaihtaminen (2 ilmaisua) ja leikin lopettaminen (2 ilmaisua).

Kasvattajien mielestä oli tärkeää huolehtia siitä, että lelut jaetaan tilanteessa tasan (13 ilmaisua). Lapsia ohjeistettiin sanallisesti vuorotellen valitsemaan lelut. Aikuinen pitää huolen siitä, että molemmat lapset saavat osallistua lelujen valintaan ja näin leikki on enemmän tasa-arvoista.

”Puutun leikkitilanteeseen esim. nyt onkin Jussin vuoro valita autot jne. jatkossa esim. lasketaan kumpi saa ensin valita jne.”

Aikuinen neuvoo lapsia (7 ilmaisua) esimerkiksi antamalla vinkkejä ja ohjeita siitä, miten tilanteessa tulisi toimia.

”Sanon Mikolle, että hän voisi kysyä Jussilta minkä väriset autot haluaa ja että yleensä yhdessä sovitaan ja päätetään mitä leikitään. Sitten molemmat ovat tyytyväisiä ja on kivempaa.”

Leikkikaverin vaihtaminen tai lasten jako eri pienryhmiin (2 ilmaisua) auttaisi erottamaan Jussin ja Mikon toisistaan ja näin löytämään muitakin leikkikavereita. Muutamassa vastauksessa tuli esiin myös leikin lopettaminen (2 ilmaisua). Jos pojat eivät pääse yhteisymmärrykseen leikin säännöistä, niin leikki lopetettaisiin.

Lapset osallistava ohjaus (16 ilmaisua). Alaluokiksi lapset osallistavaan ohjaukseen tulivat: lasten kanssa keskustelu (10 ilmaisua), aikuisen osallistuminen leikkiin (3 ilmaisua) ja yhteisistä säännöistä sopiminen (2 ilmaisua) sekä nukketeatteri (1 ilmaisu).

Keskustelua lasten kanssa (10 ilmaisua) kyseisestä tilanteesta käytäisiin joko Jussin tai Mikon kanssa, tai yhdessä molempien kanssa. Lasten tunteisiin vedottaisiin keskustelemalla lasten kanssa siitä, miten molemmat tilanteen kokevat ja miltä Mikosta Jussin tilanteessa tuntuisi. Myös keskustelu yleisesti ystävydestä koko ryhmän kanssa oli mainittu.

”...vielä juttelisin Jussin kanssa siitä, että kaikkia ei tarvitse "sietää" vaikka on hyvä kaveri, sitä kaveruutta voi puhua piirissäkin kaikkien kanssa.”

Kasvattajan osallistuminen lasten leikkiin (3 ilmaisua) tuli esiin vastauksissa. Aikuinen voi osallistuessaan leikkiin auttaa, tukea ja opettaa paremmin molempia

lapsia. Kasvattajat toivat esille myös yhteisistä säännöistä sopimisen (2 ilmaisu). Aikuinen auttaa lapsia yhdessä löytämään leikille säännöt. Aihetta voisi käsitellä lasten kanssa esimerkiksi nukketeatterin keinoin (1 ilmaisu).

”Yritän auttaa lasta näkemään tilannetta ja ottamaan huomioon muutkin. Ehkä draaman ja nukketeatterin tai pöytäteatteri keinoin koko ryhmälle.”

Havainnointi (5 ilmaisu). Aikuinen seuraa, tarkkailee ja valvoo lasten leikkiä. Katsoo, että toinen lapsista ei jää leikissä alakynteen. Tarvittaessa aikuinen puutuu tilanteeseen.

”Koska tilanne on sama yleensä poikien leikeissä, seuraan leikkiä jo alussa ja puutun asiaan.”

Ei ohjausta (1 ilmaisu). Yksi vastaaja mainitsi vaihtoehtona, että antaisi tilanteen olla.

”Kehoitaisin Jussia sanomaan vastaan tai antaisin tilanteen olla.”

7.1.3 Kokemus kiusaamisesta tilanteessa

Kasvatushenkilökunnalta kysyttiin myös, tapahtuuko esimerkkitilanteessa heidän mielestään kiusaamista. Kuvio 4 havainnollistaa kokemusta kiusaamisesta esimerkkitilanteessa 1. Kysymykseen vastasi 25 henkilöä ja yksi jätti vastaamatta.

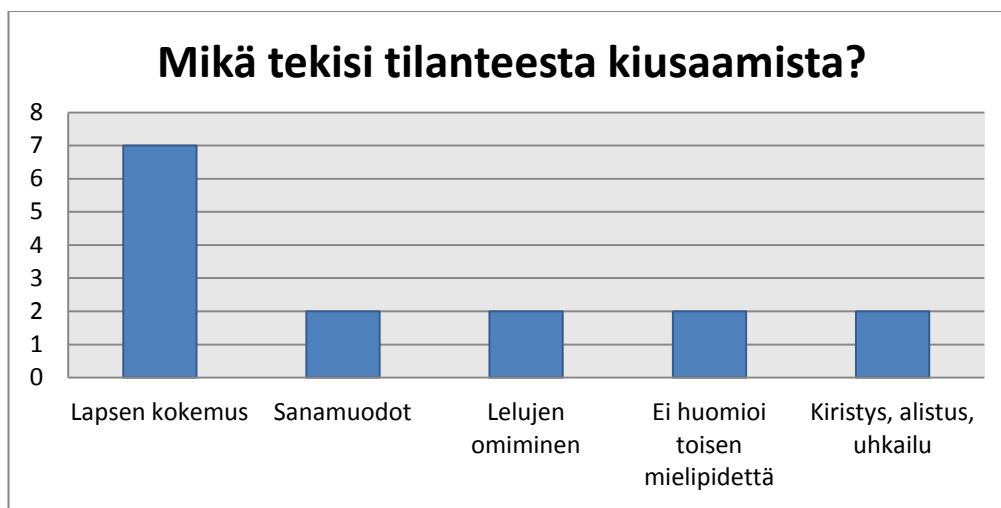

Kuvio 4. Kokemus kiusaamisesta esimerkkitilanteessa 1.

8 (32 %) oli sitä mieltä, että kiusaamista tapahtui melko paljon. Saman verran eli 8 (32 %) koki tilanteessa tapahtuvan melko vähän kiusaamista. Vastaajista 4 (16 %) näki kiusaamista tapahtuvan paljon. 3 (12 %) ei osannut sanoa mielipidettään. 2 (8 %) koki että, tilanteessa ei tapahtunut lainkaan kiusaamista.

7.1.4 Tilanteesta kiusaamista tekevät tekijät

Henkilöt, jotka olivat vastanneet kysymykseen tapahtuuko tilanteessa kiusaamista, en osaa sanoa, melko vähän tai ei lainkaan, vastasivat kohtaan neljä. Heitä pyydettiin miettimään, mitkä tekijät tekisivät tilanteesta kiusaamista. Tähän kysymykseen vastasi 13 vastaajaa. Ilmaisuja tuli yhteensä 15. Kuviossa 5 on kuvattu asiat, jotka kasvattajien mielestä tekisivät kyseisestä tilanteesta kiusaamista.

Kuvio 5. Esimerkkitalanteesta 1 kiusaamista tekevät tekijät.

Tekijät, jotka tekivät tilanteesta kiusaamista, olivat: lapsen oma kokemus (7 ilmaisua), sanamuodot (2 ilmaisua), lelujen omiminen (2 ilmaisua), ei huomioi toisen mielipidettä (2 ilmaisua) ja kiristys/alistus/uhkailu (2 ilmaisua)

Lapsen oma kokemus (7 ilmaisua). Vastaajien mielestä lapsen oma kokemus tilanteesta vaikuttaa siihen onko tilanne kiusaamista.

”Tilanteen tulkinta onko kiusaamista tai ei, riippuisi siitä onko tilanne ok Jussille vai ei, koska on myös sellaisia lapsia, joita ko. tilanne ei haittaisi, toisaalta on lapsia jotka kokisivat tilanteen kiusaamisena, koska eivät us-

kaltaisi pitää puoliaan. Eli pitää tuntea Mikko ja Jussi persoonina, jotta tilanteen osaa tulkita oikein. Toiset lapset ovat heikompia leikkijöitä, jolloin jopa hyötyvät leikkikaverista, joka "sanelee" leikkiä."

Sanamuodot (2 ilmaisua). Toisten mielestä sanamuodot tekisivät tilanteesta kiusaamista.

"No, jos leikki olisi selvästi kovaäänistä määräilevää."

Lelujen omiminen (2 ilmaisua). Vastajat mainitsivat myös lelujen omimisen. Vastauksiin sisältyi sekä lelujen toiselta ottaminen, että lelujen itsellä pitäminen.

Toisen mielipiteen huomiotta jättäminen (2 ilmaisua). Kiusaamisena koettiin toisen mielipiteen huomiotta jättäminen.

"Jos Jussi yrittää sanoa mielipiteensä leikistä, eikä Mikko kuuntele häntä."

Kiristys, alustus, uhkailu (2 ilmaisua). Tilanteeseen liittyvä kiristys, alustus tai uhkailu tekisi tilanteesta kiusaamista muutaman vastaajan mielestä.

"...jos leikkiin liittyy kiristystä "mä en leiki sun kanssa jos sä et anna mulle..."."

7.1.5 Kiusaamisen ennaltaehkäisyn keinot

Henkilöt, jotka näkivät tilanteessa kiusaamista paljon tai melko paljon, vastasivat kohtaan viisi. Heiltä puolestaan kysyttiin, miten esimerkin kaltaisissa tilanteissa voitaisiin nykyistä paremmin toimia kiusaamista ennaltaehkäisevästi. Ilmauksia oli yhteensä 32, jotka jaettiin kahden eri pääluokan alle. Nämä ovat kasvattajan oma toiminta (25 ilmaisua) ja ryhmäytymisen tukeminen (7 ilmaisua). Pääluokat jaettiin vielä alaluokkiin (ks. taulukko 2). 13 vastaajaa vastasi tähän kysymykseen.

Taulukko 2. Ennaltaehkäisy esimerkkitalanteessa 1.

KASVATTAJIEN VASTAUKSET		32 ilmaisua	
Kasvattajan oma toiminta		Ryhmäytymisen tukeminen	
Havainnointi	6	Aikuinen vaikuttaa leikkiryhmien jakoon	3
Tilanteeseen puuttuminen	5	Lasten kanssa keskustelu	2
Aikuisen ohjaus	4	Kaverisuhteiden vahvistaminen	1
Läsnäolo	3	Yhteiset pelisäännöt	1
Leikkiin osallistuminen	3		
Aikuisen malli	2		
Leikkivälineiden jako	2		
Yhteensä	25	Yhteensä	7

Kasvattajan oma toiminta (25 ilmaisua). Kasvattajan oman toiminnan alle muodostuivat alaluokat: havainnointi (6 ilmaisua), tilanteeseen puuttuminen (5 ilmaisua), aikuisen ohjaus (4 ilmaisua), läsnäolo (3 ilmaisua) leikkiin osallistuminen (3 ilmaisua), aikuisen malli (2 ilmaisua) ja leikkivälineiden jako (2 ilmaisua).

Vastaajien mukaan tilannetta voitaisiin ennaltaehkäistä havainnoimalla ja seuraamalla lasten leikkiä (6 ilmaisua). Tilanteisiin tulisi puuttua aina ja heti (5 ilmaisua). Tärkeäksi nähtiin aikuisen ohjaus (4 ilmaisua) ja läsnäolo tilanteessa (3 ilmaisua ja myös se, että aikuinen itse osallistuu lasten leikkiin (3 ilmaisua).

”Aikuisten aktiivinen havainnointi ja osallistuminen myös vapaan leikin aikana ennaltaehkäisee esimerkin kaltaisia tilanteita syntymästä.”

Omalla käytöksellään aikuinen antaa lapsille mallia (2 ilmaisua), miten eri tilanteissa käyttäydytään ja miten toisia kohdellaan. Aikuinen myös mallittaa tilanteita sanallisesti eli omalla puheellaan näyttää lapselle esimerkiksi, kuinka on kohteliasta puhua toisille.

”Aikuisen tehtävä on antaa oikean, toivotun, toisen huomioivan käytöksen mallia.”

Lisäksi leikkivälineitä jakamalla (2 ilmaisua) aikuinen voisi ehkäistä esimerkin kaltaista tilannetta syntymästä.

Ryhmäytymisen tukeminen (7 ilmaisu). Alaluokiksi ryhmäytymisen tukemiseen tulivat: aikuinen vaikuttaa leikkiryhmien jakoon (3 ilmaisu), lasten kanssa keskustelu (2 ilmaisu) kaverisuhteiden vahvistaminen (1 ilmaisu) sekä yhteiset pelisäännöt (1 ilmaisu).

Aikuinen vaikuttaa leikkiryhmien jakoon (3 ilmaisu), mainittiin vastauksissa. Lapsien jakaminen erilaisiin leikkiryhmiin ja leikkiparien vaihtaminen nähtiin tärkeänä.

”Jos huomaa että aina samat kaverukset on samojen ongelmien edessä, aikuinen voi välillä yrittää vaihtaa leikkipareja”

Kasvattajat mainitsivat lasten kanssa keskustelun (2 ilmaisu), jossa aikuinen kyselee, kuuntelee ja antaa vaihtoehtoja. Kiusaamisesta voidaan keskustella lasten kanssa myös esimerkiksi nukketheateriesityksen pohjalta.

Vastauksissa mainittiin myös kaverisuhteiden vahvistaminen (1 ilmaisu) ja yhteisistä pelisäännöistä sopiminen (1 ilmaisu). Ryhmän aloittaessa syksyllä on hyvä keskustella erilaisuudesta ja siitä, millainen on hyvä ystävä sekä sopimalla etukäteen yhteiset leikkisäännöt.

7.1.6 Yhteenveto esimerkkitalanteesta 1

Tunne tilanteen epäoikeudenmukaisuudesta nousi selkeästi esiin kyseisen tilanteen kohdalla. Tilanne nähtiin epätasa-arvoisena, jossa Mikko käyttää valtaa Jussia kohtaan. Mikkoa kuvailtiin vahvempitahtoiseksi ja johtajatyypiseksi. Jussi puolestaan nähtiin tilanteeseen sopeutuneena tai alistuneena. Suurin osa kasvattajista toimisi tilanteessa sanallisesti ohjaamalla. Sanallisessa ohjauksessa nousi esille etenkin se, että aikuiset pyytäisivät lapsia jakamaan lelut tasapuolisesti. Lapset osallistavan ohjauksen kohdalla toimittaisiin keskustelemalla lasten kanssa tunteista ja ystävydestä. Kasvattajien mielipiteet siitä, tapahtuuko tilanteessa kiusaamista, eivät olleet yhteneväisiä. Kiusaamista tilanteessa nähtiin pääasiassa tapahtuvan melko paljon (32 %) ja melko vähän (32 %). Kysyttäessä kasvatushenkilökunnalta, mikä selkeästi tekisi tilanteesta kiusaamista, nousi lapsen kokemus

esiin suuressa osassa vastauksia. Kuten aiemminkin on todettu, lapset voivat kokea samanlaiset tilanteet eri tavoin. (Ks. kohta 4.1) Tilanteen ennaltaehkäisyn kohdalla vastauksissa oli paljon eroavaisuuksia ja alaluokkia muodostui useita. Selkeästi suurin osa vastaajista kuitenkin näki tärkeänä kasvattajan oman toiminnan, kuten havainnoinnin, tilanteeseen puuttumisen, ohjauksen ja aikuisen läsnäolon kiusaamisen ennaltaehkäisyä ajatellen.

7.2 Esimerkkitalanne 2

Esikoululaiset Sanna ja Mira leikkivät kotileikkiä yhdessä. Marika yrittää mennä leikkiin mukaan. Mira ja Sanna eivät ole huomaavinaan Marikaa, vaan supisevat jotain ja lähtevät pois jättäen Marikan yksin.

7.2.1 Tilanteen herättämät ajatukset

Kyselylomakkeessa vastaajia pyydettiin kertomaan kyseisestä tilanteesta heräviä ajatuksia. Kaikki 26 vastaajaa vastasivat kysymykseen. Vastauksista saatiin yhteensä 36 ilmaisua. Ilmaisut jaettiin pääluokkiin tunteet (26 ilmaisua) ja roolit (10 ilmaisua), jotka jaettiin vielä alaluokkiin (ks. taulukko 3).

Taulukko 3. Esimerkkitalanteen 2 herättämät ajatukset.

KASVATTAJIEN VASTAUKSET		36 ilmaisua	
Tunteet		Roolit	
Epäoikeudenmukaisuus	14	Sukupuoli	5
Harmitus	5	Kolmas pyörä	2
Lapsen tunteet tilanteessa	4	Aikuisen rooli	1
Normaalia toimintaa	1	Leikin sekoittaja	1
Sääli	1	Ei pidetty	1
Yhteensä	26	Yhteensä	10

Tunteet (26 ilmaisua). Tunteiden alaluokiksi tulivat: epäoikeudenmukaisuus (14 ilmaisua), harmitus (5 ilmaisua), lapsen tunteet tilanteessa (4 ilmaisua), normaalia toimintaa (1 ilmaisua), ja sääli (1 ilmaisu).

Esimerkkitalanteessa kaksi tuli myös selkeästi esiin tunne tilanteen epäoikeudenmukaisuudesta (14 ilmaisua). Tilanne nähtiin epätasa-arvoisena, koska Mira ja

Sanna sulki Marikan pois leikistä ja syrjivät näin Marikaa. Tyypillisiä vastauksia olivat:

”Tilanne on kiusaamista, yhden lapsen hylkäämisestä leikki-tilanteesta.”

”Työt toimivat todella kurjasti.”

Tilanne herätti myös harmitusta (5 ilmaisu) joko Marikan tilannetta kohtaan tai Sannan ja Miran käyttäytymistä kohtaan. Vastauksissa pohdittiin myös lapsen tunteita tilanteessa eli miltä Marikasta tuntuisi kyseisessä tilanteessa (4 ilmaisu).

”Ei varmasti tunnu Marikasta hyvältä, varsinkaan jos tytöt vielä supisevat jotain.”

Vastauksessa mainittiin myös, että tilanne on normaalia toimintaa (1 ilmaisu). Tämän tyypillisiä tilanteita koettiin tapahtuvan päiväkodissa melko usein, vaikka niistä ryhmässä keskustellaan. Myös säälin tunne (1 ilmaisu) Marikaa kohtaan tuli esiin.

Roolit. Alaluokiksi rooleihin muodostuivat: sukupuoli (5 ilmaisu), kolmas pyörä (2 ilmaisu), aikuisen rooli (1 ilmaisu), leikin sekoittaja (1 ilmaisu) ja ei pidetty (1 ilmaisu).

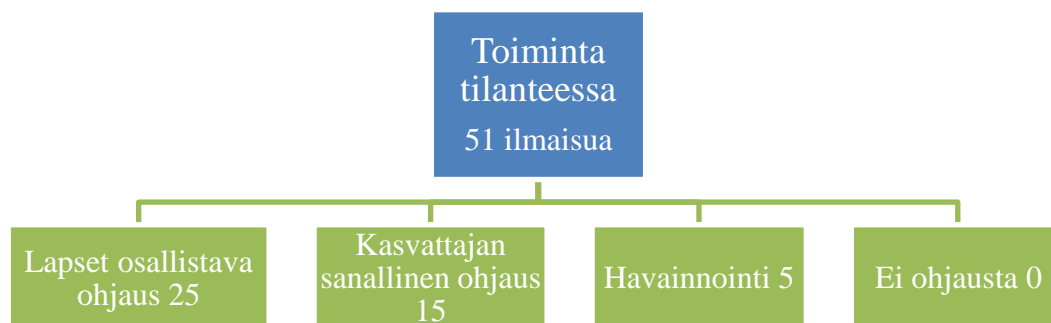
Alaluokassa sukupuoli (5 ilmaisu) nähtiin kyseinen tilanne tyypillisenä tyttöjen käyttäytymisenä, missä tytöt haluavat leikkiä kahdestaan. Vastauksissa nousi esiin myös, että Marika on kolmas pyörä (2 ilmaisu), jota ei huoliteta leikkiin.

”Työt monesti leikkivät kahdestaan ja kolmas pyörä on liikaa.”

Aikuisen rooli (1 ilmaisu) nähtiin tärkeänä, jossa aikuisen vastuu on tilanteen havaitsemisessa ja ohjauksessa. Pohdittiin myös, että Marika voi olla esimerkiksi leikin sekoittaja (1 ilmaisu). Tilanne herätti myös ajatuksen, että tytöt eivät pitäneet Marikasta (1 ilmaisu).

7.2.2 Toiminta tilanteessa

Seuraavaksi selvitettiin, miten kasvattajat toimisivat kyseisessä tilanteessa. Kysymykseen vastasivat kaikki 26 vastaajaa. Ilmaisuja tuli yhteensä 45 ja ne jaettiin neljän eri pääluokan alle (ks. kuvio 6).

Kuvio 6. Toiminta esimerkkitalanteessa 2.

Pääluokiksi tulivat: lapset osallistava ohjaus (25 ilmaisuja), kasvattajan sanallinen ohjaus (15 ilmaisuja) ja havainnointi (5 ilmaisuja) sekä ei ohjausta (0 ilmaisuja).

Lapset osallistava ohjaus (25 ilmaisuja). Alaluokiksi lapset osallistavaan ohjaukseen tulivat lasten kanssa keskustelu (18 ilmaisuja), aikuisen osallistuminen leikkiin (4 ilmaisuja) ja yhteisistä säännöistä sopiminen (3 ilmaisuja).

Kasvattajat kävisivät lasten kanssa keskustelua (18 ilmaisuja) kyseisestä tilanteesta, varsinkin Sannan ja Miran kanssa. Keskustelua käytäisiin siitä, miltä tytöistä tuntuisi, jos heille tehtäisiin samalla tavalla ja jäisivät leikin ulkopuolelle. Tyypillisiä ilmaisuja olivat:

”Keskustellaan tyttöjen kanssa miltä Marikasta tuntuu, kun muut tytöt syrjivät häntä. Miksi he tekevät niin, miltä Marikasta tuntuu ja miltä Mirasta ja Sannasta tuntuisi, jos heille tehtäisiin samalla tavalla.”

Sannan ja Miran kanssa keskustelu, miksi eivät ota Marikaa mukaan. Yleensä näissä tilanteissa ei löydy selvää syytä. Eivät vain voi nähdä leikissä roolia kolmannelle. Roolia voi ehdottaa ”Jos Marika olis vaikka kylään tullut naapuri.”

Vastauksista tuli esiin aikuisen osallistuminen leikkiin (4 ilmaisua). Aikuinen meni mukaan leikkiin ja antaisi lapsille roolit, sekä antaisi mallia lapsille miten leikitään yhdessä. Mainittiin myös, että kasvattaja keksisi yhdessä Marikan kanssa muuta tekemistä. Kasvattajat toivat esille yhteisistä säännöistä sopimisen (3 ilmaisua). Kyseisen tilanteen kohdalla keskusteltaisiin koko ryhmän kanssa säännöistä.

Kasvattajan sanallinen ohjaus (15 ilmaisua). Alaluokiksi muodostuivat: aikuinen neuvoo (8 ilmaisua), leikkikaverin vaihtaminen (4 ilmaisua), anteeksipyyntö (2 ilmaisua), leikki lopetetaan (1 ilmaisu).

Aikuinen neuvoo (8 ilmaisua) kyseisessä tilanteessa kaikkia tyttöjä leikkimään yhdessä. Yleinen mielipide oli vastauksissa se, että Marika pitää ottaa myös leikkiin mukaan. Tyypillisiä ilmauksia:

”Kerron, että kaikki ovat kavereita ja otetaan leikkiin mukaan ja supattelu on myös huonoa käytöstä.”

Kasvattajat olivat myös sitä mieltä, että leikkikaveri vaihdettaisiin (4 ilmaisua). Marikalle etsittäisiin uusi leikkikaveri, jos kyseiseen leikkiin ei mahtuisi mukaan.

”Ehdotan tytöille, että ottavat Marikan myös leikkiin mukaan, mutta jos haluavat leikkiä kahdestaan, mielestäni sitäkin pitää kunnioittaa. Marikalle voi ehdottaa muita kavereita tai tekemistä.”

Kasvattaja ohjaisi tilannetta myös niin, että Sannan ja Miran pitäisi pyytää anteeksi (2 ilmaisua) Marikalta. Aikuinen voisi myös lopettaa tyttöjen leikin kokonaan. (1 ilmaisu).

Havainnointi (5 ilmaisua). Aikuinen seuraisi, tarkkailisi ja kuuntelisi tyttöjen leikkiä, kun Marika olisi otettu leikkiin mukaan.

Ei ohjausta (0 ilmaisua). Kukaan vastaaja ei vastannut, että ei toimisi tilanteessa ollenkaan.

7.2.3 Kokemus kiusaamisesta tilanteessa

Kasvatushenkilökunnalta kysyttiin myös, tapahtuuko tässä kyseisessä tilanteessa heidän mielestään kiusaamista. Kuvio 7 havainnollistaa kokemusta kiusaamisesta esimerkkitalanteessa 2. Tähän kysymykseen vastasi 25 henkilöä ja yksi jätti vastaamatta.

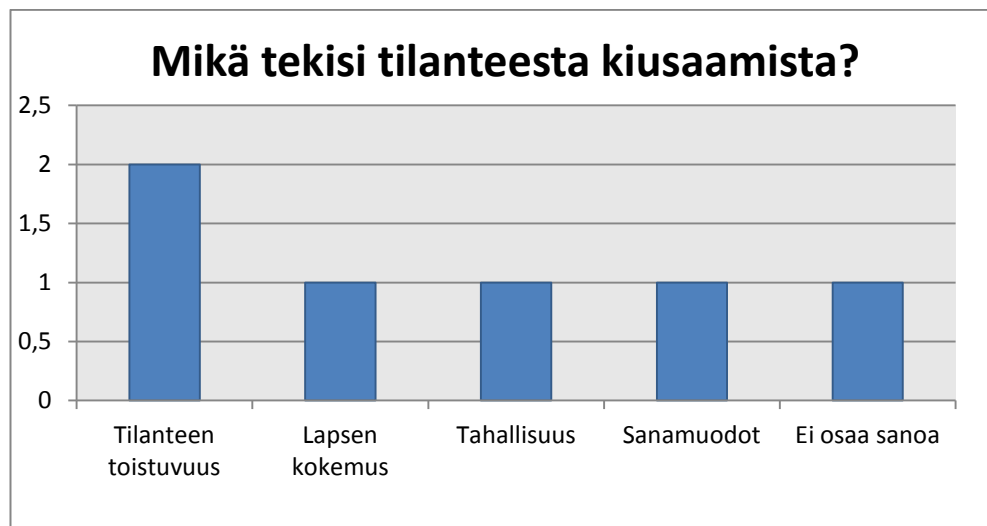

Kuvio 7. Kokemus kiusaamisesta tilanteessa 2.

Tämän tilanteen kohdalla vastaajista 11 (44 %) määritteli kiusaamista tapahtuvan melko paljon. 10 (40 %) oli sitä mieltä, että kiusaamista tapahtui paljon. Vastaajista 4 (16 %) vastasi kohtaan melko vähän.

7.2.4 Tilanteen kiusaamiseksi tekevät tekijät

Henkilöt, jotka olivat vastanneet kysymykseen tapahtuuko tilanteessa kiusaamista, en osaa sanoa, melko vähän tai ei lainkaan, vastasivat kohtaan neljä. Heitä pyydettiin miettimään, mitkä tekijät tekisivät tilanteesta kiusaamista. Tähän kysymykseen vastasi 4 vastaajaa. Ilmaisuja tuli yhteensä kuusi (ks. kuvio 8).

Kuvio 8. Esimerkkitalanteesta 2 kiusaamista tekevät tekijät.

Tekijät, jotka tekisivät tilanteesta kiusaamista, olivat: tilanteen toistuvuus (2 ilmaisu), lapsen kokemus (1 ilmaisu), tahallisuus (1 ilmaisu) ja sanamuodot (1 ilmaisu) sekä yksi ei osannut sanoa (1 ilmaisu), mikä tekisi tilanteesta kiusaamista.

Tilanteen toistuvuus (2 ilmaisu). Jos kyseinen tilanne tapahtuisi usein ja olisi jatkuvaa, silloin tilanne nähtäisiin kiusaamisena.

Lapsen kokemus (1 ilmaisu). Tilanne olisi kiusaamista jos Marikalla on tunne, että häntä kiusataan.

”Marikasta voi tuntua pahalta ja hänestä voi tuntua että on kiusattu.”

Tahallisuus (1 ilmaisu). Tilanne nähtäisiin kiusaamisena, jos tytöt syrjäisivät Marikaa tietoisesti.

Sanamuodot (1 ilmaisu). Jos kyseisessä tilanteessa esiintyisi myös haukkumista, niin tilanne nähtäisiin kiusaamisena.

Ei osaa sanoa (1 ilmaisu). Kiusaamista tekevää tekijää ei osattu sanoa.

7.2.5 Kiusaamisen ennaltaehkäisyn keinot

Henkilöt, jotka näkivät tilanteessa kiusaamista paljon tai melko paljon, vastasivat kohtaan viisi. Heiltä puolestaan kysyttiin, miten esimerkin kaltaisissa tilanteissa

voitaisiin nykyistä paremmin toimia kiusaamista ennaltaehkäisevästi. Tähän kysymykseen vastasi 21 vastaajaa. Ilmauksia oli yhteensä 37, jotka jaettiin kahden eri pääluokan alle. Nämä ovat ryhmäytymisen tukeminen (21 ilmaisua) ja kasvattajan oma toiminta (16 ilmaisua). Pääluokat jaettiin vielä alaluokkiin (ks. taulukko 4).

Taulukko 4. Ennaltaehkäisy tilanteessa 2.

KASVATTAJIEN VASTAUKSET		37 ilmaisua	
Ryhmäytymisen tukeminen		Kasvattajan oma toiminta	
Aikuinen vaikuttaa leikkiryhmien jakoon	9	Aikuisen läsnäolo	5
Lasten kanssa keskustelu	6	Havainnointi	3
Kaverisuhteiden vahvistaminen	4	Aikuisen ohjaus	3
Yhteiset pelisäännöt	2	Tilanteeseen puuttuminen	2
		Leikkiin osallistuminen	2
		Aikuisen malli	1
Yhteensä	21	Yhteensä	16

Ryhmäytymisen tukeminen (21 ilmaisua). Alaluokiksi ryhmäytymisen tukemiseen tulivat: aikuinen vaikuttaa leikkiryhmien jakoon (9 ilmaisua), lasten kanssa keskustelu (6 ilmaisua), kaverisuhteiden vahvistaminen (4 ilmaisua) sekä ryhmän pelisäännöt (2 ilmaisu).

Lapsien jakaminen pieniin leikkiryhmiin aikuisen ohjaamana (9 ilmaisua) nähtiin tärkeänä kyseisessä tilanteessa.

”Jaetaan lapsia leikkiryhmiin, ei aina samat porukat. Tai sovitaan jo ennalta mihin porukkaan kukin lapsi menee, ettei tarvitse etsiä paikkaansa. Voidaan kysyä, mitä haluat leikkiä, mieluummin kuin kenen kanssa.”

Lasten kanssa keskustelu (6 ilmaisua) voisi ehkäistä tämän tyyppisiä tilanteita syntymästä. Lasten kanssa keskusteltaisiin kiusaamisesta, tunteista ja yhdessä leikkimisestä. Yhdessä vastauksessa mainittiin myös askeleittain harjoitteiden tai draaman käyttö keskustelun apuna.

”Puhutaan näistä tilanteista koko ryhmän kanssa ja mietitään miten pahalta tuntuu jäädä yksin. Annetaan julkista kiitosta siitä, kun otetaan kaikkia leikkiin mukaan.”

Kaverisuhteiden vahvistaminen (4 ilmaisua) myös mainittiin vastauksissa. Tyttöjen ja koko ryhmän välisiä kaverisuhteita yritettäisiin vahvistaa.

”Eskarivuoden alkaessa, kiinnitettäisiin mahdollisimman paljon huomiota ryhmän ryhmäytymiseen ja tutustuttaisiin kaikkiin uusiin ystäviin.”

Ryhmän pelisäännöt (2 ilmaisua) tuli esiin vastauksista.

”...kirjata yhteisiin sääntöihin, että kaikkien kanssa leikitään.”

Kasvattajan oma toiminta (16 ilmaisua). Alaluokiksi muodostuivat: läsnäolo (5 ilmaisua), havainnointi (3 ilmaisua), aikuisen ohjaus (3 ilmaisua), tilanteeseen puuttuminen (2 ilmaisua), leikkiin osallistuminen (2 ilmaisua) ja aikuisen malli (1 ilmaisu).

Aikuisen läsnäolo tilanteessa (5 ilmaisua) ja havainnointi (3 ilmaisua) voisi ehkäistä esimerkin kaltaista tilannetta syntymästä. Aikuisen ohjaus leikkitalanteissa (3 ilmaisua) nousi esiin vastauksista.

”Aikuisen leikin ohjaus ja leikkitalanteiden luominen.”

Myös tilanteeseen puuttuminen (2 ilmaisua) välittömästi ennaltaehkäisisi tämän tyyppisiä tilanteita.

”...riittävästi aikuisia ryhmään, jotta ehtii ja voi puuttua tällaisiin tilanteisiin varsinkin leikin alussa kun "roolia" mietitään.”

Myös aikuisen osallistuminen leikkiin (2 ilmaisua) ja aikuisen malli (1 ilmaisu) mainittiin vastauksissa.

”...ohjataan leikkiä mahdollisesti itse mukana. Kuitenkin koko ajan läsnä. Mallitetaan.”

7.2.6 Yhteenveto esimerkkitalanteesta 2

Myös esimerkkitalanteen kaksi kohdalla nousi esiin tunne tilanteen epäoikeudenmukaisuudesta. Tilanne nähtiin tytöille tyypillisenä toimintana, jossa usein kolmas henkilö on liikaa leikissä. Kasvattajissa heränneet ajatukset tapahtumasta olivat hyvin samansuuntaisia. Suurin osa kasvattajista toimisi keskustelemalla Sannan ja Miran kanssa siitä, miltä heistä itsestään tuntuisi samassa tilanteessa. Tyttöjä myös neuvottaisiin leikkimään yhdessä. Tilanteessa nähtiin selkeästi tapahtuvan kiusaamista. Kasvattajien mielipiteet siitä, tapahtuuko tilanteessa kiusaamista, olivat yhteneväiset. Tilanteessa nähtiin tapahtuvan kiusaamista enimmäkseen melko paljon (44 %) ja paljon (40 %). Esimerkin kaksi kohdalla kukaan ei vastannut, että kiusaamista ei tapahdu lainkaan. Melko vähän kiusaamista tilanteessa nähneet olivat enimmäkseen sitä mieltä, että tilanteen toistuvuus tekisi tilanteesta selkeästi kiusaamista. Tilanteen ennaltaehkäisyssä ryhmäytymisen tukemiseen tuli eniten ilmaisuja. Sieltä esiin nousi pienryhmien muodostaminen aikuisten toimesta, niin että kaikille löytyisi kaveri. Ennaltaehkäisyn kohdalla vastauksissa oli kuitenkin paljon eroavaisuuksia ja alaluokkia muodostuikin monta.

7.3 Esimerkkitalanne 3

5-6-vuotiaiden poikien ryhmä leikkii ulkona sen ikäisille pojille tyypillistä "taisteluleikkiä" toisia tönien ja maahan heitellen. Kaikki nauravat ja näyttää siltä, että pojilla on hauskaa. Töniminen ja heittäminen näyttävät kuitenkin kohdistuvan enimmäkseen yhteen poikaan.

7.3.1 Tilanteen herättämät ajatukset

Päiväkodin kasvatushenkilökuntaa pyydettiin kysymyslomakkeessa kertomaan kyseisestä tilanteesta herääviä ajatuksia. 25 vastaajaa vastasi kysymykseen ja yksi jätti kokonaan vastaamatta. Vastauksista saatiin yhteensä 25 ilmaisua. Ilmaisut jaettiin edellisten esimerkkien tapaan kahden pääluokan alle, eli tunteet (21 ilmaisua) ja roolit (4 ilmaisua). Nämä jaettiin edelleen alaluokkiin (ks. taulukko 5).

Taulukko 5. Esimerkkitalanteen 3 herättämät ajatukset.

KASVATTAJIEN VASTAUKSET		25 ilmaisua	
Tunteet		Roolit	
Epäoikeudenmukaisuus	17	Sukupuoli	2
Lapsen tunteet tilanteessa	2	Ei pidetty	1
Harmitus	1	Arka lapsi	1
Epävarmuus tilanteesta	1		
Yhteensä	21	Yhteensä	4

Tunteet (21 ilmaisua). Tämän tilanteen kohdalla roolien alaluokiksi tulivat: epäoikeudenmukaisuus (17 ilmaisua), lapsen tunteet tilanteessa (2 ilmaisua), harmitus (1 ilmaisu) sekä epävarmuus tilanteesta (1 ilmaisu).

Epäoikeudenmukaisuus (17 ilmaisua) oli selvästi eniten vastauksista esiin noussut tunne. Tilanne koettiin epäreiluksi ja siihen tulisi puuttua. Tyypillisimmät vastaukset koskivat tilanteen määrittelemistä kiusaamiseksi.

”Vaikuttaa ihan selvältä kiusaamistilanteelta, ja voi jäädä aikuiselta huomaamatta jos ei keskity lapsiin vaan aikuisiin. ;)”

”En hyväksy yhden lapsen tönimistä. Ei tunnu leikiltä.”

Seuraavaksi eniten ajatuksia herätti lapsen tunteet tilanteessa (2 ilmaisua). Vastajat miettivät, miltä tönitystä pojasta tuntuu. Tilanne aiheutti myös harmitusta (1 ilmaisu). Epävarmuus tilanteesta (1 ilmaisu) tuli esiin vastaajan pohtiessa tilanteen tapahtumia.

”Mietin kiusataanko tätä yhtä poikaa vai onko leikki vielä leikkiä.”

Roolit (4 ilmaisua). Alaluokiksi muodostuivat: sukupuoli (2 ilmaisua), ei pidetty (1 ilmaisu) ja arka lapsi (1 ilmaisu).

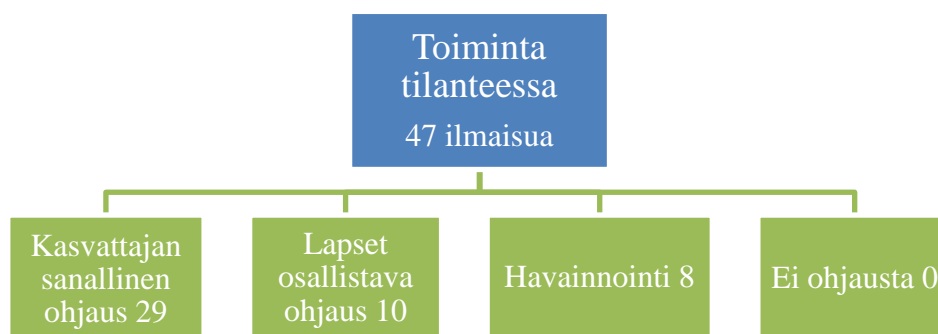
Alaluokassa sukupuoli (2 ilmaisua), vastaajat sanoivat esimerkin kolmen tapahtumien olevan pojille tyypillistä leikkiä.

”Tyypillistä poikien leikkiä, mutta vaatii seurantaa.”

Lisäksi koettiin, että pojasta ei ilmeisesti pidetä (1 ilmaisu) ja hän saattaa olla liian arka (1 ilmaisu) sanoakseen muille tilanteen vakavuudesta.

7.3.2 Toiminta tilanteessa

Seuraavaksi kysyttiin miten vastaajat toimisivat esimerkkitalanteessa kolme. Vastaajista 25 vastasi kysymykseen ja yksi henkilö jätti kokonaan vastaamatta. Yhteensä ilmaisuja tuli 47, jotka on jaettu neljän pääluokan alle (ks. kuvio 9).

Kuvio 9. Toiminta esimerkkitalanteessa 3.

Pääluokat ovat: kasvattajan sanallinen ohjaus (29 ilmaisuja), lapset osallistava ohjaus (10 ilmaisuja), havainnointi (8 ilmaisuja) ja ei ohjausta (0 ilmaisuja).

Kasvattajan sanallinen ohjaus (29 ilmaisuja). Alaluokiksi tämän tilanteen kohdalla kasvattajan sanalliseen ohjaukseen tulivat: leikki lopetetaan (11 ilmaisuja), aikuinen neuvoo (9 ilmaisuja), leikin/sääntöjen vaihtaminen (5 ilmaisuja), anteeksipyyntö (3 ilmaisuja) ja jäähypenkki (1 ilmaisu).

Leikin lopettaminen (11 ilmaisuja) oli tässä esimerkkitalanteessa usein käytetty toiminnan muoto. Leikki koettiin liian rajuksi ja siinä saattaisi käydä huonosti.

”Varmaan lopettaisin koko leikin, koska vaikea sanoa kenellä oikeasti kivaa ja kenellä ei. Ja voi sattua pahastikin.”

Kasvattajat neuvoisivat (9 ilmaisua) lapsia selittämällä leikin vaaroja ja muistutamalla säännöistä sekä antamalla vaihtoehtoja. Lapsilta tiedusteltaisiin, onko leikki vielä leikkiä.

”Yrittäisin selittää leikin vaaroja.”

Leikin sääntöjä muuttamalla tai leikkiä vaihtamalla (5 ilmaisua) voitaisiin leikkiä ohjata turvallisempaan suuntaan.

”Alueen voi myös rajata missä tätä leikkiä voi tehdä ja siten on mahdollisuus olla osallistumatta siihen, kun ei mene ”paini” alueelle.”

Anteeksipyyntöä (3 ilmaisua) muiden tönimältä pojalta vaatisi muutama vastaaja. Myös jäähyenkki (1 ilmaisu) oli mainittu vastauksissa.

”ja hetken istumista lapselle/lapsille jonka huomataan kiusaavan toista.”

Lapset osallistava ohjaus (10 ilmaisua). Alaluokiksi muodostuivat lasten kanssa keskustelu (9 ilmaisua) ja yhteisistä säännöistä sopiminen (1 ilmaisu).

Suurin osa lasten kanssa keskustelun (9 ilmaisua) maininneista vetoaisi lasten tunteisiin.

”Kun olen saanut selkeän kuvan tilanteesta niin keskustelen poikien kanssa. miltä pojasta, jota on eniten tönitty, tuntuu sekä selvitän miksi näin on tapahtunut.”

Lisäksi lasten kanssa keskusteltaisiin leikin kulusta ja sisällöstä sekä mietittäisiin yhdessä, mitä pihaleikkejä voitaisiin leikkiä. Mietittäisiin myös yhteisiä reiluja pelisääntöjä (1 ilmaisu).

Havainnointi (8 ilmaisua). Vastaajat havainnoisivat tilannetta seuraamalla ja tarkkailemalla tilanteen kehittymistä ja leikin kulkua sekä miten leikissä tönitty poika leikkiin suhtautuu.

”Otan pojat tarkkailuun, katson tilannetta miten tilanne kehittyy ja miten poika jota eniten tönitään reagoi.”

Ei ohjausta (0 ilmaisua) Kukaan vastaajista ei vastannut, että ei toimisi tilanteessa ollenkaan.

7.3.3 Kokemus kiusaamisesta tilanteessa

Kuvio 10 havainnollistaa kokemusta kiusaamisesta esimerkkitilanteessa kolme. Kysymykseen vastasi 23 henkilöä ja kolme jätti vastaamatta.

Kuvio 10. Kokemus kiusaamisesta esimerkkitilanteessa 3.

Vastaajista 10 (44 %) oli sitä mieltä, että kiusaamista oli tilanteessa paljon. 7 (30 %) koki kiusaamista olevan melko paljon. Melko vähän kiusaamista näki tapahtuvan 3 (13 %). En osaa sanoa, vastasi 2 (9 %). 1 (4 %) vastaajista ei nähnyt tilanteessa lainkaan kiusaamista.

7.3.4 Tilanteen kiusaamiseksi tekevät tekijät

Henkilöt jotka olivat vastanneet kysymykseen tapahtuuko tilanteessa kiusaamista, en osaa sanoa, melko vähän tai ei lainkaan, vastasivat kohtaan neljä. Heitä pyydettiin miettimään, mitkä tekijät tekisivät tilanteesta kiusaamista. Kuusi vastaajaa vastasi tähän kysymykseen (ks. kuvio 11).

Kuvio 11. Esimerkkitalanteesta 3 kiusaamista tekevät tekijät.

Lapsen kokemus tilanteesta (6 ilmaisua). Tilanteesta kiusaamista tekeväksi tekijäksi oli esimerkin 3 kohdalla mainittu ainoastaan lapsen kokemus tilanteesta.

”Jos lapsi itse ei koe sitä kiusaamiseksi vaan, että on osa leikkiä silloin se ei ole kiusausta. Jos poika ei tunne oloaan mukavaksi eikä halua olla mukana leikissä ja pyytää muita lopettamaan, se on kiusaamista.”

7.3.5 Kiusaamisen ennaltaehkäisyn keinot

Tähän kohtaan vastasivat henkilöt, jotka näkivät esimerkkitalanteessa kolme tapahtuvan kiusaamista paljon tai melko paljon. Heiltä kysyttiin, miten esimerkin kaltaisissa tilanteissa voitaisiin nykyistä paremmin toimia kiusaamista ennaltaehkäisevästi. Ilmaisuja saatiin yhteensä 23. Ne on jaettu pääluokkiin kasvattajan oma toiminta (12 ilmaisua) ja ryhmäytymisen tukeminen (11 ilmaisua), jotka jaettiin edelleen alaluokkiin (ks. taulukko 6). 15 henkilöä vastasi kysymykseen. Kaksi jätti vastaamatta.

Taulukko 6. Ennaltaehkäisy esimerkkitilanteessa 3

KASVATTAJIEN VASTAUKSET		23 ilmaisua	
Kasvattajan oma toiminta		Ryhmäytymisen tukeminen	
Aikuisen läsnäolo	4	Yhteiset pelisäännöt	4
Leikin vaihtaminen/lopettaminen	3	Lasten kanssa keskustelu	3
Havainnointi	3	Aikuinen vaikuttaa leikkiryhmien jakoon	3
Tilanteeseen puuttuminen	2	Kaverisuhteiden vahvistaminen	1
Yhteensä	12	Yhteensä	11

Kasvattajan oma toiminta (12 ilmaisua). Alaluokiksi muodostuivat: aikuisen läsnäolo (4 ilmaisua), leikin vaihtaminen/lopettaminen (3 ilmaisua), havainnointi (3 ilmaisua) ja tilanteeseen puuttuminen (2 ilmaisua).

Aikuisen läsnäolo (4 ilmaisua) auttaa vastaajien mukaan tilanteen ennaltaehkäisyssä. Leikin vaihtaminen/lopettaminen (3 ilmaisua) tuli esille tämän esimerkkitilanteen kohdalla.

”Toisaalta voisi ajatella, että taisteluleikkejä ei leikittäisi ollenkaan koska monesti se ”karkaa” käsistä.”

”Saisiko ne pojat tajuamaan tilanteen että yksi jää koko ajan alakynteen Ehkä toinen leikki.”

Alaluokassa havainnointi (3 ilmaisua) aikuinen valvoo ja seuraa lasten leikkiä. Tämä auttaisi aikuisia myös ennakoimaan tilanteen tapahtumia.

”Aikuinen menee heti alussa seuraamaan miten poikien leikki kehittyy.”

Tilanteeseen puuttuminen (2 ilmaisua) mainittiin vastauksissa. Ennaltaehkäisyä ajatellen nähtiin, että tilanteeseen tulee puuttua ajoissa.

”Ennaltaehkäisevä vaikutus on mielestäni parhainta silloin kun tähän aina puututaan heti.”

Ryhmäytymisen tukeminen (11 ilmaisua). Alaluokiksi ryhmäytymisen tukemisen kohdalle tulivat: ryhmän pelisäännöt (4 ilmaisua), lasten kanssa keskustelu (3 il-

maisua) ja aikuinen vaikuttaa leikkiryhmien jakoon (3 ilmaisua) sekä kaverisuhteiden vahvistaminen (1 ilmaisu).

Alaluokkaan ryhmän pelisäännöt (4 ilmaisua) laskettiin sekä yhteisistä säännöistä sopiminen kauden alussa että ennen leikin alkamista yhdessä sovitut säännöt.

”Yhteiset sopimukset heti ryhmän muodostumisen alussa...”

”Ennen leikin/tilanteen alkamista sovitaan yhteiset säännöt...”

Lasten kanssa keskustelun (3 ilmaisua) kohdalla tyypillisiä ilmaisuja olivat:

”Puhutaan koko ryhmän kanssa, miltä toisesta voi tuntua ja uudessa tilanteessa vedotaan siihen.”

Aikuinen vaikuttaa leikkiryhmien jakoon (3 ilmaisua) tuli vastauksissa esiin. Ryhmäytymistä tuettaisiin vastaajien mielestä vaihtelemalla leikkipareja ja ryhmiä.

”Tehdään eri porukoita joissa kaikki joutuu leikkimään kaikkien kanssa (vaikka eri päivinä)...”

Kaverisuhteiden vahvistaminen (1 ilmaisu) ryhmässä auttaisi suojaamaan kiusaamiselta.

7.3.6 Yhteenveto esimerkkitalanteesta 3

Esimerkkitalanteen 3 kohdalla epäoikeudenmukaisuus nousi vahvasti esiin. Tilannetta ei nähty lasten välisenä leikkinä, vaan se määriteltiin usein kiusaamiseksi. Suurin osa kasvattajista toimisi tilanteessa ohjaamalla lapsia sanallisesti. Etenkin leikin lopettaminen ja lasten neuvominen nousivat esiin useassa vastauksessa. Lapset osallistavan ohjauksen alle luokitelluissa vastauksissa oli melkein kaikissa mainittu lasten kanssa keskustelu. Keskustelua käytäisiin poikien kanssa tunteisiin vedoten. Suurin osa vastaajista piti tilannetta kiusaamisena. Eniten vastauksia oli kohdissa paljon (44 %) ja melko paljon (30 %). Henkilöt, jotka eivät nähneet tilanteessa juurikaan kiusaamista, nimesivät kiusaamista tekeväksi tekijäksi ainoas-

taan lapsen kokemuksen. Ennaltaehkäisyssä sekä kasvattajan oma toiminta että ryhmäytymisen tukeminen nähtiin yhtä tärkeänä. Mikään alaluokka ei noussut selkeästi esiin. Aikuisen läsnäolo sai eniten ilmaisia kasvattajan omassa toiminnassa ja ryhmäytymisen tukemisessa puolestaan ryhmän pelisäännöt.

7.4 Esimerkkitalanne 4

Lapset ovat riisumassa ja siirtymässä päiväunille, kun 3-vuotias Elli tokaisee saman ikäiselle Lauralle: Sulla on rumat vaatteet!

7.4.1 Tilanteen herättämät ajatukset

Päiväkodin kasvatushenkilökuntaa pyydettiin kysymyslomakkeessa kertomaan kyseisestä tilanteesta heräviä ajatuksia. Kysymykseen vastasi 23 vastaajaa. Kolme henkilöä jätti vastaamatta kysymykseen. Ilmaisuja tuli yhteensä 28 ja ne jaettiin pääluokkiin roolit (17 ilmaisua) ja tunteet (11 ilmaisua). Pääluokat jaettiin vielä alaluokkiin, jotka avataan taulukon jälkeen (ks. taulukko 7).

Taulukko 7. Esimerkkitalanteen 4 herättämät ajatukset.

KASVATTAJIEN VASTAUKSET		28 ilmaisua	
Roolit		Tunteet	
Ikä	6	Epäoikeudenmukaisuus	4
Aikuisen rooli	4	Lapsen tunteet tilanteessa	3
Epäkohtelias	4	Normaalista toimintaa	3
Kateellinen	2	Hämmästys	1
Pinnallinen	1		
Yhteensä	17	Yhteensä	11

Roolit (17 ilmaisua). Roolien alaluokiksi muodostuivat: ikä (6 ilmaisua), aikuisen rooli (4 ilmaisua), epäkohtelias (4 ilmaisua), kateellinen (2 ilmaisu) ja pinnallinen (1 ilmaisu).

Alaluokassa ikä (6 ilmaisua) Elli nähtiin pienenä 3-vuotiaana tyttönä, joka ei välttämättä ymmärrä vielä aiheuttavan mielipahaa toiselle sanomistaan.

”Kiusaamisesta ei mielestäni tapahdu, koska lapset ja varsinkin noin pienet sanovat suoraan mitä ajattelevat eikä se ole mitään tarkoituksellista kiusaamista.”

Aikuisen rooli (4 ilmaisua) nähtiin tärkeänä kyseisessä tilanteessa. Aikuisen vastuu on puuttua tilanteeseen ja kertoa Annille, miten käyttäydytään.

”..Aikuisen pitää kuitenkin ohjata lasta ystävälliseen käytökseen ja lievittää toiselle lapselle aiheutettua pahaa mieltä.”

Tilanne herätti myös ajatuksia, että Elli on epäkohtelias (4 ilmaisua).

”Ellillä saa olla oma mielipide, mutta on epäkohteliasta sanoa asia noin.”

Vastauksista nousi esiin, että Elli voi olla myös kateellinen (2 ilmaisua) kaverilleen.

”..Tai voiko olla kateellinen vaatteesta.”

Elli nähtiin myös pinnallisena (1 ilmaisu) lapsena.

”Melko pinnallinen lapsi!”

Tunteet (11 ilmaisua). Tunteiden alaluokiksi tulivat: epäoikeudenmukaisuus (4 ilmaisua), lapsen tunteet tilanteessa (3 ilmaisua), normaalia toimintaa (3 ilmaisua), ja hämmästyminen (1 ilmaisu).

Tunne tilanteen epäoikeudenmukaisuudesta (4 ilmaisua) ja lapsen tunteet tilanteesta (3 ilmaisua) nousivat esille vastauksista.

”Ehkä se yksikin kerta riittää olemaan kiusaamista ja ainahan se loukkaa vaikka olisi vain kertakin.”

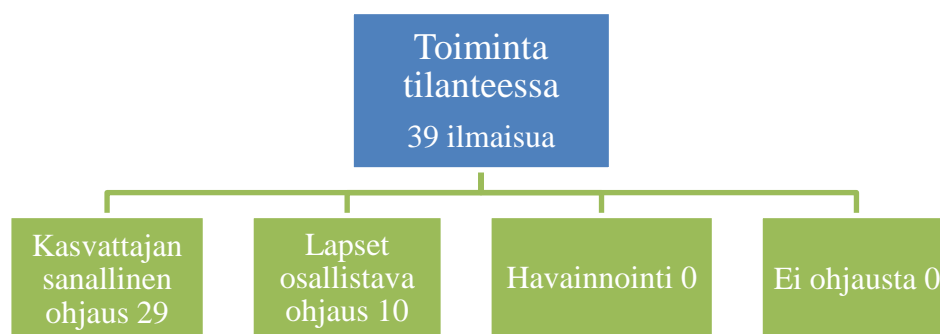
Vastauksista ilmeni, että tilanne on normaalia toimintaa (3 ilmaisua) lasten keskuudessa.

”Normipäivä! Lapset sanovat mitä sylki suuhun tuo. Sanovat mitä ajattelevat sen kummemmin asiaa ajattelematta.”

Tilanne herätti myös hämmästyä (1 ilmaisu) siitä, miten lapsi puhuu toiselle.

7.4.2 Toiminta tilanteessa

Seuraavaksi haluttiin selvittää, miten päiväkodin kasvatushenkilökunta toimisi kyseisessä tilanteessa eli miten tilanteeseen puututtaisiin. Kaikki 26 vastaajaa vastasivat tähän kysymykseen. Ilmaisuja tuli yhteensä 39 ja ne jaettiin neljän eri pääluokan alle. (ks. kuvio 12).

Kuvio 12. Toiminta esimerkkitalanteessa 4.

Pääluokiksi tulivat kasvattajan sanallinen ohjaus (29 ilmaisuja) ja lapset osallistava ohjaus (10 ilmaisuja). Kohtiin havainnointi (0 ilmaisuja) ja ei ohjausta (0 ilmaisuja) ei tullut ilmauksia tämän esimerkkitalanteen kohdalla.

Kasvattajan sanallinen ohjaus (29 ilmaisuja). Alaluokiksi muodostuivat kasvattajan sanallisessa ohjauksessa: aikuinen neuvoo (16 ilmaisuja) ja anteeksipyyntö (13 ilmaisuja).

Suurin osa vastaajista toimisi esimerkkitalanne neljä kohdalla neuvomalla (16 ilmaisuja) lasta. Elliä neuvottaisiin, että hänen käytöksensä ei ole kohteliasta ja noin rumasti ei saa puhua kenellekään. Tyypillisimmät ilmaisu olivat:

”Kerron Ellille, että nyt ei ollut kivasti sanottu, vaan Lauralla on sellaiset vaatteet ja sinulla on toisenlaiset vaatteet.”

Vastauksista tuli esille myös anteeksipyyntö (13 ilmaisua) tässä tilanteesta. Suurin osa kasvattajista oli sitä mieltä, että Elli pitäisi pyytää anteeksi Lauralta.

”Pyydän halaamaan ja pyytämään anteeksi.”

Lapset osallistava ohjaus (10 ilmaisua). Alaluokiksi lapset osallistavaan ohjaukseen tulivat: lasten kanssa keskustelu (8 ilmaisua) ja aikuinen opettaa tekemisen kautta (2 ilmaisua).

Kasvattajat kävisivät lasten kanssa keskustelua (8 ilmaisua) kyseisestä tilanteesta. Ellin kanssa keskusteltaisiin siitä, miten ystävälle puhutaan ja miltä tuntuisi jos hänelle puhuttaisiin ilkeästi.

”Keskustelu Ellin kanssa miten ystävälle voi puhua, miltä mahtaa toisesta tuntua, miltä itsestäsi tuntuisi jne.”

Vastauksista tuli esille myös, että aikuinen opettaisi tekemisen (2 ilmaisua) kautta lapselle hyviä tapoja.

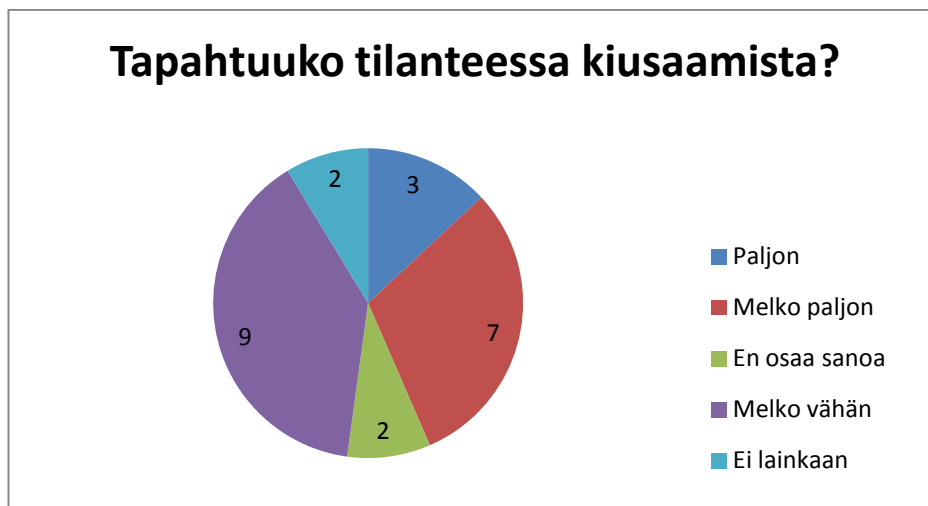
”Heti siinä tilanteessa laitan jokaiselta lapselta jotain vaatetta esille, ihasellaan vuoroin jokaisen lapsen vaatetta ja kerrotaan, kysytään olisiko kiiva leikkiä tämä (puku/asu) päällä. Jokaisesta vaatteesta löytyy jotain kiivaa, kehutaan jokaisen lapsen vaatetta, varsinkin Lauran jne.”

Havainnointi (0 ilmaisua). Kukaan vastaajista ei maininnut havainnointia tässä tilanteessa.

Ei ohjausta (0 ilmaisua). Kukaan vastaaja ei vastannut, että ei toimisi tilanteessa ollenkaan.

7.4.3 Kokemus kiusaamisesta tilanteessa

Kasvatushenkilökunnalta kysyttiin, tapahtuuko esimerkkitilanteessa heidän mielestään kiusaamista. Kuvio 13 havainnollistaa kokemusta kiusaamisesta esimerkkitilanteessa neljä. Tähän kysymykseen vastasi 23 henkilöä ja kolme jätti vastamatta.

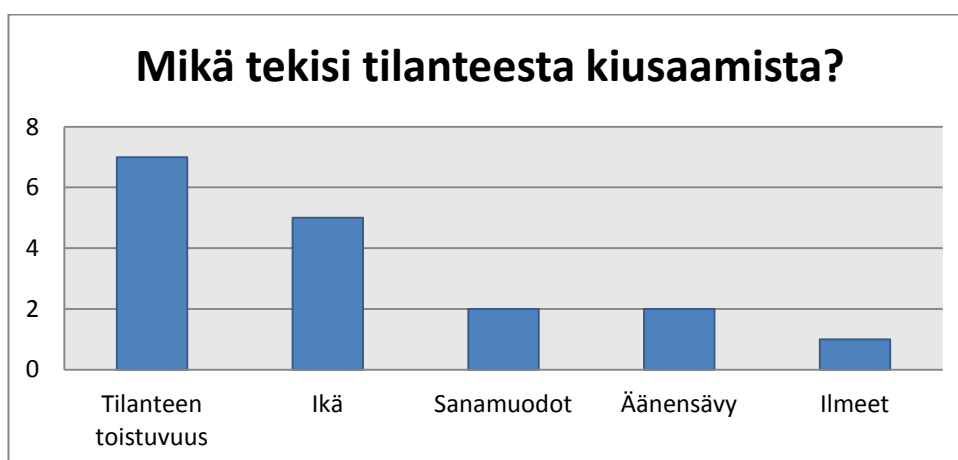

Kuvio 13. Kokemus kiusaamisesta esimerkkitalanteessa 4.

Melko vähän kiusaamista tilanteessa näki 9 (39 %) vastaajaa. 7 (30 %) puolestaan vastasi kiusaamista tapahtuvan melko paljon. 3 (13 %) vastaajista oli sitä mieltä, että kiusaamista tapahtui paljon. Yhtä paljon eli 2 (9 %) vastasi, että kiusaamista ei tapahdu lainkaan tai eivät osanneet sanoa, onko tilanne kiusaamista.

7.4.4 Tilanteen kiusaamiseksi tekevät tekijät

Henkilöt, jotka olivat vastanneet kysymykseen tapahtuuko tilanteessa kiusaamista, en osaa sanoa, melko vähän tai ei lainkaan, vastasivat kohtaan neljä. Heitä pyydettiin miettimään, mitkä tekijät tekisivät tilanteesta kiusaamista. Tähän kysymykseen vastasi 13 vastaajaa. Vastauksista saatiin yhteensä 17 ilmaisua (ks. kuvio 14).

Kuvio 14. Esimerkkitalanteesta 4 kiusaamista tekevät tekijät.

Tekijät, jotka tekivät tilanteesta kiusaamista, olivat: tilanteen toistuvuus (7 ilmaisua), ikä (5 ilmaisua), sanamuodot (2 ilmaisua), äänensävy (2 ilmaisua) ja ilmeet (1 ilmaisua).

Tilanteen toistuvuus (7 ilmaisua). Vastajien mielestä tilanne olisi kiusaamista, jos tämän tyyppinen käyttäytyminen toistuisi useasti.

”Jos se kohdistuu usein samaan lapseen.”

Ikä (5 ilmaisua). Vastajat miettivät myös Ellin ikää. Nähtiin, että Elli ei ole kyllin vanha ymmärtääkseen, että pahoittaa toisen mielen.

”Tuon ikäinen lapsi sanoo välillä mitä sattuu eikä tiedä että se on ”rumasti sanottu”. Lapsituntemus auttaa aikuista tietämään, onko kyse tästä vai kiusaamisesta.”

Sanamuodot (2 ilmaisua). Tilanne nähtäisiin kiusaamisena, jos sanamuodot olisivat ivallisia.

” Lällätellään ja sanotaan ja osotellaan muillekin, että kattokaa kun Lauralla on rumat vaatteet.”

Äänensävy (2 ilmaisua). Vastauksista tuli esille myös, että äänensävy vaikuttaisi siihen, onko tilanne kiusaamista.

Ilmeet (1 ilmaisu). Myös ilmeet voivat kertoa sen, onko tilanne kiusaamista.

7.4.5 Kiusaamisen ennaltaehkäisyn keinot

Henkilöt, jotka näkivät tilanteessa kiusaamista paljon tai melko paljon, vastasivat kohtaan viisi. Heiltä puolestaan kysyttiin, miten esimerkin kaltaisissa tilanteissa voitaisiin nykyistä paremmin toimia kiusaamista ennaltaehkäisevästi. Yhdeksän vastaajaa vastasi tähän kysymykseen. Ilmauksia oli yhteensä yhdeksän, jotka jaettiin kahden eri pääluokan alle. Nämä ovat kasvattajan oma toiminta (6 ilmaisua) ja ryhmäytymisen tukeminen (3 ilmaisua). Pääluokat jaettiin vielä alaluokkiin, jotka avataan taulukon jälkeen (ks. taulukko 8).

Taulukko 8. Ennaltaehkäisy tilanteessa 4.

KASVATTAJIEN VASTAUKSET		9 ilmaisua	
Kasvattajan oma toiminta		Ryhmäytymisen tukeminen	
Tilanteeseen puuttuminen	4	Lasten kanssa keskustelu	3
Kannustus	1		
Aikuisen malli	1		
Yhteensä	6	Yhteensä	3

Kasvattajan oma toiminta (6 ilmaisua). Kasvattajan oman toiminnan alle muodostuivat alaluokat: tilanteeseen puuttuminen (4 ilmaisua), kannustus (1 ilmaisu) ja aikuisen malli (2 ilmaisua).

Kasvattajat olivat sitä mieltä, että tilanteeseen puuttumisella (4 ilmaisua) ennaltaehkäistäisiin kyseisen kaltaista tilannetta.

Myös kannustamalla (1 ilmaisu) voitaisiin ehkäistä esimerkin kaltaista tilannetta syntymästä.

”Voitaisiin kehua kaikkia tasapuolisesti, esim. lasten kohdalla ja kehua yleensä ja kannustaa, että hienosti sait vaatteet pois. (Laitapa nyt nämä kauniit housut hyllyyn!)”

Vastauksista tuli esiin myös aikuisen malli (1 ilmaisu).

”...ryhmän aikuisten tulee kiinnittää omaan puhetapaansa huomiota.”

Ryhmäytymisen tukeminen (3 ilmaisua). Ainoaksi alaluokaksi ryhmäytymisen tukemiseen tuli lasten kanssa keskustelu (3 ilmaisua).

Vastauksista nousi esille, että lasten kanssa keskustelu (3 ilmaisua) auttaisi ennaltaehkäisemään tämän kaltaista tilannetta syntymästä. Lasten kanssa keskusteltaisiin erilaisuudesta ja siitä, että kaikki voivat tykätä eri asioista sekä juteltaisiin myös hyvistä käytöstavoista.

”Voimme etukäteen keskustella siitä miten muiden lasten/aikuisen seurassa käyttäytyään. kehitetään empatiataitoja> lapset oppivat ymmärtämään miltä toisista tuntuu.”

7.4.6 Yhteenveto esimerkkitalanteesta 4

Esimerkkitalanteen neljä herättämistä ajatuksissa oli eroavaisuuksia, eikä mikään kohta noussut selkeästi esille. Eniten ajatuksia herätti kuitenkin lasten ikä. 3-vuotias Elli nähtiin pienenä tyttönä, joka ei vielä ymmärrä aiheuttavansa toiselle pahaa mieltä sanomisellaan. Tässä tilanteessa painottui myös aikuisen rooli. Osa vastaajista kuitenkin näki lapsen käytöksen epäkohteliaana ja mahdollisesti kateudesta tai lapsen pinnallisuudesta johtuvana. Tilanne koettiin myös epäoikeudenmukaisena, jossa toinen lapsista kiusaa tai loukkaa toista. Lisäksi ajatuksia herätti, miten lapsi kokee tilanteen sekä tilanteen tavallisuus. Ajatukset tilanteesta erosivat paljon toisistaan mutta toiminta tilanteessa oli hyvin samansuuntaista. Kasvattajan sanallinen ohjaus nousi selvästi esille vastauksista. Kasvattajat toimisivat tilanteessa neuvomalla lapsia kohteliaasta käytöksestä sekä ohjeistaisivat Elliä pyytämään anteeksi Lauralta. Osallistavan ohjauksen kohdalla toimittaisiin pääasiassa keskustelemalla lasten kanssa tunteista. Tilanne nähtiin kiusaamisena melko vähän (39 %) sekä melko paljon (30 %). Kiusaamista tilanteesta tekisi etenkin, jos tilanne toistuisi useasti ja jos tyttö olisi vanhempi. Tilanteen ennaltaehkäisyssä aikuisen oman toiminnan alle tuli eniten ilmaisia, niistä tärkeimpänä pidettiin sitä, että tilanteeseen puututtaisiin heti. Ryhmytymistä tuettaisiin lasten kanssa keskustelemalla.

7.5 Esimerkkitalanne 5

4-vuotiaat Sanni ja Emmi ovat ennen välipalaa sopineet leikkivänsä yhdessä pöneillä. Välipalan jälkeen Emmi kysyy innoissaan Sannilta, että mennäänkö nyt leikkimään. Tähän Sanni vastaa, että ei nyt haluakkaan leikkiä Emmin kanssa, vaan meneekin leikkimään toisen kaverin kanssa.

7.5.1 Tilanteen herättämät ajatukset

Kasvatushenkilökunnalta kysyttiin esimerkkitalanteesta viisi herääviä ajatuksia 25 henkilöä vastasi tähän kysymykseen ja yksi jätti vastaamatta. Ilmaisuja tuli yhteensä 18. Ilmaisut jaettiin, kuten edellisten esimerkkien kohdallakin on tehty, kahden pääluokan alle. Nämä ovat tunteet (12 ilmaisua) ja roolit (6 ilmaisua), jotka on edelleen jaettu alaluokkiin (ks. taulukko 9).

Taulukko 9. Esimerkkitalanteen 5 herättämät ajatukset.

KASVATTAJIEN VASTAUKSET		18 ilmaisua	
Tunteet		Roolit	
Lapsen tunteet tilanteessa	5	Ikä	6
Epäoikeudenmukaisuus	2		
Harmitus	2		
Suuttumus	1		
Myötätunto	1		
Hämmästys	1		
Yhteensä	12	Yhteensä	6

Tunteet (12 ilmaisua). Alaluokiksi tunteisiin tulivat: lapsen tunteet tilanteessa (5 ilmaisua), epäoikeudenmukaisuus (2 ilmaisua), harmitus (2 ilmaisua), suuttumus (1 ilmaisu), myötätunto (1 ilmaisu) ja hämmästys (1 ilmaisu).

Alaluokassa lapsen tunteet tilanteessa (5 ilmaisua) tyypillisiä ilmaisuja olivat:

”Emmi kokee tulleensa petetyksi, varmasti harmittaa.”

Yksi vastaaja mainitsi myös, että kaikki voisi kuitenkin olla hyvin, jos myös Emmi mieli on muuttunut ja hän hyväksyy tilanteen. Epäoikeudenmukaisuus (2 ilmaisua) tuli esiin vastauksissa. Koettiin, että aikuisen täytyy puuttua tilanteeseen.

”Aikuisen pitää puuttua tilanteeseen. Sanni ei välttämättä hoksaa että tilanteessa jotain väärin.”

Lisäksi vastauksissa esiintyi harmitus (2 ilmaisua). Vastaajat kokivat harmia Emmi puolesta. Tilanne herätti lisäksi suuttumusta (1 ilmaisu) Sannia kohtaan, myö-

tätuntoa (1 ilmainen) Emmiä kohtaan sekä hämmästyttä siinä tapauksessa, että näin ei ole yleensä käynyt tyttöjen välillä (1 ilmainen)

"...jos taas tytöt yleensä leikkii kahden ja tämä on yksittäistapaus voi ensimmäinen ajatus olla että " MITÄ! kuulinko oikein"."

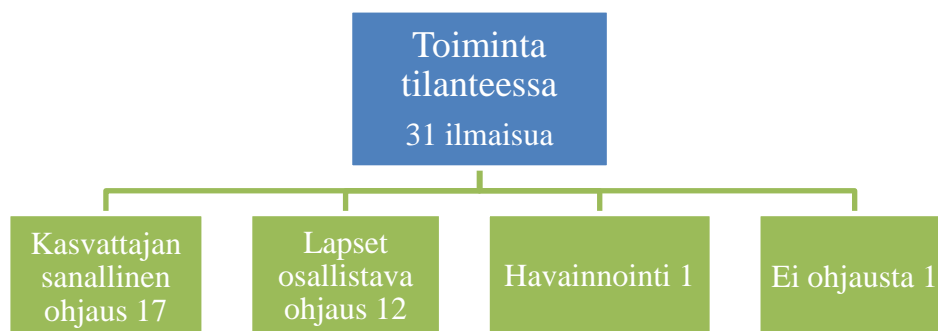
Roolit (6 ilmaisua). Alaluokaksi rooleihin tuli ikä (6 ilmaisua). Tyypillisiä ilmauksia olivat;

"...Tämäntapaiset sopimukset eivät 4-vuotiaan mielessä kauan pysy."

"Ei lapset osaa vielä ajatella asioita pitkälle. ei Sanni halua kiusata Emmiä sillä, että ei leikkikään hänen kanssaan. LAPSI ELÄÄ HETKESSÄ."

7.5.2 Toiminta tilanteessa

Myös esimerkki viisi kohdalla vastaajilta kysyttiin seuraavaksi miten he tilanteessa toimisivat. Vastaajista 24 vastasi kysymykseen ja kaksi henkilöä jätti vastaamatta. Ilmaisuja saatiin yhteensä 31. Ne jaettiin neljän pääluokan alle samoin kuin edellisissäkin esimerkeissä tehtiin (ks. kuvio 15).

Kuvio 15. Toiminta esimerkkitalanteessa 5.

Pääluokat ovat kasvattajan sanallinen ohjaus (17 ilmaisua), lapset osallistava ohjaus (12 ilmaisua), havainnointi (1 ilmainen) ja ei ohjausta (1 ilmainen).

Kasvattajan sanallinen ohjaus (17 ilmaisu). Alaluokiksi tulivat: aikuinen neuvoo (12 ilmaisu), leikin/kaverin vaihtaminen (4 ilmaisu) ja anteeksipyyttäminen (1 ilmaisu).

Alaluokassa aikuinen neuvoo (12 ilmaisu) lapsia kertomalla ja muistuttamalla lupauksen pitämisen tärkeydestä.

”Sanon Sannille että he sopivat jo asiasta ja että menevät Emmin kanssa leikkimään poneilla. Myöhemmin voi sitten leikkiä toisen kaverin kanssa.”

Alaluokassa leikin/kaverin vaihtaminen (4 ilmaisu) Emmiä ohjattiin sanallisesti löytämään toinen leikkikaveri tai muuta tekemistä. Yhdessä vastauksessa oli mainittu anteeksipyyttäminen (1 ilmaisu).

”Sanni saa pyytää Emmiltä ensin anteeksi. Mutta koska hän on luvannut, on hänen myös pidettävä lupauksensa ja leikittävä Emmin kanssa.”

Lapset osallistava ohjaus (12 ilmaisu). Alaluokiksi muodostuivat: lasten kanssa keskustelu (8 ilmaisu), aikuinen osallistuu leikkiin (4 ilmaisu).

Alaluokassa lasten kanssa keskustelu (8 ilmaisu) aikuiset keskustelisivat tyttöjen kanssa tilanteesta ja siitä mahtuisiko kolmaskin lapsi mukaan leikkiin.

”Tyttöjen kanssa keskustellaan, jotta oppivat ymmärtämään syy - seuraussuhteita. Ja katsotaan, voisivatko leikkiä kaikki kolme yhdessä.”

Alaluokassa aikuinen osallistuu leikkiin (4 ilmaisu) vastaajat joko menisivät mukaan leikkiin yhdessä kaikkien tyttöjen kanssa näin yrittäen saada Emmin mukaan leikkiin tai sitten leikkisivät itse yhdessä Emmin kanssa ponileikkiä.

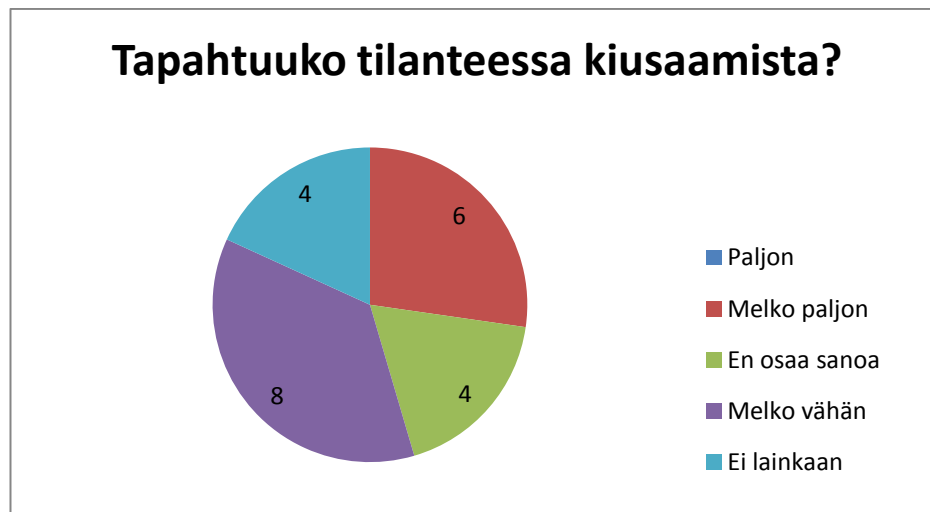
Havainnointi (1 ilmaisu). Aikuinen havainnoisi tilannetta seuraamalla sen kehittymistä.

Ei ohjausta (1 ilmaisu). Yhdessä vastauksessa nähtiin, että tilanteeseen ei ole syytä puuttua.

”En usko, että sekaannun tilanteeseen, koska tämä on aivan normaalia käyttäytymistä lapsilla.”

7.5.3 Kokemus kiusaamisesta tilanteessa

Kuvio 16 havainnollistaa kasvattajien kokemusta kiusaamisesta esimerkkitilanteessa viisi. Vastaajista 22 vastasi kysymykseen ja neljä jätti vastaamatta.

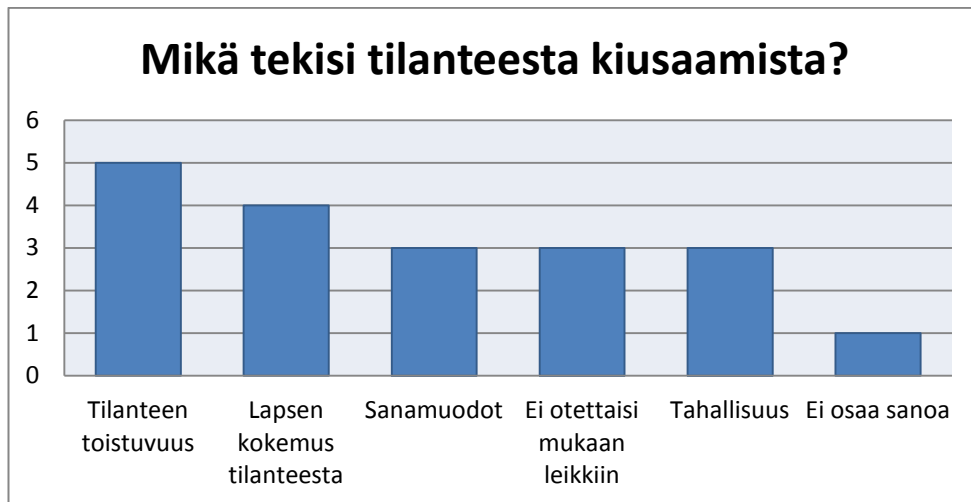

Kuvio 16. Kokemus kiusaamisesta esimerkkitilanteessa 5.

8 (37 %) vastaajista oli sitä mieltä, että kiusaamista tapahtui tilanteessa melko vähän. 6 (27 %) koki tilanteessa melko paljon kiusaamista. Saman verran eli 4 (18 %) vastasivat kohtiin, ei lainkaan ja en osaa sanoa. Kukaan ei nähnyt tilanteessa tapahtuvan paljon kiusaamista.

7.5.4 Tilanteen kiusaamiseksi tekevät tekijät

Henkilöt, jotka näkivät kiusaamista tapahtuvan esimerkkitilanteessa viisi melko vähän, en osaa sanoa tai ei lainkaan vastasivat jatkokysymyksenä tähän kohtaan. Kysymykseen vastanneita oli yhteensä 16. Ilmaisuja tuli yhteensä 18. Kuviossa 17 on esitetty ne tekijät, jotka kasvattajien mielestä tekisivät kyseisestä tilanteesta kiusaamista.

Kuvio 17. Esimerkkitalanteesta 5 kiusaamista tekevät tekijät.

Esimerkkitalanteen viisi kohdalla kiusaamista tilanteesta kasvattajien mielestä tekisivät: tilanteen toistuvuus (5 ilmaisu), lapsen kokemus tilanteesta (4 ilmaisu), sanamuodot (3 ilmaisu), ei otettaisi mukaan leikkiin (3 ilmaisu) ja tahallisuus (3 ilmaisu sekä ei osaa sanoa (1 ilmaisu)

Tilanteen toistuvuus (5 ilmaisu) Jos Sanni toistaisi tekonsa ja sitä tapahtuisi päivittäin eri tilanteissa, olisi se vastaajien mukaan kiusaamista.

”Tässäkin tapauksessa riippuu siitä, tapahtuuko kyseistä usein vai päättykö Sanni vain, ettei nyt haluakaan leikkiä poneilla.”

Lapsen kokemus tilanteesta (4 ilmaisu). Emmin kokemus tilanteesta vaikuttaisi kasvattajien mielestä siihen tapahtuuko tilanteessa kiusaamista. Jos hän pahoittaisi tapahtumista mielensä tai kokisi tulleen jätetyksi leikin ulkopuolelle voitaisiin tilanteessa nähdä kiusaamista.

Sanamuodot (3 ilmaisu). Kiusaamista tilanteesta voisi kasvattajien mielestä tehdä myös sanamuodot eli se, miten Sanni asian Emmille ilmaisee.

”Sanni sanoo et en halua olla enää sun kaveri ja juoksee ”lällätellen” toisen kanssa pois”

Ei otettaisi mukaan leikkiin (3 ilmaisua). Jos Emmiä ei otettaisi ollenkaan mukaan leikkiin, tekisi se tilanteesta kiusaamista.

Tahallisuus (3 ilmaisua). Osa kasvattajista mainitsi myös tilanteen tahallisuuden. Jos Sanni jättäisi Emmin tieteen tahtoen leikin ulkopuolelle ja haluaisi tietoisesti pahoittaa hänen mielensä. Yhdessä vastauksessa pohdittiin sitä onko tarkoituksena käyttää valtaa tai syrjiä Emmiä.

”Halutaanko käyttää valtaa ja syrjiä vai onko vain joku muu leikki vain kiinnostavampi.”

Ei osaa sanoa (1 ilmaisu). Yksi vastanneista ei osannut sanoa, mikä tekisi tilanteesta kiusaamista.

”En tiedä. Jokaisella muuttuu joskus mieli, se on ihan normaalia.”

7.5.5 Kiusaamisen ennaltaehkäisyn keinot

Esimerkkitalanteessa viisi paljon tai melko paljon kiusaamista nähneet henkilöt vastasivat tähän kohtaan. Heiltä kysyttiin, miten kyseistä tilannetta voitaisiin ennaltaehkäistä. Viisi henkilöä vastasi tähän kysymykseen. Yksi jätti vastaamatta. Ilmaisuja saatiin yhteensä seitsemän. Ilmaisut jaettiin samojen pääluokkien alle kuin muidenkin esimerkkitalanteiden kohdalla. Pääluokkien alla on näkyvissä niiden alle muodostuneet alaluokat (ks. taulukko 10).

Taulukko 10. Ennaltaehkäisy esimerkkitalanteessa 5.

KASVATTAJIEN VASTAUKSET		7 ilmaisua	
Ryhmäytymisen tukeminen		Kasvattajan oma toiminta	
Lasten kanssa keskustelu	5	Aikuisen malli	1
		Tilanteeseen puuttuminen	1
Yhteensä	5	Yhteensä	2

Ryhmäytymisen tukeminen (5 ilmaisua). Alaluokaksi ryhmäytymisen tukemiseen tuli lasten kanssa keskustelu (5 ilmaisua). Tärkeänä nähtiin lasten kanssa keskus-

teleminen ystävyydestä ja lupauksien pitämisestä. Yksi vastaaja mainitsi myös, että ennaltaehkäisy on vaikeaa.

”Ennaltaehkäisy vaikeaa, mutta yleisesti keskustella siitä, ettei ketään voi jättää yksin ja että yleensä leikkiin mahtuu enemmän kuin 2.”

Kasvattajan oma toiminta (2 ilmaisu). Alaluokkia ovat aikuisen malli (1 ilmaisu) ja tilanteeseen puuttuminen (1 ilmaisu)

Aikuisten tulisi näyttää mallia (1 ilmaisu) pitämällä omat lupauksensa lapsille.

”Myös aikuiset kohtelevat niin lapsia, että pitävät lupauksensa.”

Tällaisiin tilanteisiin pitäisi myös puuttua heti (1 ilmaisu).

7.5.6 Yhteenveto esimerkkitalanteesta 5

Tilanne herätti erilaisia ajatuksia. Eniten niistä tuli esiin lapsen ikä ja lapsen tunteet tilanteessa. Vastaajat kokivat, että 4-vuotias lapsi ei vielä osaa pitää lupauksiaan. Vastauksissa pohdittiin myös miltä Emmistä tilanteessa tuntuu. Pääasiassa kasvattajat toimisivat tilanteessa sanallisesti ohjeistamalla lapsia. Aikuiset neuvosivat enimmäkseen muistuttamalla, että lupaukset tulee pitää. Kaikki vastaukset olivat hyvin samankaltaisia. Lapset osallistavaa ohjausta oli jonkin verran vähemmän. Sieltä nousi esiin lasten kanssa keskustelu, jossa pohdittaisiin tyttöjen kanssa kolmannen lapsen ottamista mukaan leikkiin. Tämän tilanteen kohdalla kiusaaminen koettiin enimmäkseen vähäiseksi (37 %). Kiusaamista tilanteesta kasvattajien mukaan tekisi tilanteen toistuvuus, se miten lapsi itse kokee tilanteen, käytetyt sanamuodot, jos lasta ei otettaisi ollenkaan mukaan leikkiin ja tahallisuus. Mikään edellisistä ei noussut selvästi esille, vaan vastaukset jakautuivat melko tasaisesti. Suurin osa vastaajista ennaltaehkäisisi tilannetta tukemalla ryhmäytymistä. Sitä tuettaisiin keskustelemalla lasten kanssa muun muassa ystävyydestä.

7.6 Esimerkkitalanne 6

4-5-vuotiaat lapset istuvat välipala pöydässä ja keskustelevat tulevasta oman lelun päivästä miettien minkä lelun aikovat tuoda päiväkotiin. Jarkko sanoo haluavansa tuoda uuden traktorinsa. Lauri kysyy, saako sitten leikkiä Jarkon traktorilla. Jarkko vastaa ei, koska ei halua traktorin menevän rikki. Tähän Lauri jatkaa, että jos hän ei saa leikkiä Jarkon traktorilla, niin hän ei kutsu Jarkkoa synttäreilleen.

7.6.1 Tilanteen herättämät ajatukset

Esimerkkitalanteesta kuusi kysyttiin ensimmäiseksi tilanteen herättämiä ajatuksia kuten muidenkin esimerkki tilanteiden kohdalla. Vastaajista 19 vastasi tähän kohtaan ja 7 jätti vastaamatta. Ilmaisuja saatiin yhteensä 24 ja ne jaettiin kahden pääluokan tunteet (20 ilmaisuja) ja roolit (4 ilmaisuja) alle. Nämä jaettiin edelleen alaluokkiin (ks. taulukko 11).

Taulukko 11. Esimerkkitalanteen 6 herättämät ajatukset.

KASVATTAJIEN VASTAUKSET		24 ilmaisuja	
Tunteet		Roolit	
Tyypillinen tilanne	13	Aikuisen rooli	2
Epäoikeudenmukaisuus	4	Ikä	1
Harmitus	2	Lasten roolit tilanteessa	1
Suuttumus	1		
Yhteensä	20	Yhteensä	4

Tunteet (20 ilmaisuja). Alaluokiksi tunteisiin tulivat: tyypillinen tilanne (13 ilmaisuja), epäoikeudenmukaisuus (4 ilmaisuja), harmitus (2 ilmaisuja) ja suuttumus (1 ilmaisu).

Ilmaisuista suurin osa tuli alaluokkaan tyypillinen tilanne (13 ilmaisuja). Vastauksista kävi ilmi, että esimerkin kuusi kaltaiset tilanteet ovat päiväkodissa tavallisia ja synttäreillä kiristetään usein. Tyypillisiä ilmaisuja olivat:

”Voi aina noi synttärit ja niillä kiristäminen... tapahtuu paljon...”

Alaluokassa epäoikeudenmukaisuus (4 ilmaisua) pohdittiin, että tilanteeseen tulee puuttua ja se on kiusaamista ja manipulointia. Tilanne herätti vastaajissa harmitusta (2 ilmaisua) sekä suuttumusta (1 ilmaisu).

Roolit (4 ilmaisua). Alaluokkia olivat: aikuisen rooli (2 ilmaisua) ja ikä (1 ilmaisu) sekä lasten roolit tilanteessa (1 ilmaisu).

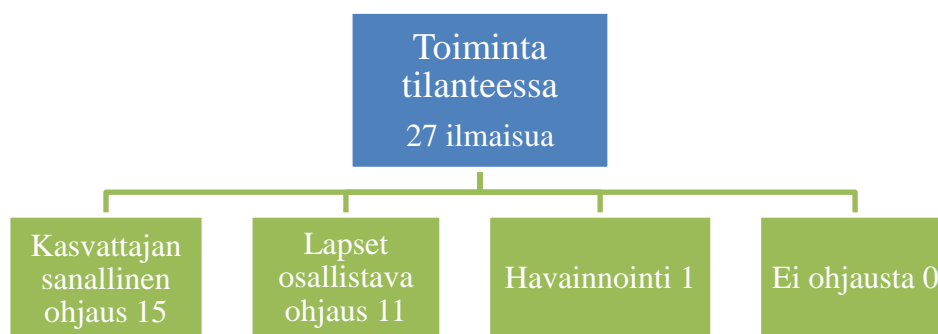
Alaluokkaan aikuisen rooli (2 ilmaisua) luokitelluissa vastauksissa pohdittiin, että päiväkodin aikuisten kannattaisi miettiä omaa rooliaan esimerkin kuusi kaltaisessa tilanteessa.

”Aikuisten on mietittävä oman lelun- päivän funktiota - luomme me tahallaan näitä tilanteita, joissa on edellytyksiä kiusaamiselle ja eriarvoisuudelle? (Esim. oman lelun päivä joka päivä).”

Ikä (1 ilmaisu) tuli esille yhdessä vastauksessa. Tilanteen sanottiin olevan lasten keino hallita maailmaa. Lisäksi ajatuksia herättivät lasten roolit tilanteessa (1 ilmaisu)

7.6.2 Toiminta tilanteessa

Seuraavaksi kysyttiin miten vastaajat toimisivat esimerkkitalanteessa kuusi. Vastaajista 23 vastasi kysymykseen ja kolme henkilöä jätti kokonaan vastaamatta. Ilmaisuja tuli 27 ja ne jaettiin neljän pääluokan alle (ks. kuvio 18).

Kuvio 18. Toiminta esimerkkitalanteessa 6.

Pääluokat ovat: kasvattajan sanallinen ohjaus (15 ilmaisua), lapset osallistava ohjaus (11), havainnointi (1) ja ei ohjausta (0 ilmaisua).

Kasvattajan sanallinen ohjaus (15 ilmaisua). Alaluokiksi kasvattajan sanalliseen ohjaukseen tämän tilanteen kohdalle tulivat: aikuisen neuvominen (9 ilmaisua) ja toiminnan kieltäminen (5 ilmaisua) ja anteeksipyyntö (1 ilmaisua).

Vastauksista tuli esiin, että aikuinen neuvoisi (9 ilmaisua) kyseisessä tilanteessa lapsia. Lauria ohjeistettaisiin, että kiristäminen on väärin ja Jarkkoa kehoitettaisiin tuomaan sellainen lelu päiväkotiin, joka ei mene rikki. Vastaajien mielipiteet siitä, pitääkö toisten antaa leikkiä omalla lelulla vaihtelivat. Toisten mielestä sellainen lelu pitää ottaa mukaan, millä kaikki saavat leikkiä, kun taas toiset olivat sitä mieltä, että Jarkko saa itse päättää antaako hän muidenkin leikkiä traktorillaan.

”Sanon, että tuokaa sellaisia leluja jotka kestää ja joilla saa leikkiä/vaihtaa leikkiä kaverin kanssa. Synttäreihin on vielä paljon aikaa, eikä ne liity lelupäivään mitenkään. Kertoa jarkolle että hän ei voi leikkiä toisten leluilla, jos ei itse lainaa omaansa.”

Toiminnan kieltäminen (5 ilmaisua) ilmeni myös vastauksista tässä tilanteessa. Kasvattajat puuttuisivat tilanteeseen ohjeistamalla lapsia, että synttäreistä ei keskustella päiväkodissa.

”Vanhemmat päättävät keitä kutsutaan synttäreille, siitä ei puhuta pk:ssa.”

Anteeksipyyntöä (1 ilmaisu) vaadittaisiin. Kasvattaja kehottaisi Lauria pyytämään anteeksi Jarkolta.

Lapset osallistava ohjaus (11 ilmaisua). Alaluokiksi muodostuivat: lasten kanssa keskustelu (8 ilmaisua), yhteisistä säännöistä sopiminen (2 ilmaisu) ja aikuinen opettaa toiminnan kautta (1 ilmaisu).

Lasten kanssa keskusteltaisiin (8 ilmaisua) kyseisen tilanteen tapahtumista. Keskusteltaisiin kiristämisestä ja siitä, saavatko muut leikkiä toisen lelulla. Tässäkin

kohdassa vastaajien mielipiteet jakautuivat oman lelun antamisesta toiselle. Myös mietittäisiin, miltä toisesta tuntuisi kyseinen tilanne.

”Juttelen poikien kanssa tapahtumista. Selitän Laurille, että ei voi sanoa noin, kiristäminen on rumaa ja niin ei saa tehdä. Selitän myös sen pojille, että omaa lelua ei tarvitse antaa toiselle jos ei halua, koska päivä on nimenomaan oman lelun päivä.”

Muutama oli maininnut myös yhteisistä säännöistä sopimisen (2 ilmaisu). Lelupäivistä sekä syntymäpäivistä sovitaan säännöt, joita noudatetaan.

Kasvattaja opettaisi lapsille toiminnan kautta (1 ilmaisu) lelujen jakamista.

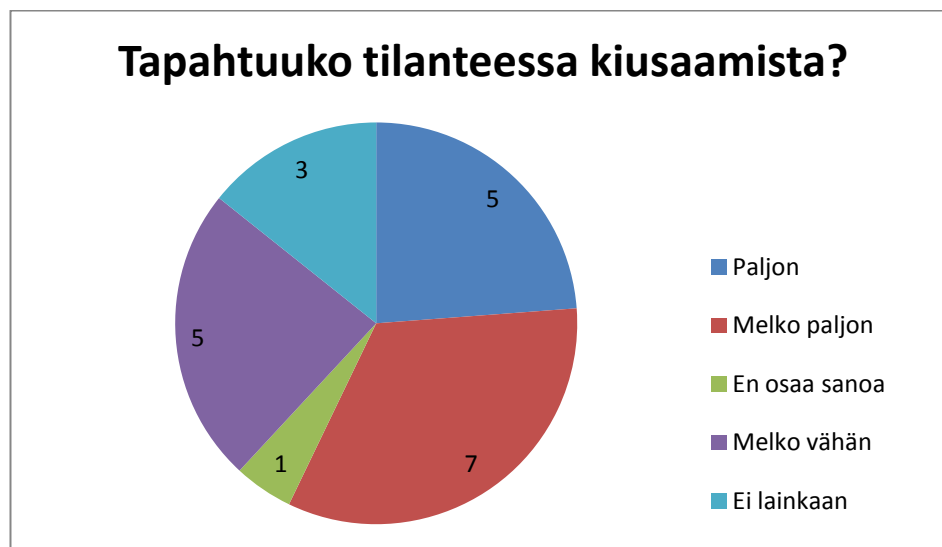
”Kerron lapsille jotta huomenna on sellainen leikkipäivä jotta jokainen tuo huomenna juuri sellaisen lelun jolla kaverin olisi kiva leikkiä, joka ei mene rikki, nimetty jne.. Aamulla meillä on suuri kori pk.makkarissa, jokainen vie lelunsa koriin peiton alla, aamupuuron jälkeen arvotaan nimistä kuka saa hakea ensimmäisenä lelun jne. sillä sitten leikitään jonkin aikaa, päiväpiirissä voidaan jutella millä lellulla leikittiin ja mikä olikaan minun oma lelu jonka toin päiväkotiin. Aikuisella on aina jokunen lelu jemmassa jos joltain lapselta unohtuu lelu.”

Havainnointi (1 ilmaisu). Aikuinen havainnoisi kuuntelemalla lasten keskustelua.

”Kuuntelen keskustelua tarkasti: Tämä on lapsen tapa opetella tulevaisuuden neuvottelu-yms.taitoja.”

7.6.3 Kokemus kiusaamisesta tilanteessa

Kuvio 19 havainnollistaa kokemusta kiusaamisesta esimerkkitilanteessa kuusi. Kysymykseen vastasi 21 henkilöä ja viisi jätti vastaamatta.

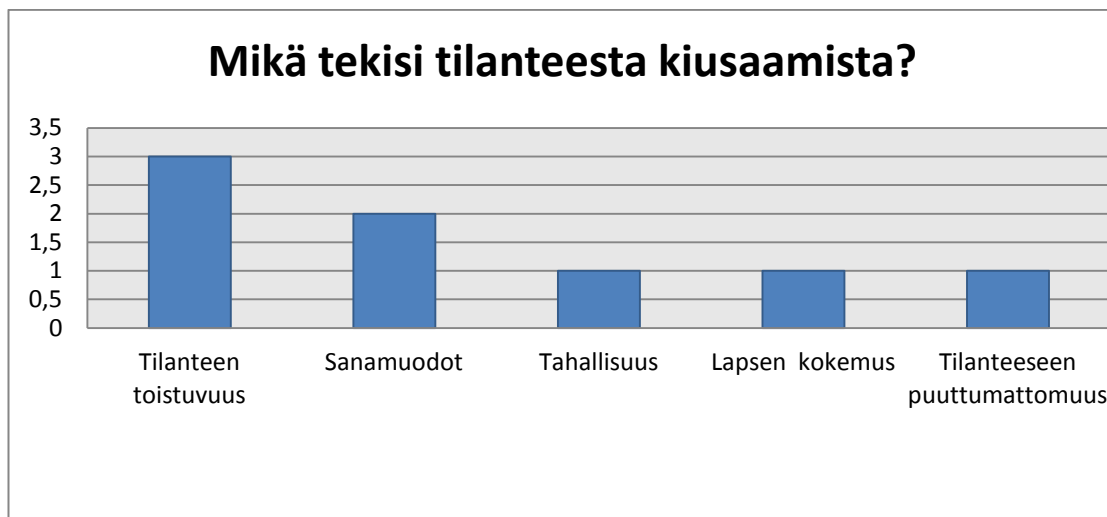

Kuvio 19. Kokemus kiusaamisesta esimerkkitilanteessa 6.

7 (33 %) vastaajaa koki tässä tilanteessa, että kiusaamista tapahtuu melko paljon. Vastauksia kohtiin paljon ja melko vähän kiusaamista tuli yhtä paljon eli 5 (24 %). 3 (14 %) vastaajaa ei nähnyt tilanteessa lainkaan kiusaamista. 1 (5 %) ei osannut sanoa, tapahtuuko tilanteessa kiusaamista.

7.6.4 Tilanteen kiusaamiseksi tekevät tekijät

Esimerkkitalanteen kuusi kohdalla kysymykseen, tapahtuuko tilanteessa kiusaamista, en osaa sanoa, melko vähän tai ei lainkaan, vastanneilta kysyttiin mitkä tekijät heidän mielestään tekisivät tilanteesta kiusaamista. Tähän kysymykseen vastasi kahdeksan henkilöä ja yksi jätti vastaamatta. Ilmaisuja tuli kahdeksan (ks. kuvio 20).

Kuvio 20. Esimerkkitalanteesta 6 kiusaamista tekevät tekijät.

Kiusaamista tilanteesta vastausten mukaan tekisivät: tilanteen toistuvuus (3 ilmaisu), sanamuodot (2 ilmaisu), tahallisuus (1 ilmaisu), lapsen kokemus (1 ilmaisu) ja tilanteeseen puuttumattomuus (1 ilmaisu).

Tilanteen toistuvuus (3 ilmaisu). Ilmaisut koskivat tapahtuman jatkuvuutta.

”Olisi kiusaamista jos Lauri aina ja joka asiassa kiristäisi Jarkkoa.”

Sanamuodot (2 ilmaisu). Tilanteen edetessä riidaksi poikien välillä tai jos Jarkko puhuisi Laurille rumasti, olisi se kiusaamista.

”Esim. Jarkko sanoo että ”sä oot niin tyhmä ja rikot aina kaikki” mä en enää ikinä leiki sun kans.”

Tahallisuus (1 ilmaisu). Kiusaamista tilanteesta yhden vastauksen mukaan tekisi myös se, että Jarkko tarkoituksellisesti yrittäisi aiheuttaa Laurille pahaa mieltä.

Lapsen kokemus (1 ilmaisu). Kiusaamista tilanteesta tekisi se, miten toinen lapsista kokee tilanteen

”Jos Lauri selvästi kokisi sen kiusaamisena, että ei saa leikkiä.”

Tilanteeseen puuttumattomuus (1 ilmaisu). Tämän tilanteen kohdalla vastauksista tuli esille myös tilanteeseen puuttumattomuus. Jos aikuiset eivät puutu tilanteeseen ja sitä ei selvitetä, saattaa se muuttua kiusaamiseksi.

7.6.5 Kiusaamisen ennaltaehkäisyn keinot

Tähän kohtaan vastasivat henkilöt, jotka näkivät esimerkkitilanteessa kuusi tapahtuvan kiusaamista paljon tai melko paljon. Heiltä kysyttiin, miten esimerkin kaltaisissa tilanteissa voitaisiin nykyistä paremmin toimia kiusaamista ennaltaehkäisevästi. Ilmaisuja saatiin yhteensä 13. Ne jaettiin pääluokkiin ryhmäytymisen tukeminen (8 ilmaisuja) ja kasvattajan oma toiminta (5 ilmaisuja), jotka jaettiin edelleen alaluokkiin (ks. taulukko 12). 11 henkilöä vastasi kysymykseen. Yksi henkilö jätti vastaamatta.

Taulukko 12. Ennaltaehkäisy tilanteessa 6.

KASVATTAJIEN VASTAUKSET		13 ilmaisuja	
Ryhmäytymisen tukeminen		Kasvattajan oma toiminta	
Lasten kanssa keskustelu	4	Toiminnan kieltäminen	4
Ryhmän pelisäännöt	4	Tilanteeseen puuttuminen	1
Yhteensä	8	Yhteensä	5

Ryhmäytymisen tukeminen (8 ilmaisuja). Alaluokiksi tulivat lasten kanssa keskustelu (4 ilmaisuja) ja ryhmän pelisäännöt (4 ilmaisuja).

Lasten kanssa keskustelu (4 ilmaisuja) nähtiin kiusaamista ehkäisevänä tekijänä. Keskustelua käytäisiin lelopäivästä sekä syntymäpäivistä. Tyypillisiä ilmaisuja olivat:

”Keskustelu yleisesti ennen lelopäivää, miten on hyvä käyttäytyä ja toimia.”

Ryhmän pelisääntöjen (4 ilmaisuja) sopiminen nousi esille kasvattajien vastauksista. Yhdessä sovittaisiin säännöt lelopäivälle ja miten syntymäpäivien suhteen toimitaan.

”Lelupäivänä sopia säännöistä. esim. pitääkö lainata toiselle leluja vai leikkiikö jokainen omilla leluillaan ja halutessaan lainaa.”

Kasvattajan oma toiminta (5 ilmaisua). Alaluokiksi muodostuivat toiminnan kieltäminen (4 ilmaisua) ja tilanteeseen puuttuminen (1 ilmaisu).

Vastaajien mukaan tilannetta voitaisiin ennaltaehkäistä toiminnan kieltämisellä (4 ilmaisua). Kasvattajien mielestä olisi hyvä kieltää syntymäpäivistä keskustelu, sekä kutsujen tuominen päiväkotiin.

”Olemme itse miettineet paljon tuota synttärikuviota. Meillä sovittiin vanhempainillassa, että synttärikutsuja ei toimiteta eskarin kautta juuri tuosta kiristämis/lahjomissyystä. Toivomme sen vähentävän kaverisynttäreiden merkitystä sosiaalisissa suhteissa.”

Tilanteeseen puuttumisella (1 ilmaisu) välittömästi voitaisiin ennaltaehkäistä kyseistä tilannetta.

”Nämä tulee heti käsitellä ja tehdä selväksi, ettei hyväksytä moista.”

7.6.6 Yhteenveto esimerkkitalanteesta 6

Tilanteen herättämät ajatukset olivat hyvin samansuuntaisia. Kasvattajat näkivät tilanteen tapahtumat melko tyypillisenä päiväkodissa. Vastausten perusteella voidaan todeta, että synttäreillä uhkailu ja kiristäminen ovat kasvattajille tuttu ilmiö ja sitä tapahtuu päiväkodissa usein. Aikuiset puuttuisivat enimmäkseen tilanteeseen neuvomalla lapsia sanallisesti ja keskustelemalla yhdessä lasten kanssa. Kasvattajien ajatukset oman lelunpäivästä ja sen säännöistä erosivat toisistaan ja sen vuoksi sekä neuvominen että keskustelu kohdistuivat eri asioihin. Tilanteeseen puututtaisiin myös kieltämällä syntymäpäivillä kiristäminen ja niistä puhuminen päiväkodissa. Vastaajat kokivat tilanteessa tapahtuvan kiusaamista enimmäkseen melko paljon (33 %) ja paljon (24 %) sekä melko vähän (24 %). Tilanne koettaisiin kiusaamisena etenkin, jos kiristämistä tapahtuisi toistuvasti saman lapsen toimesta ja jos lapsi puhuisi toiselle rumasti. Kyseistä tilannetta voitaisiin kasvattajien mielestä ehkäistä keskustelemalla etukäteen lasten kanssa syntymäpäivistä ja

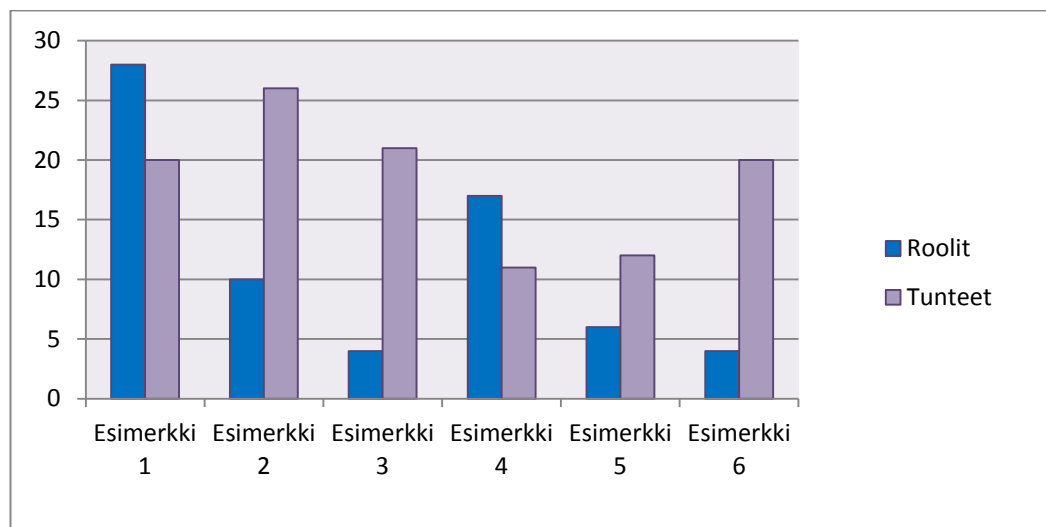
lelupäivistä sekä sopia yhteiset säännöt näiden päivien suhteen. Osa kasvattajista kieltäisi syntymäpäivistä puhumisen kokonaan päiväkodissa.

7.7 Esimerkkitapausten vertailu

Tässä osiossa esimerkkitapauksista saatuja tutkimustuloksia vertaillaan keskenään kolmen ensimmäisen kysymyksen osalta, koska nämä kysymykset olivat osoitettu kaikille vastaajille ja siten ovat helpommin vertailtavista. Nämä kysymykset ovat: mitä ajatuksia tilanne herättää, miten toimit ja tapahtuuko tilanteessa kiusaamista.

7.7.1 Tilanteiden herättämät ajatukset

Ensimmäisenä verrattiin tilanteiden herättämiä ajatuksia. Jokaisen esimerkkitilanteen kohdalla tilanteista heränneet ajatukset jaettiin kahden eri pääluokan alle. Nämä olivat; roolit ja tunteet. Kuvioista 21 näkyy, miten nämä pääluokat jakautuivat kaikissa esimerkkitapauksissa.

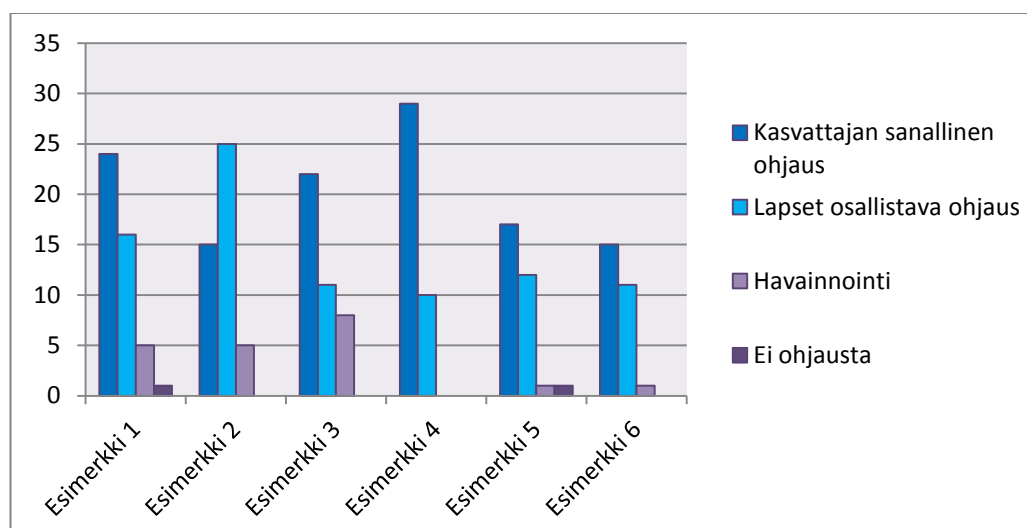
Kuvio 21. Esimerkkitilanteiden herättämät ajatukset.

Esimerkkitilanteiden yksi ja neljä kohdalla enemmän ajatuksia herätti roolit. Esimerkin yksi kohdalla kasvattajat mainitsivat lasten luonteenpiirteitä koskevia rooleja, kuten esimerkiksi sopeutuja ja vahvatahtoinen. Esimerkin neljä kohdalla ikä nousi eniten esiin rooleista. Lapset olivatkin nuorempia kuin esimerkkitilanteessa yksi.

Tunteet tulivat enemmän esille tilanteissa kaksi, kolme, viisi ja kuusi. Esimerkki-tilanteissa kaksi ja kolme nousi vahvasti esille tunne epäoikeudenmukaisuudesta. Esimerkkitalanne viisi herätti erilaisia tunteita, mutta mikään ei noussut selkeästi esille. Tilanteen kuusi koettiin selkeästi olevan tilanne, jota tapahtuu usein päiväkodissa.

7.7.2 Toiminta tilanteissa

Jokaisessa esimerkkitalanteessa kasvattajien toimintaa koskevat ilmaisut jaettiin neljän eri pääluokan alle. Kasvattajien toiminta tilanteissa oli: sanallista ohjausta, lapset osallistavaa ohjausta, havainnointia ja ei ohjausta. Kuvio 22 havainnollistaa sitä, miten nämä neljä pääluokkaa jakautuivat eri esimerkkitalanteiden kohdalla.

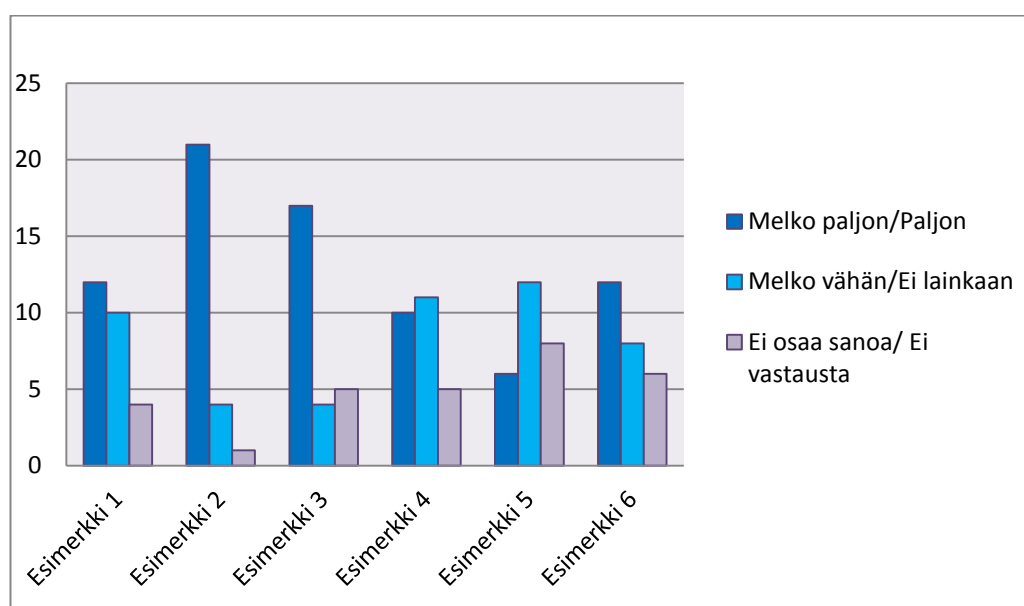

Kuvio 22. Toiminta esimerkkitalanteissa.

Kasvattajan sanallinen ohjaus nousi enemmän esille melkein kaikissa esimerkkitalanteissa, lukuun ottamatta tilannetta kaksi, jossa enemmän ilmaisuja tuli kohtaan osallistava ohjaus. Tilanteiden vertailun perusteella näyttäisi siltä, että kasvattajat toimisivat lasten välisissä ristiriitatilanteissa paljolti sanallisesti ohjaamalla, kuten esimerkiksi lapsia neuvomalla, lopettamalla leikin tai vaatimalla anteeksipyyntöä. Lapset osallistavassa ohjauksessa ilmaisut koskivat yleensä lasten kanssa keskustelua, aikuisten osallistumista leikkiin tai yhteisistä säännöistä sopimista. Havainnointia koskevia ilmaisuja oli jonkin verran kaikissa muissa tilanteissa paitsi esimerkkitalanteessa neljä. Ei ohjausta oli mainittu esimerkkitalanteissa yksi ja viisi.

7.7.3 Kokemus kiusaamisesta tilanteissa

Vertailussa otettiin huomioon kaikki 26 vastaajaa vertailun luotettavuuden takaamiseksi. Kysymykseen, tapahtuuko tilanteessa kiusaamista, vastausvaihtoehdot olivat: paljon, melko paljon, melko vähän, ei osaa sanoa ja ei lainkaan. Vertailua varten vastausvaihtoehtoja on yhdistelty ja mukaan on laskettu myös ne, jotka eivät olleet vastanneet kysymykseen. Kuvio 23 havainnollistaa kokemusta kiusaamisesta eri esimerkkitalanteissa ja mahdollistaa tilanteiden välisten eroavaisuuksien havaitsemisen.

Kuvio 23. Kokemus kiusaamisesta esimerkkitalanteissa.

Selkeästi eniten kiusaamista koettiin tapahtuvan esimerkkitalanteissa kaksi ja kolme. Näiden kahden tilanteen kohdalla kasvattajat olivat melko yksimielisiä siitä, että kiusaamista tapahtuu tilanteissa. Epäoikeudenmukaisuus oli myös vahvasti esille tullut tunne näiden kahden tilanteen kohdalla. Toisessa esimerkkitalanteesta yksi tytöistä jää leikin ulkopuolelle. Tilanteessa koettiin tapahtuvan syrjimistä. Myös tyttöjen välinen supina saattoi vaikuttaa siihen, että tilanne määriteltiin enemmän kiusaamiseksi. Kolmas esimerkkitalanne taas koski poikien välistä ”taisteluleikkiä” ja tilanteen fyysisyys mahdollisesti vaikutti siihen, että se koettiin selvästi kiusaamisena. Muiden tilanteiden kohdalla ei oltu yhtä yksimielisiä tilanteissa tapahtuvasta kiusaamisesta. Vaikka erot eivät olleet niin suuria, koettiin kui-

tenkin myös esimerkkitilanteet yksi ja kuusi enemmän kiusaamisena. Kokemus kiusaamisesta tilanteessa oli vähäisintä tilanteissa neljä ja viisi. Esimerkkitilanteessa viisi tapahtui kuitenkin vastausten mukaan vähiten kiusaamista. Ei osaa sanoa/ei vastausta kohtaan vastanneiden osuus oli myös suurin tämän tilanteen kohdalla. Vastausten perusteella voidaan todeta lasten iän mahdollisesti vaikuttavan siihen, että tilanteita ei koettu kiusaamisena. Myös olemassa olevat kiusaamisen määritelmät voivat vaikuttaa vastaajien kokemukseen.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksella haluttiin selvittää henkilökunnan näkemyksiä lasten välisistä ristiriitatilanteista ja niissä mahdollisesti tapahtuvasta kiusaamisesta kuuden konkreettisen tilanne-esimerkin avulla. Pääasiassa tavoitteena oli jokaisen tilanteen kohdalla saada tietoa siitä, eroavatko henkilökunnan ajatukset ja toimintatavat toisistaan, mitkä seikat kasvattajan mielestä tekisivät tilanteesta kiusaamista sekä miten niitä voitaisiin ennaltaehkäistä. Tilanteista saatuja tutkimustuloksia myös vertailtiin keskenään.

Esimerkkitalanteiden herättämät ajatukset koskivat joko erilaisia tunteita tai sitten kasvattajat antoivat lapsille erilaisia rooleja. Joidenkin tilanteiden kohdalla kasvattajissa heränneet ajatukset olivat hyvin samansuuntaisia, esimerkiksi tunne epäoikeudenmukaisuudesta nousi kolmessa ensimmäisessä esimerkkitalanteessa selkeästi esille. Muiden tilanteiden kohdalla ajatukset erosivat enemmän toisistaan. Vastauksista on tulkittavissa, että ensimmäiset kolme tilannetta koettiin voimakkaammin. Neljässä ensimmäisessä tilanteessa kasvattajat antoivat lapsille yllättävän paljon myös erilaisia rooleja.

Kasvattajien toiminta esimerkkitalanteissa oli pääasiassa sanallista ohjausta ja lapset osallistavaa ohjausta. Aineistosta saadut tulokset osoittavat, että kasvatushenkilökunta toimisi päiväkodissa lasten välisissä ristiriitatalanteissa paljolti sanallisesti ohjaamalla. Kasvattajat kertoisivat, mikä on oikein tai miten tilanteessa tulee toimia. Lapset osallistavaa ohjausta oli vähemmän. Osallistavan ohjauksen kohdalla yleisimmät ilmaisut koskivat lasten kanssa keskustelua, mutta esimerkiksi aikuisen osallistuminen lasten leikkiin mainittiin melko harvoin. Tutkimustulokset osoittavat, että melkein kaikki puuttuisivat tilanteisiin jollakin tavalla, vaikka eivät kokisi tilannetta varsinaiseksi kiusaamiseksi. Se, olivatko näkemykset tilanteessa tapahtuvasta kiusaamisesta samansuuntaisia, vaihteli eri tilanteiden kohdalla. Toisissa tilanteissa kasvattajat olivat melko selkeästi samaa mieltä, kun taas toisten tilanteiden kohdalla mielipiteet erosivat paljonkin. Vastauksista on tulkittavissa, että kiusaamiseksi koetaan mahdollisesti vahvemmin tilanteet, joissa esiintyy esimerkiksi syrjintää tai fyysistä voimankäyttöä. Pienempien eli 3-4-

vuotiaiden lasten ristiriitatilanteita ei välttämättä koeta yhtä helposti kiusaamiseksi, kuin vanhempien lasten. Vastaajat kokivat, että pieni lapsi ei vielä tarkoituksellisesti kiusaa toisia tai ymmärrä tekojensa seurauksia. Kiusaamista tilanteista tekisivät vastaajien mielestä etenkin tilanteen toistuvuus ja jos lapsi kokee tilanteen kiusaamisena.

Tulosten mukaan tilanteita voitaisiin päiväkodissa ennaltaehkäistä kiinnittämällä huomiota aikuisen omaan toimintaan. Tärkeänä pidettiin sitä, että tilanteisiin puututtaisiin heti, aikuiset olisivat läsnä ja havainnoisivat lapsiryhmää kuuntelemalla ja seuraamalla lasten leikkejä. Myös ryhmäytymistä tukemalla voitaisiin ennaltaehkäistä kiusaamista. Etenkin lasten kanssa keskustelu tunteista ja ystävyyydestä nousi esiin. Lisäksi ryhmäytymistä voitaisiin kasvattajien mielestä tukea yhteisistä pelisäännöistä sopimalla, vaikuttamalla leikkiryhmien jakoon ja vahvistamalla kaverisuhteita.

Tutkimuksen luotettavuutta pyrittiin panostamaan valitsemalla kohdejoukko, joka tietäisi tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman paljon. Luotettavuuteen pyrittiin lisäksi huolellisella kysymyslomakkeiden suunnittelulla ja tarkalla aineiston analysoinnilla. Kaikkien tutkimukseen osallistuneiden näkemykset otettiin huomioon. Aineiston avulla saatiin vastaus kaikkiin tutkimusongelmien kysymyksiin eli tutkimuksessa tutkittiin sitä, mitä oli tarkoituskin tutkia. Näin ollen tutkimuksen voidaan sanoa olevan validi. Kyselylomakkeiden loppuosassa oli vähemmän vastauksia ja tähän saattoi vaikuttaa esimerkkien määrä tai vastaajilla käytössään ollut aika. Tutkimusta tehdessä eettisyys huomioitiin. Tutkimuksen vaiheita pyrittiin kuvaamaan tarkasti ja lainauksia aineistosta käytettiin selventämään tulosten raportoinnissa niin, että lukija saisi mahdollisimman totuuden mukaisen kuvan tuloksista. Kyselylomakkeisiin vastaaminen oli täysin vapaaehtoista ja luottamuksellista. Aineisto kerättiin anonymisti, eikä kasvatushenkilökunnan tai päiväkotien nimiä julkaista.

9 POHDINTA

Opinnäytetyön ohjaajamme ehdottua päiväkodissa tapahtuvaa kiusaamista opinnäytetyön aiheeksi, kiinnostuimme aiheesta heti. Molemmilla on useamman vuoden kokemus työstä päiväkodissa ja kiusaamistilanteita päivähoidossa olemme itsekin kohdanneet. Olemme monesti työssämme joutuneet pohtimaan lasten välisiä vuorovaikutustilanteita ja sitä, tuleeko tiettyyn tilanteeseen puuttua ja miten. Aikaisemmissa tutkimuksissa ja opinnäytetoissa on selvitetty, mitä kiusaaminen henkilökunnan mielestä on ja missä tilanteissa sitä tapahtuu. Kiusaamistilanteita on tarkasteltu enemmän yleisellä tasolla kuin konkreettisia tilanteita ja niiden herättämiä ajatuksia tutkien. Toivoimmekin konkreettisten tilanne-esimerkkien auttavan henkilökuntaa paremmin asettumaan tilanteeseen ja mahdollisesti tätä kautta saisimme tarkempaa näkemystä henkilökunnan ajatuksista ja toiminnasta mahdollisissa kiusaamistilanteissa.

Opinnäytetyön tekeminen oli antoisaa, mutta haasteellista. Etenkin tutkimusaineiston analysointi oli aloitteleville tutkijoille aluksi vaikeaa. Aineistoa tuli paljon ja vastausten teemoittelu sekä aineiston rajaaminen osoittautui ajateltua työläemmäksi. Esimerkkitalanteita olisi ehkä voinut olla kyselylomakkeessa vähemmän, toisaalta saimme paljon tietoa aiheesta. Opinnäytetyön tekeminen on kasvattanut ymmärrystämme pienten lasten kiusaamisesta ja siitä, miten tärkeää siihen on puuttua varhaisessa vaiheessa. Olemme saaneetkin opinnäytetyön kautta paljon eväitä tulevaan työhön lasten parissa.

Päiväkodin työntekijät antoivat lapsille vastauksissaan erilaisia rooleja kuten johtaja, vahvatahtoinen tai sopeutuja. Saatettiin nähdä esimerkiksi, että lapsi on luonteeltaan vahvatahtoinen ja johtajatyyppejä, kun taas toinen nähtiin sopeutuneena siihen, että toinen aina määrää leikissä. Pohdimme tämän voivan myös estää tilanteeseen puuttumista, jos ajatellaan molempien olevan tyytyväisiä tilanteeseen. Mielestämme lapsille olisi hyvä kaikissa tilanteissa opettaa toisten huomioimista ja kannustaa tasavertaiseen leikkiin.

Tutkimuksen tuloksissa meidät yllätti se, että kasvattajat toimisivat usein sanallisesti ohjaamalla lasten ristiriitatilanteissa. Kiusaamisen ennaltaehkäisyä ajatellen, olisi hyvä kiinnittää huomiota enemmän lapset osallistavaan ohjaukseen, kuten lasten kanssa keskusteluun ja leikkiin osallistumiseen. Niin kuin teoriassakin on mainittu, voisivat aikuiset leikkiin osallistamalla opettaa lapsia toimimaan vertais-suhteissa ja ryhmässä.

Kiusaamisen määrittelemistä toistuvaksi on kritisoitu. Toistuvuus tuli esiin myös omassa tutkimuksessa. Toisaalta paljon tuli esille myös lapsen oma kokemus tilanteesta. Näkemyksissä oli siis kasvattajien välillä eroja ja keskustelua kiusaamisesta ja sen ennaltaehkäisystä tarvitaankin lisää. Huomasimme, että esimerkkitalanteet olivat hyvä keino pohtia lastenvälisiä tilanteita. Ajattelimmekin, että se voisi olla myös päiväkotien työyhteisöissä toimiva keino pohtia toimintatapoja ja asenteita. Niiden kautta voitaisiin ehkä helpommin löytää yhteinen näkemys kiusaamisesta, siihen puuttumisesta ja ennaltaehkäisystä. Esimerkkitalanteet voisivat näin toimia myös tukena laadittaessa kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelmaa, joka olisi hyvä olla jokaisessa päiväkodissa.

Aihetta voisi jatkossa tutkia samalla tavalla myös vanhempien näkökulmasta. Kiinnostavaa olisi myös tehdä tutkimus työyhteisöistä päiväkodissa, jotka olisivat jonkin aikaa käyttäneet konkreettisia tilanne-esimerkkejä tukena keskusteluissa kiusaamisesta. Tämän jälkeen voisi tutkia, miten tilanne-esimerkit on koettu työyhteisöissä ja onko niistä ollut apua.

Tutkimus on vahvistanut käsitystämme siitä, että päiväkodissa olisi mahdollisuus vaikuttaa paljon enemmän lasten välisiin suhteisiin ja näin voitaisiin paremmin ennaltaehkäistä kiusaamista. Keskustelua ja tutkimusta aiheesta tarvitaan kuitenkin lisää. Olisi hyvä, että tutkimusten tulokset aiheesta myös saavuttaisivat päiväkotien henkilökunnan.

LÄHTEET

Arenius, K. 2011. Tiimityö ja tiimin johtaminen päiväkotioorganisaation ytimessä. Pro gradu tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 27.9.2013. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/37256/URN%20NBN%20fi%20jyu-201201261075.pdf?sequence=5>

Association for psychological science. 19.8.2013. Far from being harmless, the effects of bullying last long into adulthood. Press release. Viitattu 21.1.2014. <http://www.psychologicalscience.org/index.php/news/releases/far-from-being-harmless-the-effects-of-bullying-last-long-into-adulthood.html>

Cacciatore, R. 2007. Aggression portaat. Opetusmateriaali kouluille. Opetushallitus.

Eronen, S., Kanninen, K., Katainen, S., Kauppinen, L., Lähdesmäki, M., Oksala, E & Penttilä, M. 2001. Persoona. Kehityopsykologia. Helsinki. Edita Oyj.

Frånberg Gun-Marie & Wrethander, M. 2011. Mobbing - en social konstruktion? Lund. Studentlitteratur AB.

Hakkarainen, A. 2012. Lasten vertaissuhteet ja niiden tukeminen päiväkodissa. Kohteena lapset, joilla on itsesäätelyn pulmia. Pro gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 22.9.2013. https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/38381/URN_NBN_fi_jyu-201208252248.pdf?sequence=4

Hamarus, P. 2008. Koulukiusaaminen. Huomaa, puutu, ehkäise. Helsinki. Kirjapaja.

Hamarus, P. & Kaikkonen, P. 2011. Kiusaamisen määritelmät ja määrittely. Kasvatus. Suomen kasvatustieteellinen seura ry. 58-68

Helenius, A & Korhonen R. 2008. Pedagogiikan palikat. Johdatus varhaiskasvatukseen ja kehitykseen. Helsinki. WSOY Oppimateriaalit.

Helsingin Sanomat. 28.3.2013. Joka viides lapsi jää yksin. Viitattu 4.9.2013. <http://www.hs.fi/elama/Joka+viides+lapsi+j%C3%A4+yksin/a1364419134315>

Hirsjärvi, S & Huttunen, J. 2001. Johdatus kasvatustieteeseen. 4.-8. painos. Helsinki. WSOY.

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13., osin uudistettu painos. Keuruu. Kirjayhtymä Oy.

Hirsjärvi, S., Remes, P & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15.-17. painos. Helsinki. Tammi.

Huhtanen, K. 2005. Sosiaalinen vuorovaikutus perustuu onnistuneeseen kommunikaatioon. Teoksessa Lapsen sosiaalisen kehityksen moninaisuus. Parkkinen, T & Keskinen, S. 8-20. Turku. Turun kaupungin oppimateriaaleja.

Höistad, G. 2003. Irti kiusaamisen kierteestä. Helsinki. Kirjapaja Oy.

Ikonen, M. 2006. Lasten vuorovaikutus ja leikki yhteisöllisyyden rakentajana. Teoksessa Kasvatusvuorovaikutus. Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Nummenmaa AR., Rasku-Puttonen, H. Tampere. Vastapaino.

Juusola, M. 2011. Vahvaksi rakastetut lapset. Keuruu. Otava.

Kalliala, M. Kato mua! 2008. Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissä? Helsinki. Gaudeamus.

Kalliala, M. 2012. Lapsuus hoidossa. Aikuisten päätökset ja lasten kokemukset päivähoidossa. Helsinki. Gaudeamus.

Kalliomaa, M. 2012. Mitä teet kun joku kiusaa? 3-7-vuotiaiden päiväkotilasten vuorovaikutusstrategiat kiusaamistilanteissa. Pro gradu-tutkielma. Helsingin yliopisto. Viitattu 19.5.2013.
<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/37499/mitateet.pdf?sequence=1>

Kanninen, K & Sigfrids, A. 2012. Tunne minut! Turva ja tunteet lapsen silmin.

Keiski-Salonen, I., Keskinen, S & Keskinen, E. 2005. Temperamentin yhteys psykosomaattiseen oireiluun varhaislapsuudessa. Teoksessa Lapsen sosiaalisen kehityksen moninaisuus, 95-110. Parkkinen, T & Keskinen, S. Turku. Turun kaupungin oppimateriaaleja.

Keltikangas-Järvinen, L. 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Helsinki. WSOY.

Kirves, L & Sajaniemi, N. 19.10.2012. Rangaistukset eivät auta pikkulapsia. Helsingin sanomat. Pääkirjoitus. Viitattu 20.11.2013.
<http://www.hs.fi/paivanlehti/paakirjoitukset/Rangaistukset+eiv%C3%A4t+auta+pikkulapsia/a1350529629319>

Kirves, L & Stoor-Grenner, M. 2010. Kiusaavatko pienetkin lapset? Helsinki. Mannerheimin lastensuojeluliitto & Folkhälsan.

Kirves, L & Stoor-Grenner, M. 2011. Kiusaamisen ehkäisy varhaiskasvatuksessa. Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelman laatiminen. Helsinki. Mannerheimin lastensuojeluliitto & Folkhälsan.

Koivula, M. 2010. Lasten yhteisöllisyys ja yhteisöllinen oppiminen päiväkodissa. Jyväskylä. Jyväskylän yliopisto.

Koivula, M. 2013. Yhteisöllisyyden rakentuminen päiväkodin arjessa. Teoksessa pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. 19-45. Marjanen, P., Marttila, M & Varsa M. Jyväskylä. PS-kustannus.

Koivunen Pirjo-Leena. 2009. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä. PS-kustannus.

Kupila, P. 2011. Varhaiskasvatuksen asiantuntijuus oppivassa työyhteisössä. Teoksessa Varhaiskasvatuksen käsikirja. Hujala, E & Turja, L. 300-311. Jyväskylä. PS-kustannus.

Kyrölämpi-Kylmänen, T. 2007. arki lapsen kokemana-Eksistentiaalisen fenomenologinen haastattelututkimus. Rovaniemi. Lapin yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta.

L 19.1.1973/36. Laki lasten päivähoitosta. Finlexin sivuilla. Viitattu 10.5.2013. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>

Laine, K & Neitola, M. 2002. Lasten syrjäytyminen päiväkodin vertaisryhmästä. Turku. Suomen Kasvatustieteellinen Seura.

Mahkonen, S. 2013. Päivähoito ja laki. 2. ajantasaistettu painos. Helsinki. Edita.

Monks, Claire P & Coyne, I. 2011. Bullying in different contexts. Cambridge University Press.

Mustajärvi, S. 2012. Yksin ryhmässä. Vetäytyvät lapset ja syrjäytyminen päiväkodissa. Pro gradu tutkielma. Helsingin yliopisto. Viitattu 22.9.2013. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/37536/yksinryh.pdf?sequence=1>

Nummenmaa, A-R & Karila, K. 2011. Ammatilliset keskustelut varhaiskasvatuksessa. Helsinki. WSOYpro.

Nurmiranta, H., Leppämäki, P & Horppu, S. 2009. Kehityspsykologiaa lapsuudesta vanhuuteen. Helsinki. Kirjapaja.

Opas, M. 2013. Yhteisöllinen kasvattajatiimi. Teoksessa Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. 141-164. Marjanen, P., Marttila, M & Varsa, M. Jyväskylä. PS-kustannus.

Opettaja 2012. Ryhmytyminen edistää oppimista. eLehti. 20/2012. Viitattu 24.10.2013. http://www.oaj.fi/pls/portal/docs/PAGE/OPETTAJALEHTI_EPAPER_PG/2012_20/170431.htm

Opettaja 2012. Katveessa. eLehti. 32/2012. Viitattu 22.8.2013. http://www.opettaja.fi/pls/portal/docs/PAGE/OPETTAJALEHTI_EPAPER_PG/2012_32/167144.htm

Repo, L. 2013. Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy. Jyväskylä. PS-kustannus.

Reunamo, J. 2007. Tasapainoinen varhaiskasvatus. Erilaisia tapoja suhtautua muutokseen. Helsinki. WSOY Oppimateriaalit Oy.

- Ronkainen, S., Pehkonen, L., Lindblom-ylänne, S & Paavilainen, E. 2011. Tutkimuksen voimasanat. Helsinki. Wsoypro.
- Salmivalli, C. 2005. Kaverien kanssa. Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys. Jyväskylä. PS-kustannus.
- Salmivalli, C. 2003. Koulukiusaamiseen puuttuminen. Kohti tehokkaita toimintamalleja. Jyväskylä. PS-kustannus.
- Taskinen, S. 2010. Lastensuojelulain soveltaminen. Helsinki. WSOypro.
- Teräs, T. 2012. Kasvattajan puhe sukupuolittavana käytäntönä. Teoksessa Villit ja kiltit. Tasa-arvoista kasvatusta tytöille ja pojille. Ylitapio-Mäntylä, O. 103-121 Jyväskylä. PS-kustannus.
- Tuomi, J & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. 1.-4. painos. Helsinki. Tammi
- Vaasan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma. 2006. Vaasan kaupunki. Viitattu 10.5.2013. http://www.vaasa.fi/Suomeksi/Lapset_nuoret/Julkaisut
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Stakes. Oppaita 56. Viitattu 10.5.2013. <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/7eef5448-e8a3-4887-ab97-19719ea74066>
- Vilkko, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki. Tammi
- Vilkko-Riihelä, A & Laine, V. 2012. Mielen maailma 2. Kehityspsykologia. 5. uud. painos. Helsinki. Sanoma Pro Oy.
- Välimäki, A-L. 2013. Julkishallinnon luomat kasvuyhteisöjen puitteet. Teoksessa Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Marjanen, P., Marttila, M & Varsa, M. 167-195. Jyväskylä. PS-kustannus.
- Ylitapio-Mäntylä, O. 2012. Sukupuolisensitiivinen varhaiskasvatuspedagogiikka. Teoksessa Villit ja Kiltit. Tasa-arvokasvatusta tytöille ja pojille. Ylitapio-mäntylä Outi. 177-188. Jyväskylä. PS-kustannus.

Vaasan kaupunki – Vasa stad
Kasvatus- ja opetusvirasto
Verket för fostran och utbildning
Varhaiskasvatusosasto / Avdelningen för småbarnsfostran

Päätös - Beslut
30.5.2013

Viranhaltija- Tjänsteinnehavare
Varhaiskasvatusjohtaja - Direktören för småbarnsfostran

Pykälä - Paragraf
64/2013

Dno - Dnr

Esittelijä - Föredragande lg

Asia - Ärende

Tutkimuslupa/Sari Jokela, Miia Ylinen

Esitys - Förslag

Vaasan ammattikorkeakoulussa opiskelevat Sari Jokela ja Miia Ylinen anovat tutkimuslupaa opin-
näytetyötään varten.

Tutkimuksen aiheena on "Kiusaaminen päiväkodissa, henkilökunnan näkökulmia mahdollisiin kiu-
saamistilanteisiin". Tavoitteena on mm. saada tietoa henkilökunnan ajatuksista kiusaamistilanteista,
niihin puuttumisesta sekä selvittää, onko tilanteisiin puuttumisissa eroavaisuuksia henkilökunnan
välillä. Tavoitteena on tuoda myös uutta näkökulmaa kiusaamiseen puuttumiseen liittyvään keskus-
teluun.

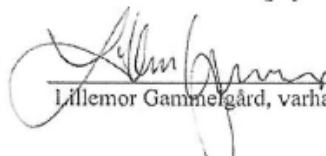
Tutkimus toteutetaan [REDACTED] ja [REDACTED] päiväkodeissa. Menetelmänä on kyselytutki-
mus em. päiväkotien kasvatushenkilökunnalle.

Tutkimuslupa-anomus ja -suunnitelma asiakirjoissa.

Päätös - Beslut

Hyväksyn edellyttäen, että tutkimuksen aikana noudatetaan salassapitovelvollisuutta ja että valmis
opinnäytetyö luovutetaan varhaiskasvatusosastolle (paperiversiona).

Allekirjoitus - Underskrift

Lillemor Gammelgård, varhaiskasvatusjohtaja

Tiedoksianto - För kännedom S Jokela, M Ylinen, pk-johtajat/ [REDACTED] pk, [REDACTED] pk

Lisätietoja antaa – Tilläggsuppgifter ges av
Lillemor Gammelgård, varhaiskasvatusjohtaja, 325 2660

Otteen oikeaksi todistaa

Utdragets riktighet bestyrker _____

Oikaisuvaatimusohje - Anvisning för rättelseyrkande

Päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen alla mainitulle viranomaiselle 14 päivän kuluessa
päätöksen tiedoksisaannista:

Den som är missnöjd med detta beslut kan inom 14 dagar från delfäendet av beslutet framställa ett skriftligt

rättelseyrkande till:

Varhaiskasvatus- ja perusopetuslautakunta
PL 2, Vaasanpuistikko 16
65100 VAASA

Nämnden för småbarnsfostran och grundläggande utbildning
PB 2, Vasasplanaden 16
65100 VASA

Vaasan kaupunki – Vasa stad
Kasvatus- ja opetusvirasto
Verket för fostran och utbildning
Varhaiskasvatusosasto / Avdelningen för småbarnsfostran

Päätös - Beslut
26.8.2013

Viranhaltija- Tjänsteinnehavare
Varhaiskasvatusjohtaja - Direktören för småbarnsfostran

Pykälä - Paragraf
89/2013

Dno - Dnr

Esittelijä - Föredragande Ig

Asia - Ärende

Tutkimuslupa/Sari Jokela, Miia Ylinen

Esitys - Förslag

Viite: Vkj:n päätös § 64/2013.

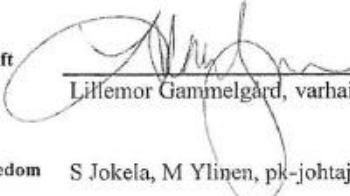
Vaasan ammattikorkeakoulussa opiskelevat Sari Jokela ja Miia Ylinen anovat lupaa tehdä opinnäytetyöhönsä liittyvän tutkimuksen [REDACTED] sekä [REDACTED] päiväkotien lisäksi myös muutamassa muussa Vaasan kaupungin päiväkodeissa.

Asiaa koskeva sähköposti asiakirjoissa.

Päätös - Beslut

Hyväksyn tutkimuksen suorittamisen Vaasan kaupungin päiväkodeissa edellyttäen, että tutkimuksen aikana noudatetaan salassapitovelvollisuutta ja että valmis opinnäytetyö luovutetaan varhaiskasvatusosastolle (paperiversiona).

Allekirjoitus - Underskrift

Lillemor Gammelgård, varhaiskasvatusjohtaja

Tiedoksianto - För kännedom S Jokela, M Ylinen, pk-johtajat

Lisätietoja antaa – Tilläggsuppgifter ges av
Lillemor Gammelgård, varhaiskasvatusjohtaja, 325 2660

Otteen oikeaksi todistaa

Utdragets riktighet bestyrker _____

Oikaisuvaatimusohje - Anvisning för rättelseyrkande

Päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen alla mainitulle viranomaiselle 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista:

Den som är missnöjd med detta beslut kan inom 14 dagar från delgåendet av beslutet framställa ett skriftligt rättelseyrkande till:

Varhaiskasvatus- ja perusopetuslautakunta
PL 2, Vaasanpuistikko 16
65100 VAASA

Nämnden för småbarnsfostran och grundläggande utbildning
PB 2, Vasaesplanaden 16
65100 VASA

Esimerkkutilanne 1.

5- vuotiaat Mikko ja Jussi ovat hyviä ystäviä ja leikkivät yhdessä päivittäin. On vapaan leikin aika ja pojat leikkivät yhdessä autoilla. Mikko päättää mitkä autot Jussi saa ja määrää muutenkin leikin säännöt. Näin on yleensä aina Jussin ja Mikon leikeissä.

1. Mitä ajatuksia tilanne herättää?

2. Miten toimit?

3. Tapahtuuko tilanteessa kiusaamista?

Paljon Melko paljon En osaa sanoa Melko vähän Ei lainkaan

4. Jos vastasit kysymykseen, en osaa sanoa/ melko vähän/ ei lainkaan; mikä olisi se tekijä, joka tekisi tilanteesta selkeästi kiusaamista?

5. Jos vastasit, paljon/ melko paljon; niin miten esimerkin kaltaisissa tilanteissa voitaisiin nykyistä paremmin toimia kiusaamista ennalta ehkäisevästi?

Esimerkkutilanne 2.

Esikoululaiset Sanna ja Mira leikkivät kotileikkiä yhdessä. Marika yrittää mennä leikkiin mukaan. Mira ja Sanna eivät ole huomaavinaan Marikaa, vaan supisevat jotain ja lähtevät pois jättäen Marian yksin.

1. Mitä ajatuksia tilanne herättää?

2. Miten toimit?

3. Tapahtuuko tilanteessa kiusaamista?

Paljon Melko paljon En osaa sanoa Melko vähän Ei lainkaan

4. Jos vastasit kysymykseen, en osaa sanoa/ melko vähän/ ei lainkaan; mikä olisi se tekijä, joka tekisi tilanteesta selkeästi kiusaamista?

5. Jos vastasit, paljon/ melko paljon; niin miten esimerkin kaltaisissa tilanteissa voitaisiin nykyistä paremmin toimia kiusaamista ennalta ehkäisevästi?

Esimerkkutilanne 3.

5-6- vuotiaiden poikien ryhmä leikkii ulkona sen ikäisille pojille tyypillistä "taisteluleikkiä" toisia tönien ja maahan heitellen. Kaikki nauravat ja näyttää siltä, että pojilla on hauskaa. Töniminen ja heittäminen näyttävät kuitenkin kohdistuvan enimmäkseen yhteen poikaan.

1. Mitä ajatuksia tilanne herättää?

2. Miten toimit?

3. Tapahtuuko tilanteessa kiusaamista?

Paljon Melko paljon En osaa sanoa Melko vähän Ei lainkaan

4. Jos vastasit kysymykseen, en osaa sanoa/ melko vähän/ ei lainkaan; mikä olisi se tekijä, joka tekisi tilanteesta selkeästi kiusaamista?

5. Jos vastasit, paljon/ melko paljon; niin miten esimerkin kaltaisissa tilanteissa voitaisiin nykyistä paremmin toimia kiusaamista ennalta ehkäisevästi?

Esimerkkitilanne 4.

Lapset ovat riisumassa ja siirtymässä päiväunille, kun 3-vuotias Elli tokaisee saman ikäiselle Lauralle: Sulla on rumat vaatteet!

1. Mitä ajatuksia tilanne herättää?

2. Miten toimit?

3. Tapahtuuko tilanteessa kiusaamista?

Paljon Melko paljon En osaa sanoa Melko vähän Ei lainkaan

4. Jos vastasit kysymykseen, en osaa sanoa/ melko vähän/ ei lainkaan; mikä olisi se tekijä, joka tekisi tilanteesta selkeästi kiusaamista?

5. Jos vastasit, paljon / melko paljon; niin miten esimerkin kaltaisissa tilanteissa voitaisiin nykyistä paremmin toimia kiusaamista ennalta ehkäisevästi?

Esimerkkutilanne 5.

4- vuotiaat Sanni ja Emmi ovat ennen välipalaa sopineet leikkivänsä yhdessä poneilla. Välipalan jälkeen Emmi kysyy innoissaan Sannilta, että mennäänkö nyt leikkimään. Tähän Sanni vastaa, että ei nyt haluakaan leikkiä Emmin kanssa, vaan meneekin leikkimään toisen kaverin kanssa.

1. Mitä ajatuksia tilanne herättää?

2. Miten toimit?

3. Tapahtuuko tilanteessa kiusaamista?

Paljon Melko paljon En osaa sanoa Melko vähän Ei lainkaan

4. Jos vastasit kysymykseen, en osaa sanoa/ melko vähän/ ei lainkaan; mikä olisi se tekijä, joka tekisi tilanteesta kiusaamista?

5. Jos vastasit, paljon/ melko paljon; niin miten esimerkin kaltaisissa tilanteissa voitaisiin nykyistä paremmin toimia kiusaamista ennalta ehkäisevästi?

Esimerkkutilanne 6.

4-5-vuotiaat lapset istuvat välipala pöydässä ja keskustelevat tulevasta oman lelun päivästä miettien minkä lelun aikovat tuoda päiväkotiin. Jarkko sanoo haluavansa tuoda uuden traktorinsa. Lauri kysyy, saako sitten leikkiä Jarkon traktorilla. Jarkko vastaa ei, koska ei halua traktorin menevän rikki. Tähän Lauri jatkaa, että jos hän ei saa leikkiä Jarkon traktorilla, niin hän ei kutsu Jarkkoa synttäreilleen.

1. Mitä ajatuksia tilanne herättää?

2. Miten toimit?

3. Tapahtuuko tilanteessa kiusaamista?

Paljon Melko paljon En osaa sanoa Melko vähän Ei lainkaan

4. Jos vastasit kysymykseen, en osaa sanoa/ melko vähän/ ei lainkaan; mikä olisi se tekijä, joka tekisi tilanteesta kiusaamista?

5. Jos vastasit, paljon/ melko paljon; niin miten esimerkin kaltaisissa tilanteissa voitaisiin nykyistä paremmin toimia kiusaamista ennalta ehkäisevästi?

KIITOS VASTAUKSISTA!

